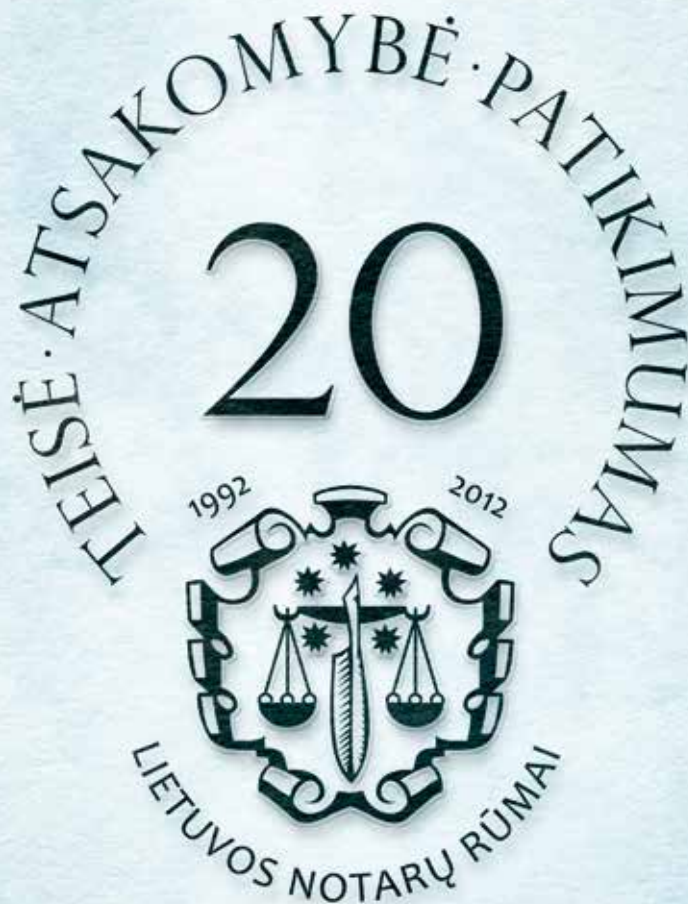

NOTARIATAS

Nr. 14 / 2012

Atkurtam, Lietuvos notariatui – 20 metų

LIETUVOS RESPUBLIKOS

NOTARIATO

ĮSTATYMAS

I SKYRIUS

I. BENDRIEJI NUOSTATAI

1 straipsnis. Notariato samprata

Notariatas yra visuma notarų, kuriems pagal šį įstatymą suteikiama teisė juridškai įtvirtinti neginčijamas fizinių ir juridinių asmenų subjektines teises ir juridinius faktus, užtikrinti šių asmenų ir valstybės teisėtų interesų apsaugą.

2 straipsnis. Notaras

Notarinius veiksmus atlieka notaras, kuris įsteigia savo biurą. Keli notaras gali steigti vieną biurą, sudarydami bendros veiklos sutartį. Šių sutarčių sudarymą reguliuoja Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija.

Notaras veikia valstybės vardu ir remdamasis įstatymais užtikrina, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų.

Notarus skiria ir atleidžia Lietuvos Respublikos teisingumo ministras.

3 straipsnis. Teisė užimti notaro pareigas

Notaru gali būti Lietuvos Respublikos pilietis, turintis aukštąjį teisinį išsilavinimą, ne mažiau kaip trejus metus buvęs kandidatu į notarus (asesoriumi) ir išlaikęs notaro kvalifikacinį egzaminą. Šie reikalavimai netaikomi tiems Lietuvos Respublikos piliečiams, kurie turi mokslo laipsnius arba ne mažesnę kaip dešimties metų teisininko darbo stažą.

4 straipsnis. Kandidatai į notarus (asesoriai)

Kandidatus į notarus (asesorius) priima Lietuvos Respublikos teisingumo ministras.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
AUKŠČIAUSIOSIOS TARYBOS
PIRMININKAS

Vilnius, 1992 m. rugpjūčio 15 d.
Nr. I-2882

VYTAUTAS LANDSBERGIS

ir Lietuvos

ndorius dėl
esi Lietuvos

s Lietuvos

iai, Lietuvos
enio reikalų

tai nustatyta
e dalyvauja

Respublika,
Respublikos
a susitarimo

TURINYS

IŽANGA	5
<hr/>	
AKTUALIJOS	
Pasitikėjimas notariais – rekordinėse aukštumose	6
<hr/>	
MEMUARAI	
Marija Liutkevičienė: „Notariato reforma buvo naujas mano darbo etapas“	12
Notarė Ramutė Siliūnienė: „Apgynėme notariatą“	15
Notarė Dalytė Krikštolaitytė: „Kelią įveikia tas, kas eina“	18
Aleksandra Jackevičienė: „Sovietmečiu notariais dirbo tik fanatikai“	23
<hr/>	
INTERVIU	
Janina Girnienė	27
Vidutė Zubavičiūtė	30
Ona Adomavičienė	33
Daiva Lukaševičiūtė-Binkulienė	35
<hr/>	
ISTORIJA	
Vytautas Gaivenis. PRIEŠKARIO NOTARAI ANAPUS GELEŽINĖS UŽDANGOS	37
<hr/>	
E. NOTARIATAS	
Justas Čiomasas. NOTARIATO ATEITIS – E. NOTARO SISTEMA	43
Dalius Paurys. NOTARINIS REGISTRAS: AR DAR NEATĖJO LAIKAS PERMAINOMS?	46
<hr/>	
TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS	
EUROPOS SĄJUNGOS NOTARIATAS	52
TARPTAUTINĖ NOTARIATO SĄJUNGA TURI TRIS NAUJAS NARES	55
BALTIJOS ŠALIŲ NOTARIATAS	56
KAZACHSTANO PRIVAČIAM NOTARIATUI – 15 METŲ	57
TARPTAUTINĖ NOTARIATO KONFERENCIJA GRUZIJOJE	58

Numerį rengė Lietuvos notarų rūmų darbuotojai:

Justas Čiomasas (teisininkas konsultantas)
Sandra Vencloviene (teisininkė konsultantė)
Sandra Vitkauskaitė (teisininkė konsultantė)
Eglė Čaplinskienė (teisininkė konsultantė)
Aleksandras Matonis (atstovas viešiesiems ryšiams)
Laima Mikiparavičienė (konsultantė)
Dangyra Bružienė (specialistė)
Egidija Tiesnesienė (valdytoja)
Dalia Jūrevičienė (sekretorė)
Dalia Remeikytė (specialistė archyvarė)
Irena Zacharevičienė (buhalterė)

Straipsnių autoriai:

Justas Čiomasas, Dalius Paurys

Dėkojame už pagalbą žurnalistei Gabrielei Šležaitai

Edita Birulienė (kalbos redaktorė)

Viršelio 2 psl. panaudota 1992 m. LR notariato įstatymo
faksimilė

Leidinyje panaudotos Lietuvos notarų rūmų,
V. Gaivenio, M. Liutkevičienės,
D. Krikštolaitytės archyvų nuotraukos ir
V. Gaivenio knygos „Nuo raštininko iki notaro“,
R. Paknio leidykla, 2007 m. iliustracijos

Tiražas 600 egz.
ISSN 1822-8127

Olimpiečių g. 4, Vilnius
El. p. rumai@notarai.lt
www.notarurumai.lt

Rengė spaudai ir spausdino UAB „Druka“
Mainų g. 5, LT-94101 Klaipėda
Tel. (8 46) 380458
Faks. (8 46) 380459
El. p. info@druka.lt
www.druka.lt

© 2012 Lietuvos notarų rūmai
© 2007 Notarų herbo autorius Arvydas Každailis

Gyvename nuo sukakties iki sukakties. Dar visiškai neseniai džiaugėmės „paauglišku“ Lietuvos atkurto notariato 15-uju jubiliejumi, o šiandien minime 20-ąsias metines. Ar jos byloja apie mūsų brandą? Penkeri metai nuo pastarosios sukakties mus prartino išskirtine patirtimi. Pirmiausia, dar labiau sustiprėjome kaip organizacija, įgijome solidumo tiek kaip Lietuvos profesinė teisininkų asociacija, tiek kaip tarptautinių notariato struktūrų narė. Per penkerius metus Lietuvos notarai atliko maždaug septynis milijonus notarinių veiksmų, ir klientai liko jais patenkinti. Sociologinės apklausos rodo nuolat augantį mūsų šalies gyventojų pasitikėjimą notariais, o šiemet jis pasiekė rekordinių aukštumų – net 86 procentus! Bet ne vien populiarumo ir pasitikėjimo siekiame. Vieni pirmųjų iš mums, notarams, suprantamų ekonominio gyvenimo ženklų nuspėjome atslenkantį ekonomikos nuosmukį, pirmieji susiveržėme diržus ir išgyvenome sunkmetį. Griežto taupymo sąlygomis įgyta notarų patirtis mus taip pat sustiprino. Vis dėl to svarbiausia – darsyk patikrinome savo profesionalumą ir vertybes. Net ir taupydami teikėme klientams kokybiškas paslaugas, tuo pat metu gindami lotyniškojo notariato principus sunkiame

dialoge su šalies vykdomąja valdžia. Ir įrodėme, kad bet kokiomis valstybės gyvenimo sąlygomis notaras yra ir bus teisėtumo garantas civilinės teisės srityje.

Jubiliejui skirtame „Notariato“ numeryje paprašėme pasidalinti prisiminimais aštuonias teisininkes, kurios skirtingu metu dirbo notariate arba su juo susijusioje srityje. Tai buvusios notarės Marija Liutkevičienė, Aleksandra Jackevičienė, pirmoji LNR prezidentė notarė Ramutė Siliūnienė ir jos kolegė Dalytė Krikštolaitytė, buvusios prezidentės Janina Girnienė, Vidutė Zubavičiūtė, Ona Adomavičienė ir Daiva Lukaševičiūtė-Binkulienė. Tikėjomės atsiminimų, o gavome žymiai daugiau – ištikus notariato epochų atvaizdus, kuriuose dar neišblėso mūsų siekiai, vargai, gyvų ir Anapilin išėjusių kolegų portretai. Kartu publikuojame ir ilgamečio Notarų rūmų darbuotojo Vytauto Gaivenio tyrimą apie prieškarinio notaro klajones savanoriškoje tremtyje Vakaruose. Pažvelgsime į ateitį – teisininkai Justas Čiomasas ir Dalius Paurys rašo apie e.notariato projekto perspektyvas ir galimybes.

Sveikiname Jus lietuviškojo nepriklausomo notariato 20-mečio proga!

Linkime malonaus skaitymo!

Jūsų „Notariatas“

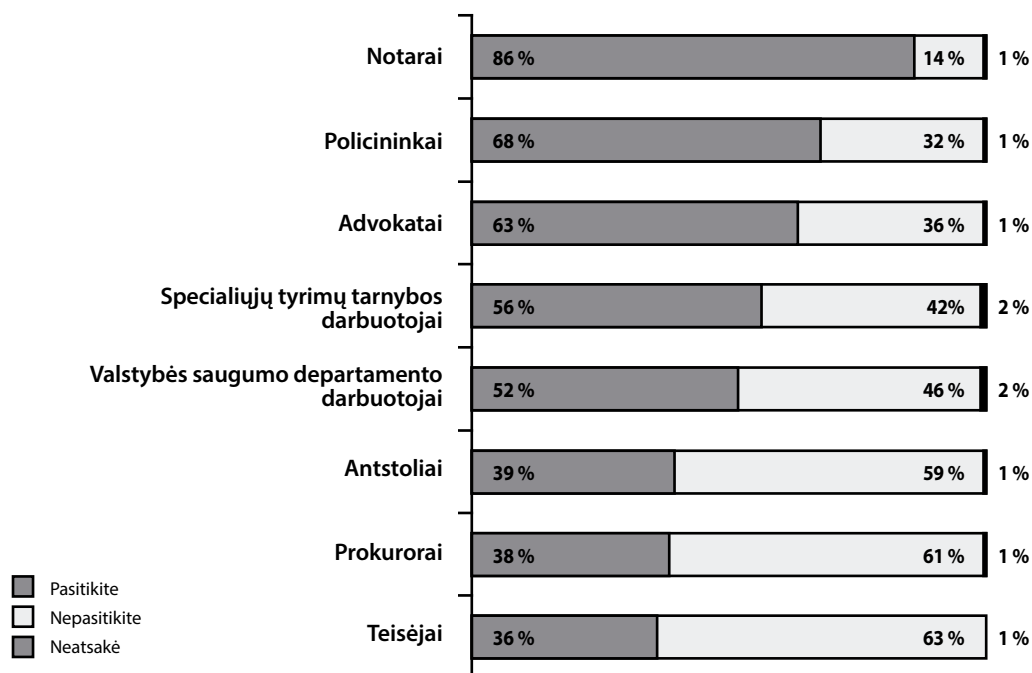
PASITIKĖJIMAS NOTARAIŠ – REKORDINĖSE AUKŠTUMOSE

Lietuvos gyventojų pasitikėjimas notariais kasmet didėja ir 2012 metais pasiekė rekordines aukštumas. Tai rodo Lietuvos notarų rūmų užsakymu sociologinių tyrimų bendrovės „Vilmorus“ atlikta apklausa.

Apklausa surengta 2012 m. spalio 5–12 dienomis apklausiant respondentus namuose. Respondentai atrinkti daugiapakopės tikimybinės atrankos būdu, tokia metodika, kad kiekvienas Lietuvos gyventojas turėtų vienodą tikimybę būti apklaustas. Tyrime dalyvavo 1000 Lietuvos gyventojų, kurių amžius – 18 ir daugiau metų. Tyrimas vyko 20 miestų ir 42 kaimuose.

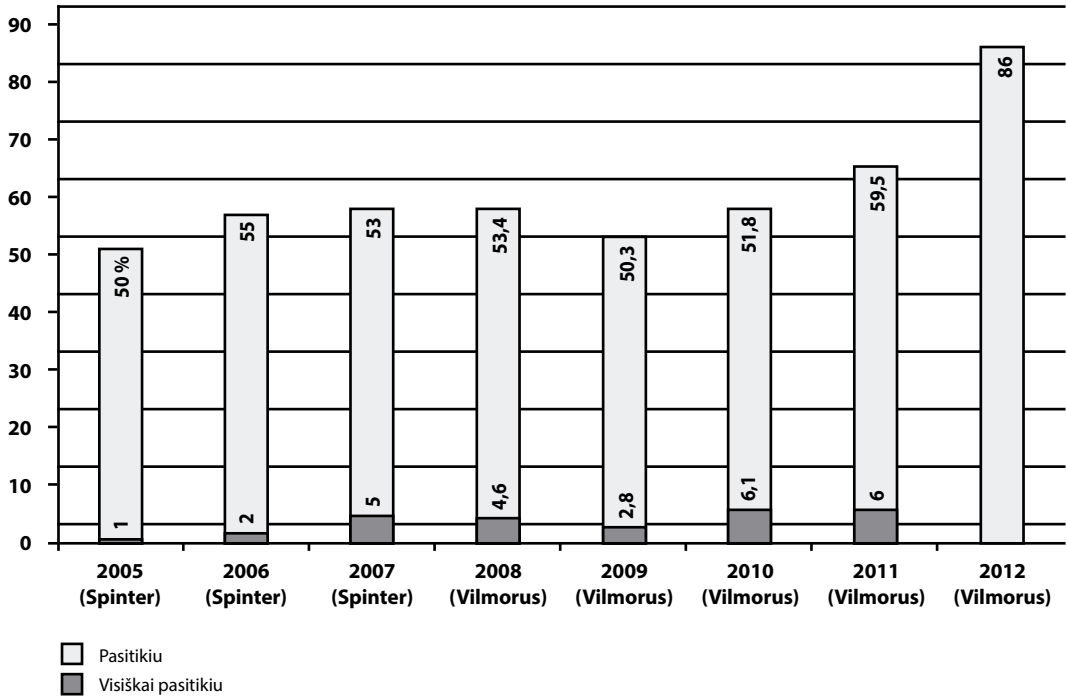
Kaip ir ankstesnių nuo 2005 metų rengiamų tyrimų metu respondentams buvo išvardintos 8 teisinės profesijos ir buvo prašoma pasakyti, kaip jie jas vertina (1 pav.).

1 pav. Kaip vertinate (pasitikite ar nepasitikite) šių teisinių profesijų darbuotojus?

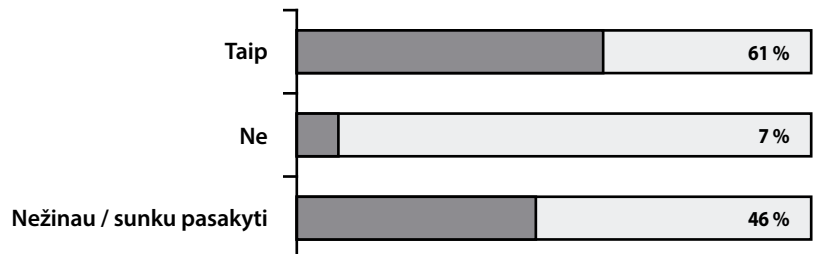
Libiausiai Lietuvos gyventojai iš nurodytų teisinių profesijų pasitiki notariais (86%). Ši tendencija išlieka nepakitusi jau keletą metų, nepriklausomai nuo klausimo formuluočių. Kiek mažiau negu pusė respondentų pasitiki policininkais (68%) ir advokatais (63%). Kiek daugiau negu pusė respondentų nurodė, kad jie pasitiki Specialiųjų tyrimų tarnybos (56%) ir Valstybės saugumo departamento (52%) darbuotojais. Mažiausiai Lietuvoje pasitikima antstoliais (39%), prokurorais (38%) ir teisėjais (36%).

Pasitikėjimo notariais pokyčiai 2005–2011 metais

Kaip ir ankstesniais metais, dauguma respondentų mano, kad Lietuvoje notarų (3 pav.) yra pakankamai (2012 m. – 61%, 2011 m. – 59%, 2010 m. – 56%).

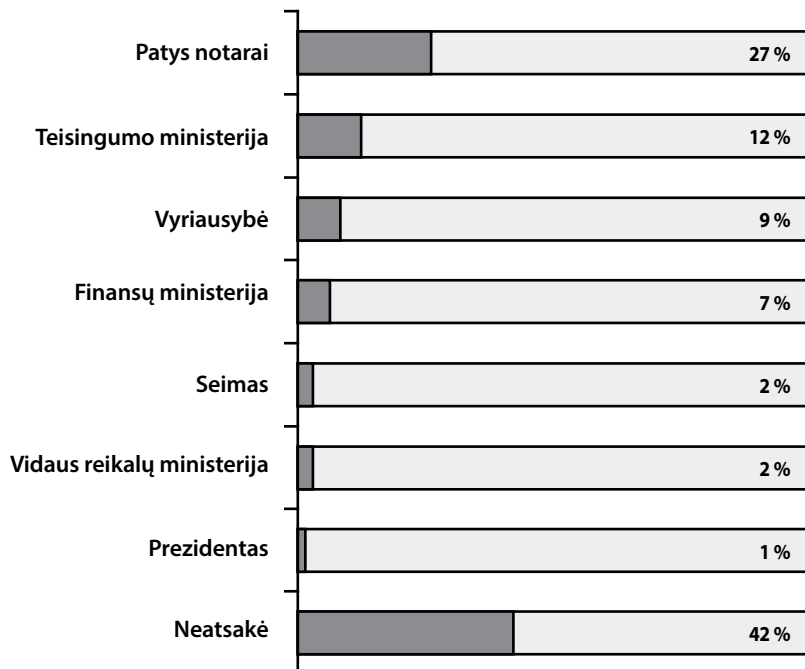
3 pav. Ar Lietuvoje, Jūsų manymu, pakanka notarų?

Didelė dalis apklaustųjų (2012 m. – 46%, 2011 m. – 36%, 2010 m. – 39%) į šį klausimą neatsakė. Kad notarų trūksta, paminėjo 7% respondentų (2010, –2011 m. taip manančių buvo po 5%).

Jau kelintus metus iš eilės vyrauja nuomonė, kad notariai patys nustato savo paslaugų įkainius (4 pav.). Taip mano 27% Lietuvos gyventojų (2011 m. – 28%, 2010 m. – 29%).

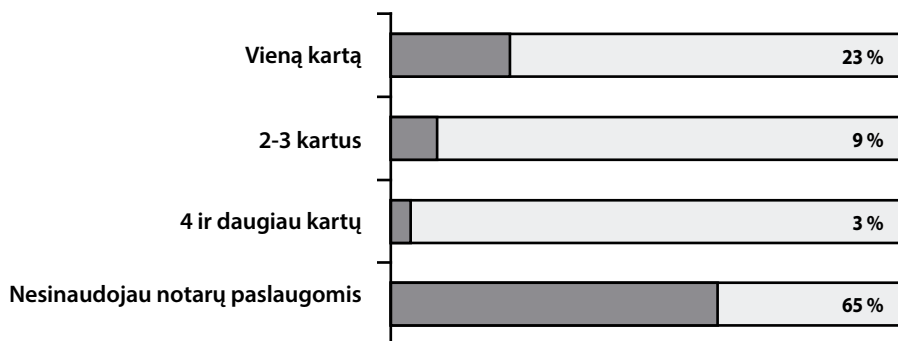
4 pav. Kaip jūs manote, kas nustato notarų paslaugų įkainius?

12% apklaustųjų mano, kad notarų paslaugų įkainius nustato Teisingumo ministerija, 9% atsakė, kad už tai yra atsakinga Vyriausybė, o 7% paminėjo Finansų ministeriją. Negalėjusių įvardinti, kas konkrečiai nustato notarų paslaugų įkainius, buvo 42%. Nežinančiųjų dalis išlieka panaši kaip ir ankstesnėse apklausose (2011 m. – 45%, 2010 m. – 43%).

Per pastaruosius dvejus (5 pav.) metus notaro biure reikalus tvarkė 35% (2011 m. – 41%).

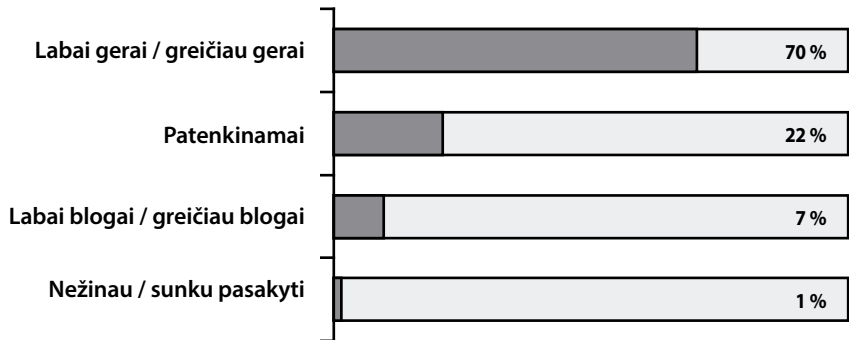
5 pav. Kiek kartų per pastaruosius 2 metus Jūs tvarkėte reikalus notaro biure?

Tvarkę reikalus notaro biure per pastaruosius dvejus metus dažniausiai pas notarą lankėsi vieną kartą (23% visų respondentų). Mažiau buvo tų, kurie pas notarą lankėsi 2 ir daugiau kartų (12% visų respondentų).

Dauguma (2012 m. – 70%, 2011 m. – 67%) tvarkiusiųjų reikalus notaro biure per pastaruosius dvejus metus notarų paslaugų kokybę vertino labai gerai arba greičiau gerai (6 pav.).

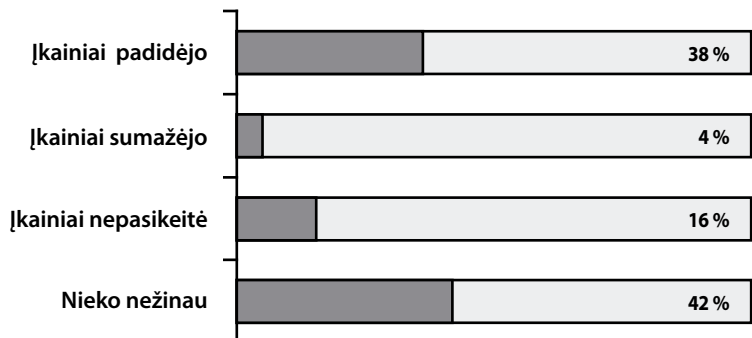
6 pav. Kaip vertinate notarų paslaugų kokybę?

Patenkinamai notarų paslaugų kokybę įvertino 22% (2011 m. – 27%), neigiamai – 7% (2011 m. – 6%).

38% (2011 m. – 48%) respondentų, kuriems teko tvarkyti reikalus notaro biure per pastaruosius dvejus metus, mano, kad šiemet notarų paslaugų įkainiai padidėjo (7 pav.). Kad įkainiai sumažėjo, teigė 4% (2011 m. – 1%) šių respondentų. 16% (2011 m. – 10%) nuomone, įkainiai išliko tokie patys.

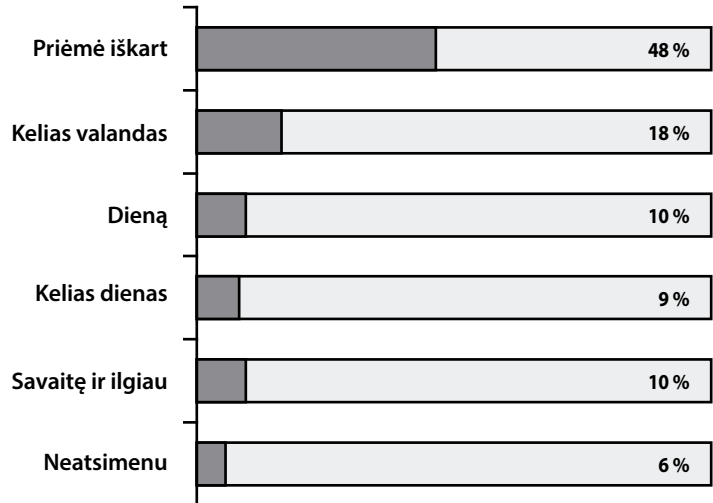
7 pav. Kaip šiemet pasikeitė notarų paslaugų įkainiai?

Į klausimą, kaip šiemet pasikeitė notarų paslaugų įkainiai, negalėjo atsakyti 42% respondentų (2011 m. – 41%), tvarkiusių notaro biure reikalus per pastaruosius dvejus metus (9 pav.).

Priėmimo pas notarą laukimo trukmė, palyginti su praėjusiais metais, beveik nepakito. Maždaug pusė (2012 m. – 48%, 2011 m. – 52%, 2010 m. – 54%) tvarkiusiųjų reikalus notaro biure per pastaruosius dvejus metus buvo priimti iškart (8 pav.).

8 pav. Kiek laiko paskutinį kartą teko laukti priėmimo pas notarą?

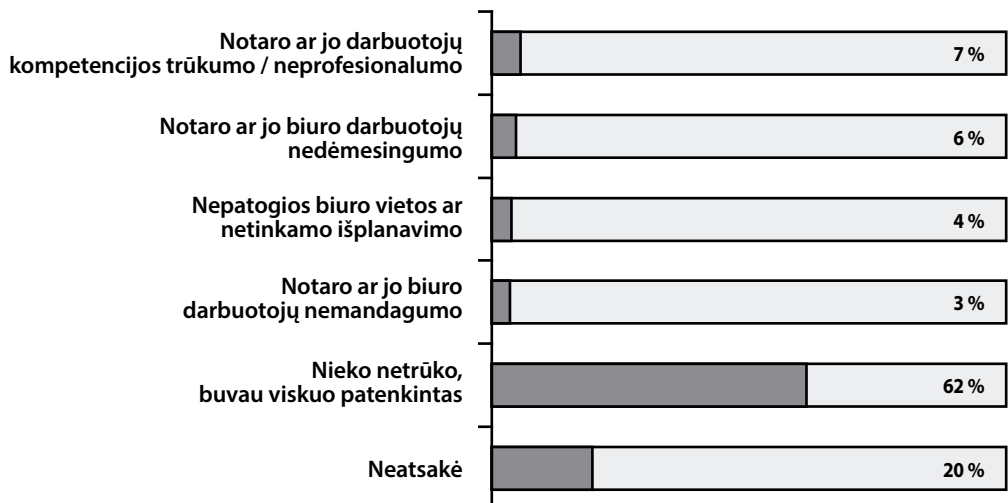

Kiek mažiau negu penktadaliui (2012 m. – 18%, 2011 m. – 18%, 2010 m. – 17%) priėmimo teko laukti kelias valandas.

Dauguma (62%) apsilankiusių notaro biure per pastaruosius dvejus metus teigė, kad susitikimas su notaru blogo įspūdžio nepaliko, respondentai buvo viskuo patenkinti, nieko netrūko (9 pav.).

9 pav. Jei susitikimas su notaru paliko blogą įspūdį, tai įvyko dėl...

Į šį klausimą atsakė respondentai, kurie lankėsi pas notarą per pastaruosius 2 m. (N=349)

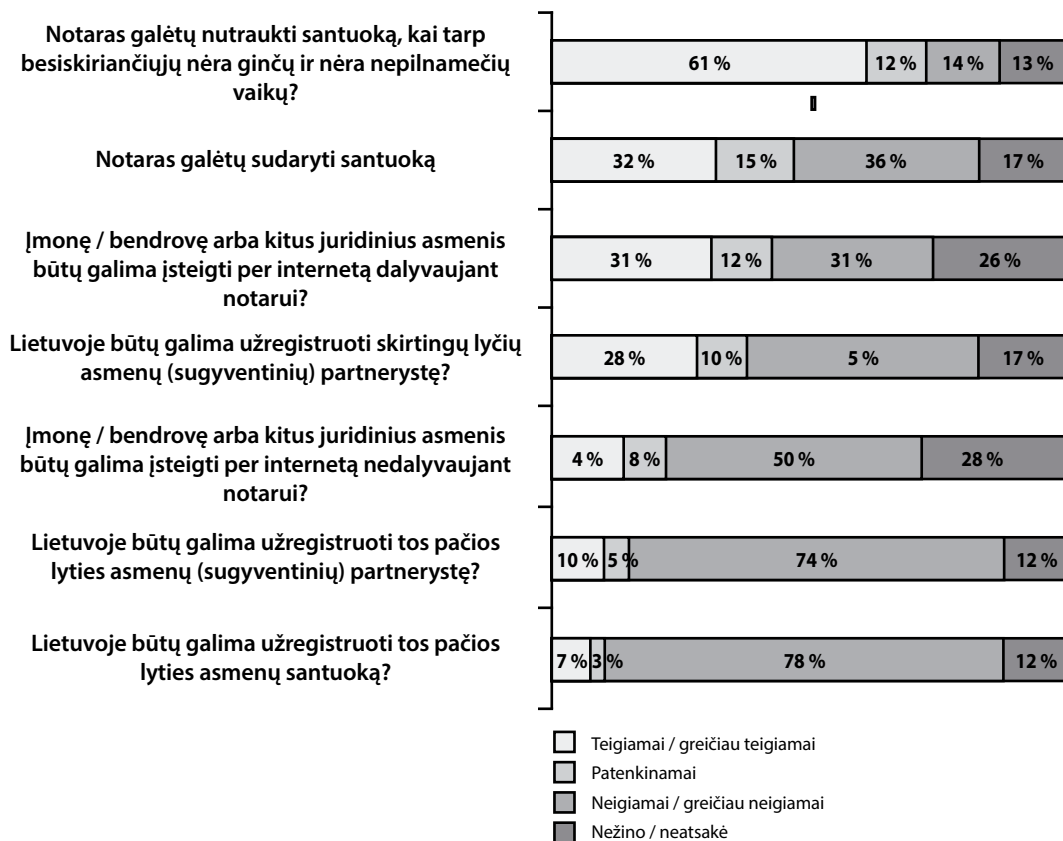

Kai kurie respondentai minėjo notaro ar jo darbuotojų kompetencijos stoką (7%), nedėmesingumą (6%), nemandagumą (3%), nepatogią biuro vietą ar išplanavimą (4%). Panašiai respondentai į šį klausimą atsakė ir ankstesniuose tyrimuose.

KAŽ RESPONDENTAI MANO APIE NOTARŲ PASLAUGŲ PLĖTRĄ?

Respondentų buvo klausiama, ką jie galvoja apie 7 pasiūlymus, susijusius su santuokos nutraukimu, partnerystės / santuokos registravimu, juridinio asmens steigimu (10 pav.).

10 pav. Kaip vertinate siūlymus, kad...

Kaip ir 2010–2011 m., taip ir šiais metais daugiausia buvo pritariančių pasiūlymui, kad notaras *galėtų nutraukti santuoką*, kai tarp besiskiriančiųjų nėra ginčų ir jie neturi nepilnamečių vaikų (2012 m. – 61%, 2011 m. – 66%, 2010 m. – 63%).

Beveik trečdalis Lietuvos gyventojų (32%) pritaria siūlymams, kad notaras *galėtų sudaryti santuoką*.

Juridinio *asmens steigimui internetu dalyvaujant* notarui pritarė 31%, tuo tarpu juridinio asmens steigimui internetu *nedalyvaujant* notarui pritarė 14%.

28% teigiamai arba greičiau teigiamai vertino siūlymus registruoti Lietuvoje *skirtingų lyčių asmenų partnerystę*.

Mažiausiai buvo pritariama siūlymams registruoti *tos pačios lyties asmenų partnerystę* (10%) bei *santuoką* (7%).

MARIJA LIUTKEVIČIENĖ:

„Notariato reforma buvo naujas mano gyvenimo etapas“

1959 metų vasario 16-oji buvo mano darbo notariate pradžia. Staiga mirus Marijampolės (buvęs Kapsukas) notarinės kontoros notarui K. Čėplai, teisingumo ministro įsakymu, dar būdama penkto kurso studentė ir ką tik atlikusi vieno mėnesio praktiką Vilniaus valstybinėje notarinėje kontoroje (vadovas notaras A. Levinskas), buvau paskirta notarės pareigoms į Marijampolės valstybinę notarinę kontorą.

Tuo metu Marijampolės valstybinė notarinė kontora aptarnavo, t. y. teikė notarines paslaugas, Marijampolės, Vilkaviškio ir Šakių rajonų gyventojus. Kartą per mėnesį reikėdavo vykti atlikti notarinių veiksmų į Vilkaviškio ir Šakių rajonus. Kontoroje buvo tik notaro ir sekretorės etatai. Palyginimui: 1943 me-

tais Marijampolės apygardoje dirbo šeši notari – Marijampolėje, Kalvarijoje, Kudirkos Naumiestyje, Šakiuose, Vilkaviškyje ir Lazdijuose.

Atvykusi pirmiausia buvau pristatyta Marijampolės rajono partijos centro komiteto sekretoriui. Gavusi jo „palaiminimą“, nuvykau į notarinę kontorą, o ten radau tik seną, prieškarinę rašomąją mašinėlę ir dar senesnius išklerusius baldus: rašomąjį stalą, tris kėdes, spintą bei krūvą nesutvarkytų notarinių dokumentų. Tai buvo visas Marijampolės notaro kabineto turmas... Darbo apimtis laukė didžiulė, o notaro atlyginimas – 75 rubliai per mėnesį.

Suvalkiečiai nuo seno buvo įpratę notaris matyti vyrus: K. Čėplą, prieš jį dirbusius J. Kučinską, A. Šlapakauską ir kitus. Todėl išvydę notaro kėdėje jauną merginą, labai nustebdavo. Dar prieš vykdama į Suvalkiją, nusikirpau kasas, kad atrodyčiau solidžiau. Bet vis tiek dažnai klientai palaikydavo mane ne notare, o notaro sekretore.

Pamažu augo pasitikėjimas, kartu daugėjo klientų, didėjo ir notaro darbo apimtis. Dirbdavau ir pasibaičius darbo dienai, ir savaitgaliais. Visam laikui išliko atmintyje pirmasis iškvietimas į namus patvirtinti testamentą. Apie 11-ą valandą vakaro į namą, kuriame nuomojais nedidelį kambarėlį, iš Kalvarijos atvyko žmogus ir paprašė jaunam kunigui skubiai patvirtinti testamentą. Minėtasis kunigas sirgo sunkia nepagydoma liga. Pasiėmiau iš notarinės kontoros registro knygą, antspaudą ir nuvykau.

Prie ligonio buvo gydytojas ir dar keletas žmonių. Kunigas kalbėjo rišliai, nors atrodė silpnas. Testamentas buvo ilgas, rašyti reikėjo ranka du egzempliorius. Baigiau jau gerokai po vidurnakčio. Atsisveikindamas kunigas nuoširdžiai padėkojo, kad atvykau pas jį naktį, palinkėjo sėkmės darbe, gyvenime. Po kelių dienų sužinojau, kad jis mirė. Atsimenu ir kitą iškvietimą: į Kybartus, Vilkaviškio rajone, žiemą. Nuvykau po darbo. Čia paaiškėjo, kad ligonis, kuris norėjo rašyti testamentą, savo veiksmų jau nesupranta, silpnas ir nebekalba. Testamento nepatvirtinau, todėl atgal mane vežti į Marijampolę ligonio giminaičiai atsisakė: girdi, mašina sugedo... Vakaras buvo vėlyvas, autobusai jau nevažiavo. Stabdžiau pravažiuojančias

Marija Liutkevičienė.
Tarnybos notariatui metai

mašinas. Laukiau ilgai. Sustojo iš Kaliningrado srities važiuojant sunkvežimį; įsiropščiau į kėbulą, nes kabinėje nebebuvo vietos. Taip šalta žiemos naktį grįžau į namus. Tai buvo gera pamoka ateičiai...

Be notarinio darbo, privalėjau reikštis ir visuomeninėje veikloje, to reikalavo ir Teisingumo ministerija. Rašiau į spaudą. Kaip „Žinijos“ draugijos narė įvairiose įstaigose, kolūkiuose, gamyklose ir net Marijampolės kalėjime skaičiau paskaitas notariato temomis. Dėščiau darbo teisę profesinėje technikos mokykloje. Ilgą laiką buvau renkama Valstybinių įstaigų darbuotojų profsąjungos rajoninio komiteto neetatine pirmininke, rajono deputate. Be to, teikdavau metodinę pagalbą apylinkių Liaudies deputatų tarybų vykdomiesiems komitetams, atliekantiems notarius veiksmus, tikrinau jų atliekamą notarinį darbą. Visa ši veikla privalėjo atsispindėti ataskaitose, kurias siūsdavau į Teisingumo ministeriją.

Tokiam darbui turėjau aukoti nemažą dalį ir savo laisvalaikio, asmeninio gyvenimo. Pirmosios revizijos iš Teisingumo ministerijos sulaukiau tik trečiaisiais savo darbo metais. Nustebau, nes darbą tikrino ne Teisingumo ministerijos atstovas, o notaras iš Vilniaus notarinės kontoros. Dėl atliekamo notarinio darbo ir visuomeninės veiklos jokių pastabų man pareikšta nebuvo.

Marijampolėje dirbau 14 metų. 1973 metais gavau pasiūlymą dirbti sostinėje ir buvau perkelta notarės pareigoms į Vilniaus valstybinę notarinę kontorą. 1974-aisiais mane pakvietė dirbti į Teisingumo ministeriją Advokatūros, notariato ir civilinės metrikacijos skyriaus konsultante. Dar po kelerių metų tapau šio skyriaus vyr. konsultante, o įsteigus Notariato skyrių, šio skyriaus viršininke.

Kai pradėjau dirbti Teisingumo ministerijoje, respublikoje (tuo metu – LTSR) buvo 20 rajoninių notariinių kontorų, kuriose dirbo 38 valstybiniai notariai. Tai buvo labai mažos pajėgos. (Palyginimui: 1935 metų Lietuvos statistikos metraštyje parašyta, kad tuo metu notarinės kontoros buvo 26-iose miestuose ir juose dirbo 65 notariai.)

Todėl jau nuo ankstyvo ryto prie notariinių kontorų, ypač didesniuose miestuose, susidarydavo nemažos eilės. Išankstinio klientų užrašymo tuo metu niekas nepraktikavo. Dėl tų eilių Teisingumo ministerija iš tuometinio komunistų partijos CK gaudavo pylos, o „kentėdavo“ ministerijos notariato skyrius...

Turėdama nemažą notarinio darbo patirtį ir žinodama notaro paslaugų svarbą, įvairioms žinyboms įrodinėčiau, kad kiekviename respublikos rajone (o jų tuomet buvo 44) būtų įsteigtos valstybinės notarinės kontoros, didinamas valstybinių notarų ir techninių darbuotojų skaičius, didinamas notarų atlygini-

mas (o jis tuo metu tarp teisininkų buvo mažiausias), gerinamos kontorų patalpos ir darbo technika. Taip siekiau sumažinti jau dirbančių notarų darbo apimtį, gerinti notariinių paslaugų kokybę. Teko rašyti daug raštų ir ne kartą varstyti Finansų ministerijos duris, prašant finansavimo naujiems notarų etatams respublikoje, važinėti po rajonų vykdomuosius komitetus ir tartis dėl patalpų naujai steigiamoms notarinėms kontoroms.

1989 metų pabaigoje respublikoje jau veikė 53 valstybinės notarinės kontoros, o jose dirbo 131 notaras. Teisingumo ministerijos Notariato skyrius organizavo ir koordinavo šalies notariato įstaigų veiklą, tikrino notarų atliekamų veiksmų teisėtumą, įgyvendindavo priemones notarinei praktikai viendinti, leido lankstinuką, skirtą aktualioms notariato problemoms, tvarkė notariinių veiksmų statistiką, įformindavo dokumentus, skirtus notariams veiksmams atlikti užsienyje, konsultuodavo ir teikdavo praktinę pagalbą notarams rajonuose.

Daugėjant notariinių kontorų ir notarų, didėjo ir

Darbo grupė, kuri rengė Notariato įstatymą, 10 metų po jo įsigaliojimo. Sėdi grupės vadovė M. Liutkevičienė, už jos notarė J. Girmienė, Notarų rūmų konsultantas V. Gaivenis, notarė D. Krikštolaitytė

Notariato skyriuje dirbančių darbuotojų konsultantų skaičius. Skyriuje dirbo gerai savo darbą išmanantys konsultantai: V. Gaivenis, vėliau priimtos anksčiau notarėmis dirbusios E. Tiesnesienė ir B. Todesienė, iš kito ministerijos skyriaus perkelta Ž. Palaimienė. O darbuotojai, kuriems stigo tinkamos kvalifikacijos, patirties, geros ir greitos orientacijos, ilgiau skyriuje neužsibūdavo.

Esu dėkinga likimui, kad ilgą laiką teko dirbti su teisingumo ministru gerbiamu P. Kūriu, puikiu teisės specialistu ir taktišku, bet reikliu vadovu, ugdžiusiu mano pasitikėjimą ir savarankiškumą. Prisimenu jo dažnai greitakalbe kartojamą frazę: „Pagalvok, pagalvok, spręsk pati...“

Notariato skyriaus darbo apimtis buvo didžiulė: daugiausia laiko reikalavdavo notarinių kontorų darbo tikrinimas, t. y. revizija, kuri trukdavo savaitę, kartais ilgiau. Komandiruotės sudarė maždaug pusę viso mano tuometinio darbo apimtį. Kiekvienas notarinės kontoros darbas buvo tikrinamas maždaug kartą per dvejus metus. Šiurkščių pažeidimų nebūdavo. Notarai, nors ir didelį darbo krūvį turėdami, stengėsi kvalifikuotai vykdyti jiems patikėtas funkcijas, saugojo savo profesinę garbę ir darbo vietą.

Todėl ir teismuose bylų dėl atliktų notarinių veiksmų buvo labai mažai: 3–5 bylos per metus. O per mano darbo metus Notariato skyriuje iš darbo buvo atleisti tik trys notarai.

Gerai prisimenu tuo laikotarpiu dirbusias Vilniaus notarinės kontoros vyresniąją notarę S. Biekšienę, jos pavaduotoją O. Virbalaitę, Kauno vyresniąją notarę A. Jackevičienę ir vėliau šias pareigas ėjusią D. Kriškėtolaitę, Klaipėdos vyresniąją notarę V. Stračkaitienę, Šiaulių vyresniąją notarę O. Jarašiūnaitę ir kitus notarų, kurie, būdami puikūs savo darbo žinovai, parengė daugelį Lietuvos notarų savarankiškam darbui. Tai buvo draugiški kolektyvai, padedantys vieni kitiems.

Teisingumo ministro įsakymais bei kolegijos nutarimais už gerą darbo organizavimą ir gerus rezultatus ne kartą buvau apdovanota garbės raštais, padėkomis, o 1982 metais tuometinio LTSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo įsakymu man buvo suteiktas Lietuvos nusipelnusios teisininkės garbės vardas. Notariatui, kaip ir visam respublikos gyvenimui, tuo metu buvo vadovaujama iš Maskvos. Taigi turėjome savo viršininkų ir iš SSRS teisingumo ministerijos Notariato skyriaus. Šiam skyriui kiekvienais metais turėjome rengti išsamią ataskaitą. Sulaukdavome ir tikrintojų. Tikrindavo ne tik skyriaus darbą, bet pasirinkdami vykdavo ir į rajonines notarines kontorą. Privalėjau juos lydėti. Notarinėse kontorose jie daugiausia domėjosi testamentais, paveldėjimo bylomis

ir nekilnojamojo turto sandoriais. Dokumentus pati versdavau į rusų kalbą, nes visi sandoriai ir notarų raštvedyba buvo lietuvių kalba. Pastabų tikrintojai dažniausiai neturėdavo. Patikrinimo pažymose jie rašydavo, kad notariato lygis Lietuvoje yra daug aukštesnis nei kitose respublikose. Tai buvo geras mūsų darbo įvertinimas... Likdavo ir nelabai malonių prisiminimų. Kartą viena revizorė iš Maskvos išvykdama tarstelėjo: „O jūs, Marija Kazimirovna, dar man pašokinėsit...“ Taip ir nesupratau, kuo neįtikau revizorei...

Atkūrus Lietuvoje nepriklausomybę, ir toliau dirbau skyriaus viršininke. Gerai prisimenu 1991 m. tuometinio Lietuvos Respublikos ministro pirmininko pavaduotojo ir teisingumo ministro V. Pakalniškio skubų iškvieta, kai jis trumpai ir aiškiai man pasakė: „Pradėkite ruošti notariato reformą.“ Taip prasidėjo naujas mano darbo etapas. Notariato reformai rengti ministro įsakymu buvo sudaryta darbo grupė, kurios vadove paskyrė mane.

Grūpei buvo sudaryta galimybė susipažinti su Vokietijos, Austrijos, Vengrijos, Lenkijos notariato įstatymais bei notarų veikla. Dažnai, rengiant reformą, lankiausi šiose šalyse, daugiausia – Vokietijoje.

Tose šalyse skaitydama pranešimus supažindinau su Lietuvos Respublikos notariato veikla. Susidomėjimas atgimstančios Lietuvos notariato darbu ten buvo didelis. Sulaukdavau daug klausimų apie notarų darbo sąlygas, atlyginimus, apie būsimą notariato reformą. Šalia kitų šalių patirties analizavome ir prieškarinės Lietuvos notariato darbą. Taip buvo suformuotos pagrindinės idėjos ir nuostatos naujam, moderniam Lietuvos Respublikos notariato įstatymui, kuris buvo priimtas 1992 m. gruodžio 1 d. O truputį prieš tai, 1992 m. lapkričio 24 d., teisingumo ministro įsakymu buvo patvirtintas 190 notarų, dirbsiančių reformuotame notariate, skaičius. Taip pagal naująjį Notariato įstatymą pradėjo dirbti 190 notarų turėjo steigti savo biurus. Baigėsi valstybinių notarinių kontorų laikotarpis, prasidėjo notarų biurų era.

2000 metais Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu buvau apdovanota padėkos raštu „Už sąžiningą, dorą savo pareigų vykdymą ir svarų indėlį kuriant Lietuvos notariatą ir puoselėjant jo veiklą“, 2005 metais – Teisingumo ministerijos medaliu.

Paskyrusi visą savo darbinį gyvenimą, žinias ir patirtį notariatui, atsisveikinau su juo sulaukusi 70 metų. ■

NOTARĖ RAMUTĖ SILIŪNIENĖ:

„Apgynėme notariatą“

Vieną vakarą, bevertydama savo bibliotekoje senus žurnalus, suradau aplanką.

Atsivertusi ir pradėjusi sklaidyti senus jame saugotus laikraščius prisiminiau, kad notare dirbti pradėjau baigusi Vilniaus universitetą, 1973 m. spalio mėnesį. Aplanke saugojau savo rašytus ir spaudoje publikuotus straipsnius. Mintimis perbėgau visus tuos metus.

Dirbti notare buvo mano didžioji svajonė. Dar mokyklos suole, kai skaitydavau įvairias knygas ir rasdavau ką nors parašyta apie notarus ir jų darbą – visada pasibraukdavau tą vietą. Vėliau vis atsiversdavau tą knygos puslapį ir dar sykį įdėmiai perskaitydavau, studijuodavau, aiškindavausi, kas tai per profesija, koks tai darbas. Dabar šypsaisi, nes tada truputį „prifantazuodavau“.

Pirmoji LNR prezidentė,
Kauno notarė Ramutė Siliūnienė

Pradėjusi dirbti tą išsvajotąjį darbą supratau, kad gyvenime viskas kitaip. Kasdienis notaro darbas – tai susitikimai su įvairiais žmonėmis: gerais, nuoširdžiais, taktiškais, o kartais piktais, įžūliais, nedorais. O su jais visais turi būti objektyvus. Supratau, kad reikia daug žinoti, nuolat mokytis, kelti kvalifikaciją, sekti įstatymų kaitą, mokytis bendravimo, psichologijos, elgesio taisyklių ir nepasiduoti emocijoms. Tarybinis universitetas to nemokė. Pradėjau pati studijuoti gyvenimo universitete, kurį lankau iki šios dienos.

Mano, kaip notarės, darbas tęsiasi jau 39 metus. Kauno valstybinėje notarinėje kontoroje mane globojo ir perdavė savo žinias kolegės Aleksandra Jackevičienė, Janina Striogienė, Stanislava Maksvytytė. Tai notarės, kurios savo pavyzdžiu ir patarimais išliko mano atmintyje ir širdyje kaip savo profesijos šviestuliai.

Tarybinio notariato laikotarpis buvo gana stagnacinis. Kaip žinoma, privataus nekilnojamojo turto žmonės turėjo labai nedaug. Kaunas nuo kitų didžiųjų miestų skyrėsi tuo, kad čia buvo daug privatinė nuosavybės teise valdomų gyvenamųjų namų. Prisimenu, gal apie 1975 metus Kauno miesto vykdomasis komitetas priėmė sprendimą, kad pastatų savininkai gali eilės tvarka nusipirkti malkų ar anglių kūrenimui. Tada paaiškėjo, kad net kelios kartos naudojosi privačiais pastatais, bet paveldėjimo teisių nesitvarkė. Ir pradėjo masiškai žmonės eiti į notarinę kontorą, kad paveldėtų senelių, prosenelių turėtus pastatus, statinius. Iškilė palikimui priimti praleistų terminų atkūrimo problema. 1975 metais Lietuvos SSR teisingumo ministro priimtas įsakymas, kuriuo patvirtinta notarinių veiksmų atlikimo Lietuvos SSR valstybinėse notarinėse kontorose instrukcija. Šioje instrukcijoje notarui buvo suteikta teisė priimti atitinkamus įrodymus, kad patvirtintų faktišką paveldimo turto valdymą. Į teismą dėl juridinio fakto – turto valdymo – nustatymo beveik neteko siųsti įpėdinių. Keista, tačiau dėl to tarp įpėdinių ginčų nekildavo. Man labai patiko tvarkyti tokias senas bylas, įdomu buvo rinkti giminyستę įrodančius dokumentus. Ir kas buvo keista – bažnytiniai santuokos ar gimimo liudijimai negaliojo. Tiko tik civilinės metrikacijos skyriuo-

se registruoti faktai, ir žmonėms teko eiti registruoti ar perregistruoti savo santuokas ir kitus faktus. Kauno notariai tapo „asais“, iš kurių pasimokyti atvykdavo kolegos iš kitų miestų kontorų ar net sovietinių respublikų. Maskvoje buvo paskleista Lietuvos notarų

veiklos patirtis ir kaip pavyzdingai atliekamas darbas puikiai įvertintas.

Prisimenu, laukėme notarų delegacijos iš Rygos ir Lietuvos ministerijos atstovų. Mūsų notarinė kontora buvo įsikūrusi Kauno m. teismo rūmuose, pirmame

1994 m. LNR prezidentė R.Siliūnienė įneša Lietuvos Trispalvę tarptautiniame kongrese.
Lietuvos notariatas – lotyniškojo notariato šeimos narys

aukšte – toks ilgas, siauras koridorius ir vienoje pusėje kabinetai. Sienos nudažytos aliejiniiais dažais, praradusios spalvą, o juk tuo metu notarų kontorų estetikai dėmesys nebuvo skiriamas. Matėme patys, kad labai negražu, nešvaru, nėra estetinio vaizdo. Sutarėme – plausime sienas, juk atvyksta svečiai. Vieną dieną, padedami savo šeimų narių, nuplovėme sienas, išvalėme langus, šviestuvus. Tapo malonu ir jauku pačioms, likome patenkintos ir laimingos, kad svečius priimsime gražiose patalpose. O svečius priimti mes mokėjome.

Atsimenu, pas mus dauginimo aparatu „Era“ dirbo toks Antanas, mūsų visų „eretiku“ vadinamas. Nors jo darbo sąlygos buvo labai sunkios, bjaurios, nuolat tvyrojo žibalo ir kitų chemikalų tvaikas, bet Antano skruostai visada buvo raudoni ir nuotaika gera. Tiesa, dėl kenksmingų darbo sąlygų jis kasdien gaudavo pieno. Jis nuolat dainuodavo, balsą gerą turėjo, nes dainavo chore. Tad kartu su kitomis kantoros dainininkėmis traukdavome populiarias daineles. Linksmi buvo pasisidėjimai įvairių švenčių proga. Dažnokai kartu su teismų darbuotojais ir mes išvykdavome į organizuojamas ekskursijas, keliones, įvairias institucijas – pasidalinti savo pasiekimais, patirtimi ir t. t.

Dar prisimenu notarinių veiksmų registrų knygas, į kurias buvo surašomi atlikti notariniai veiksmai. Už juos klientai mokėdavo vietoje, o mes už tuos pinigų pirkdavome specialius ženkliukus (rodos, 20 ir 50 kapeikų vertės), kuriuos privalėjome klijuoti prie to notarinio veiksmo įrašo. Visi lapai knygoje būdavo apklijuoti ženkliukais. Aišku, didesnes sumas žmonės mokėjo į taupomąsias kasas.

Kartą pas konsultantą veteraną Juozą atėjo draugas. Kadangi Juozas turėjo daug darbo, draugui, kad nenuobodžiautų, davė lapus su ženkliukais ir paprašė, kad juos gražiai suplėšytų. Lapuose ženkliukai buvo vienas nuo kito atskirti skylėta juostele (perforuoti). Užsuku į kabinetą ir matau ant stalo krūvą smulkų popieriukų – galvoju, kas gi čia dabar?

Tuo metu nuo knygos pakelia akis Juozas ir sušunka:

– Apolinarai, ką gi tu čia dabar darai?

Apolinaras sulema:

– Taigi, pats prašei manęs suplėšyti, tai ir suplėšiau.

Kelias dienas Juozas į registrų knygą klijavo suplėšytus ženkliukus, kaip dėlionės gabalėlius, mat kiekvienas ženkliukas buvo perplėštas skersai ir išilgai.

– Dieve, Dieve, o aš maniau, kad tau reikia juos sunaikinti, – sielojosi Apolinaras.

Kauno valstybinėje notarinėje kontoroje prabėgo 15 mano darbo metų. Vėliau, kai prasidėjo privatizacijos laikotarpis, darbų padaugėjo. Notarų taip pat. Buvo pradėti steigti nauji notarų biurai. Ir aš perėjau dirbti į Kauno rajono valstybinę notarinę kon-

torą, kur dirbau kartu su Genovaite Pakeryte. Labai džiaugsmingai sutikome notariato reformą, manėme, sumažės biurokratiškų reikalavimų, bus didesnis pasitikėjimas notaru. Ką patvirtino notaras – te nepanaikina teismas, – su tokiu šūkiu, manėme, dirbsime. Bet gyvenimas pasijuokė iš mūsų naivumo.

1992 metais visuotiniame notarų suvažiavime buvau išrinkta Notarų rūmų prezidentė. Vyko persitvarkymas, viskas nauja, dar gerai nežinoma. Gynėmės nuo įvairių instancijų puolimų, stengėmės apskritai išsaugoti notariatą. Dalis advokatų stengėsi įrodyti, kad notariatas Lietuvoje pasirinko netinkamą kryptį. Buvo siūloma įstatymų leidėjams notaro funkcijas pavesti advokatams. Derėtų pripažinti, jog lotyniškojo notariato principų laikėsi, juos gynė Teisingumo ministerija. Taip pat reikia padėkoti ministrams Č. Juknevičiui, kuris yra laikomas notariato krikštateviu, ir J. Prapiesčiui bei visiems kitiems, vadovavusiems iki mūsų sutvirtėjimo. Didelę pagalbą suteikė Vokietijos ir kitų Europos šalių notariatai, teikdami visokeriopą pagalbą, tiek profesine, tiek materialine prasme. Vokietijos Kolblenco notarų rūmai suteikė paskolą, kad Lietuvos notarų rūmai įsigytų patalpas ir jas tinkamai įsirengtų. Didelės paramos sulaukėme iš tuo metu Teisingumo ministerijoje dirbusių tarnautojų Marijos Liutkevičienės, Vytauto Gaivenio, Egidijos Tiesnesienės. **Visiems Jiems nuoširdus ačiū!**

Man, kaip Notarų rūmų prezidentei, dirbti tuo metu buvo tikrai labai sunku. Nebuvau studijavusi diplomatijos mokslų, buvau visiems atvira ir visais pasitikėjau. Tuo metu man atrodė, kad laisvasis notariatas yra visų notarų siekiamybė. Neatlaikiau. Pasitraukiau. Notariatui ėmė vadovauti kolegė Janina Girmienė. Jai sekėsi geriau. Per tą laikotarpį mes visi sustiprėjome ir gražūs santykiai su ministerija buvo mūsų visų laimėjimas. Latviai ir estai mums pavydėjo. Pamažu nepolitinė notarų sąjunga tapo politinių žaidimų objektu. Kuo toliau, tuo labiau buvo bandoma „tobulinti“ notarų veiklą.

Tačiau notaro darbo įvertinimas yra žmonių pasitikėjimas. Neapsakoma palaima apima, kai atėjęs žmogus sako, kaip gerai, kad Jus suradau, ačiū, man padėjote tinkamai sutvarkyti reikalus prieš 15 metų ir dabar vėl noriu Jūsų pagalbos. Manau, kad tokį jausmą pajaučia dauguma mano kolegų.

Dvidešimt metų prabėgo nepastebimai. Bet tai tik taip atrodo. Per tuos metus mes labai pasikeitėme, pasikeitė ir žmonių požiūris į notarą ir jo darbą. Atėjo nauja jaunų teisininkų karta.

Linkiu visiems sėkmės darbuose, linkiu gerų tarpusavio santykių. Turime savo Notarų rūmų vėliavą. Gerbkime ją. Būkime vieningi. ■

NOTARĖ DALYTĖ KRIKŠTOLAITYTĖ: „Kelią įveikia tas, kas eina“ (Rytų išmintis)

2009 m. liepos mėnesį Lietuva šventė savo Valsybės vardo paminėjimo tūkstantmetį. Bevaikštinėdama Vilniaus Gedimino prospektu, išgirdau mane aplenkusių amžininkų pašnekesį: „Esam laiminga karta, nes nematėme karo, buvome dainuojančios revoliucijos liudininkai ir dalyviai, matėme valstybinės santvarkos pasikeitimą, daug galėjome pasiekti savo profesinėje srityje, o dabar švenčiame Valstybės tūkstantmetį...“ Pritariu toms mintims, nes ir aš buvau tų įvykių liudininkė.

1985 m. balandžio mėnesį pradėjau dirbti notare Kauno m. valstybinėje notarinėje kontoroje. Tuo metu dirbo 7 valstybinės notarės, 2 konsultantės, 2

sekretorės mašininkės. Turėjome žibalinį dauginimo aparatą, kuriuo naudojosi viso Kauno miesto gyventojai. Buvo sunku. Atėjo Nepriklausomybė. Atsirado verslas. Prasidėjo privatizacija.

Tuo metu Teisingumo ministerija nuolat didino notarų skaičių. Pačią pirmą dieną atėjęs naujas notaras jau turėjo dirbti tiesioginį savo darbą. Sunku buvo jam, sunku buvo su juo dirbantiems notarams, sunku klientams.

Laikotarpis reikalavo ne tik didelio notarų skaičiaus, bet ir esminių notariato struktūros pokyčių. Pradėjome kalbėti apie privatų notariatą.

1991 m. pavasarį su notariato skyriaus viršininke

2012 m. vasara. V. Gaivenis, D. Krikštolaitytė ir M. Liutkevičienė perduoda Notarų rūmams (kairėje prezidentas M. Stračkaitis) knygų ir dokumentų kolekcijas

M. Liutkevičiene vykome į Latvijos notarų susirinkimą. Čia jau buvo kalbama apie privatų notariatą.

1991 m. rudenį įvyko Respublikinis notarų susirinkimas. Jo metu kalbėjome apie privatų notariatą. Buvo sudaryta darbo grupė rengti naują Notariato įstatymą. Darbo grupę, kuriai vadovavo Notariato skyriaus viršininkė M. Liutkevičiėnė, sudarė Notariato skyriaus konsultantai V. Gaivenis ir D. Juknevičiėnė, Vilniaus 2-osios valstybinės notarinės kontoros vyr. notarė J. Girniėnė, Kauno valstybinės notarinės kontoros vyr. notarė D. Krikštolaitytė. Parengėme įstatymą. Manau, kad jis visai neblogas. Gal net ir geras.

Tuo metu mums į pagalbą atėję Vokietijos tarptautinio teisinio bendradarbiavimo fondo specialistai išstudijavo mūsų įstatymą.

1992 m. sausio 13 d. pirmą kartą Vilniuje susitikome su kolegomis iš Vokietijos. Mūsų parengto įstatymo nekritikavo, įvertino neblogai ir pakvietė atvykti į Vokietiją rengti naują įstatymą, kuris atitiktų lotyniškajam notariatui keliamus reikalavimus.

Tai buvo be galo liūdna diena. Lietuva minėjo pirmąsias Sausio 13-osios metines. Su kolegomis iš Vokietijos nuvykome į Antakalnio kapines pagerbti žuvusiujų.

1992 m. kovo mėnesį mūsų darbo grupės nariai kartu su Estijos ir Latvijos notarų delegacija nuvyko į Vokietiją. Čia ir buvo parengtas Notariato įstatymo projektas, atitinkantis lotyniškajam notariatui keliamus reikalavimus. Buvome pakviesti aplankyti keletą notarų biurų. Susipažinome su darbo sąlygomis, notariai papasakojo apie pasitaikančius darbo sunkumus (buvusios Rytų Vokietijos).

1992 m. birželio mėnesį darbo grupės nariai buvo pakviesti į tarptautinę konferenciją Rostoke. Apie naujo Lietuvos notariato įstatymo įgyvendinimą pranešimą skaitė ir Notariato skyriaus viršininkė M. Liutkevičiėnė.

1992 m. rugpjūčio mėnesį notarų delegacija iš Vokietijos ir Liuksemburgo buvo atvykusi į Lietuvą. Svečiai lankėsi Kaune, susitiko su Kauno miesto bei rajono notariais.

1992 m. rugsėjo 16 d. Aukščiausioji Taryba priėmė Lietuvos notariato įstatymą.

Tais pačiais metais spalio mėnesį sulaukėme kolegų iš Koblenco notarų rūmų. Jie išsamiai aiškino notarams apie pačią notariato reformą, su kokiais sunkumais teks susidurti. Į susitikimą Kaune pakviečiau korespondentą, kuris dienraštyje „Kauno diena“ išspausdino straipsnį „Ar iš tolo lenksimės notariui?“. Manau, kad žurnalistas nelabai suprato reformą.

Taigi atėjo laukta ir nerimą kelianti diena – 1992 m. gruodžio 1 d. Visi 193 valstybiniai notariai buvo atleisti iš valstybinio notaro pareigų ir priimti dirbti

notariais pagal naują Lietuvos Respublikos notariato įstatymą.

Šią įsimintiną ir istorinę dieną Notariato skyriaus viršininkė M. Liutkevičiėnė, konsultantas V. Gaivenis ir notarės O. Adomavičiėnė, Ž. Palaimienė bei D. Krikštolaitytė vyko į Vokietiją, kur buvo pakviesti Koblenco notarų rūmų. Pagrindinis šios kelionės tikslas – parengti Notarų rūmų statutą ir gerai išstudijuoti notarų civilinės atsakomybės draudimo taisykles. Tuo metu Lietuvoje nebuvo nė vienos draudimo bendrovės, kuri žinotų šios atsakomybės rūšį.

Aplankėme Koblenco notarų rūmus. Buvome supažindinti su šių rūmų darbo organizavimu. Lankėmės Vokietijos notarų biuruose. Tai buvo didžiulės patalpos, kuriose dirbo po 10 (o gal ir daugiau) darbuotojų. Pirmą kartą tuomet pamačiau kompiuterį. Jų buvo daug. Iškilė daugybė klausimų. Kiek laiko turi dirbti notaras, kad turėtų tokį biurą? Ar mes tokius biurus turėsime? Kada? Šiandien tai būtų juokingas ir naivus klausimas – ką ten tiek daug darbuotojų dirba pas vieną notarą? Kiek reikia notarui uždirbti, kad jiems būtų išmokėti atlyginimai? Šiandien į visus šiuos klausimus jau žinau atsakymus.

Nežinau, kokie šiandien yra Vokietijos notarų biurai, tačiau teigiu, kad didžiuosiuose Lietuvos miestuose dauguma tokių biurų yra.

Grižus iš Vokietijos prasidėjo darbas, teko konsultuoti Kauno draudimo kompaniją. Rengiant statutą iškilė daug klausimų: ar prezidiumo narius reikėtų rinkti apygardose ar visuotiniame notarų susirinkime, ar prezidentą reikėtų rinkti visuotinio notarų susirinkimo metu ar tai turėtų atlikti prezidiumo nariai, koks turėtų būti prezidiumo narių skaičius, koks jų kadencijos laikas, kaip turėtų būti organizuojamas darbas prezidume, apygardose, notarų savivaldos organuose?

Šiandien įdomu prisiminti, kaip tuo metu diskutuodavome apie galimą žalą atsiradimą. Notariato skyriaus viršininkė M. Liutkevičiėnė, kalbėdama apie valstybinio notaro darbą, visada geru žodžiu minėdavo notarus, jų atliekamą darbą ir buvo tikra, kad žala neturėtų atsirasti. Nebuvome aiškiaregės, negalėjome numatyti Lietuvos valstybės plėtros, krizių, atsiradusio verslo ir jo žlugimo bei daugelio kitų dalykų. Tik po metų kitų pradėjome suprasti, kad ir puikiai dirbant gali atsirasti žalos atlyginimas.

1992 m. gruodžio mėnesį įvyko pirmasis Notarų rūmų susirinkimas. Patvirtinome Notarų rūmų statutą, išrinkome Notarų rūmų prezidentę, patvirtinome apygardose išrinktus prezidiumo narius, išrinkome savivaldos organus.

Manau, kad tai buvo nepaprastai sunkus laikotarpis, nes nebuvo jokios patirties organizuojant presi-

diumo darbą, teikiant metodinę pagalbą notarams. Notarų rūmams Teisingumo ministerija suteikė porą kambarėlių šiai veiklai vykdyti. Į Notarų rūmus dirbti buvo priimti pirmieji darbuotojai. Notarai pradėjo kurti savo biurus. Lenkijos notarų rūmai padovanojo pirmąjį dauginimo aparatą. Prasidėjo Lietuvos notarų rūmų veikla.

Tuo pat atsirado įvairių nuomonių dėl šios reformos: galbūt tikslinga nekilnojamojo turto perleidimo sandorius atiduoti tvirtinti advokatams, leisti norintiems teisininkams įsigyti licencijas dirbti notarais. Nepaėjęs pusmečiui jau imta kalbėti apie Notariato įstatymo pataisas...

1994 m. vasario mėnesį Lietuvos notariatas buvo priimtas į Tarptautinę lotyniškojo notariato sąjungą (UINL).

1994 m. pavasarį vykusiam susirinkime buvo nartata kai kuriose apygardose padidinti prezidiumo narių skaičių, o vasarą įvykusiame neeiliniame notarų susirinkime buvo išrinkta nauja prezidentė.

Prezidiumo narė buvau vienuolika metų. Daug padaryta ar ne – vertina notarai. Manau, kad galima buvo padaryti daugiau, jei ne daugybę kartų iškilęs

klausimas – notariato išlikimo statusas, toks, koks jis yra šiuo metu.

Būnant Kauno apygardos prezidiumo nare teko organizuoti daug susirinkimų notarams, bendrauti su įvairiomis institucijomis, siekiant, kad tarp pačių notarų būtų suvienodinta praktika, kad mūsų klientas nepasiklystų tarp įvairiausių institucijų ir būtų kuo operatyviau aptarnautas.

Pranešimus susirinkimuose dažniausiai rengdavo apygardos notarės. Ačiū visiems, kurie dalijotės savo patirtimi, žiniomis, nors jau dirbote konkurencijos sąlygomis.

Džiaugiasi, kad išėjome iš valstybinio notariato, bet ir nerimavau dėl valstybės bei savo profesinės ateities. Viskas buvo neaišku, nežinoma. 1992 m. gruodžio mėnesį parašiau į „Kauno dieną“ straipsnį apie prasidėjusią notariato reformą.

O kaip šią reformą sutiko mūsų klientai? Maniau, kad jie sutiks su džiaugsmu. Didžiulei mano nuostabai – daugelis sutiko neigiamai. Priežastis – už atliktus notarinius veiksmus atlyginimas bus mokamas notarams, o ne valstybei. Ne, ne – to tai jau negali būti! Dalis žmonių pralobs! Netrukus spaudoje buvo

2003 m. Kostiuminis Kauno notarų susitikimas

išspausdintas straipsnis apie notarų atlyginimą ir jų galimą pralobimą. Ginti notarų ėmėsi notarė Z. Kasperovičienė, ji „Kauno dienoje“ išspausdino straipsnį „Ar tikrai pralobs notarai?“.

Visuomenėje buvo formuojama nuomonė apie notarų uždirbamus didelius pinigus. Štai 1996 m. „Laikinojoje sostinėje“ išspausdintas straipsnis „Ar tikrai notarai sėdi ant pinigų maišų?“ ir mano nuotrauka darbo kabinete. Notarė, turinti humoro jausmą, paskaičiusi šį straipsnį paskambino ir sako: „Žiūrėjau net pro mikroskopą, ant kelių pinigų maišų tu ten sėdi, tačiau, kad ir kaip žiūrėjau, pastebėjau tik kad sėdi ant kėdės.“

Bet kas galėjo mesti įžeidžiantį žodį šia tema. Nors, tiesą sakant, tas atlyginimas buvo beveik toks pat, kokį klientai mokėjo ir valstybinėse notarinėse kontorose...

Supratau, kad žmonėms reikia daugiau aiškinti. Kreipiausi į tuometinę „Kauno dienos“ vadovybę, prašydama suteikti mums, notarams, žodį. Kelerius metus organizavome akcijas „Notarai – „Kauno dienos“ skaitytojai“. Žurnalistai redakcijoje užleisdavo savo kabinetus keliems notarams, kurie iš anksto paskelbtais telefono numeriais atsakinėdavo į piliečių pateiktus klausimus. Įdomiausius, aktualesnius klausimus ir atsakymus spausdindavo „Kauno diena“. Kartą buvo suteikta galimybė visiems norintiesiems atvykti į redakciją ir susitikti su tą dieną budėjusiais notariais.

Esu dėkinga „Kauno dienos“ buvusioms vyr. redaktorėms T. Mačiulienei, A. Lėkai, žurnalistams V. Vilkauskaitėi, L. Jokšui, kurie visada rasdavo laiko mus priimti, suteikdavo galimybę išspausdinti straipsnius aktualiais notariato klausimais ir informuoti gyventojus apie notariato eigą. Manau, kad tai labai padėjo sumažinti priešiškus tarp notarų ir klientų.

Visi esame dėkingi buvusiai Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininko pavaduotojai, buvusiai Seimo narei Z. Šličytei, kuri straipsnyje „Lietuvos aide“ aiškino apie notarų mokamus valstybei mokesčius, naujų darbo vietų sukūrimą, klientų aptarnavimą be didžiulių eilių ir pan. Nepadėjo. Buvo puolama pati straipsnio autorė.

Šis priešiškus tęsėsi gana ilgai, o gal dar ir tebesitęsia...

Per visą šį laikotarpį keitėsi įstatymai, Vyriausybės nutarimai. Juos reikėjo pritaikyti praktikoje. Pirmasis įstatymas, kuris keitė mano mąstymą, kad reikės dirbti kitaip, buvo Hipotekos įstatymas, kurį pradėjome įgyvendinti 1998 m. balandžio 1 d. Tačiau labiausiai laukėme naujojo Civilinio kodekso, kuris įsigaliojo 2001 m. liepos 1 d. Labai gerai prisimenu 2001 m. liepos 1 d. rytą. Mano darbuotojos palinkėjo sėkmės. Mano atsakymas buvo: „Jaučiuosi tragiškai.

Man atrodo, kad šis Civilinis kodeksas atėmė mano brangiausią profesinį turtą – iki šiol turėtas žinias. Nežinau, ar aš išmoksiu dirbti pagal šį kodeksą, ar išmoksiu pritaikyti žinias praktikoje.“ Visiems buvo sunku. Keletas notarų susitarėme mokytis, ir kiekvieną vakarą po darbo susirinkdavome, aiškindavomės visus neaiškius klausimus.

Iki šio laikotarpio daugelis notarų jau buvo įkūrę savo biurus, atitinkančius to meto reikalavimus. O įsigaliojus naujam Civiliniam kodeksui, buvo įkurti Testamentų, Areštų registrai ir kt. 2004 m. Lietuva įstojo į Europos Sąjungą, Lietuvos notariatas – į Europos Sąjungos notariatų tarybą (CNUE). Būtent šį laikotarpį laikau modernaus notariato pradžia.

Manau, kad notariato reformos sėkmę lėmė šios priežastys:

1. Teisingumo ministerijos vadovų supratimas, kad šios reformos reikia, ir teigiamas požiūris į ją.

2. Notariato įstatymą padėjo rengti kolegos iš Vokietijos tarptautinio teisinio bendradarbiavimo fondo, kurie jau turėjo praktikos ir patirties, reformuodami Rytų Vokietijos notariatą, o toliau visą metodinę pagalbą teikė Koblenco notarų rūmai. Tai padėjo mums išvengti kai kurių klaidų.

Nelengva buvo naujai įsikūrusiems Lietuvos notarų rūmams. Kas jie tokie? Kokia jų vieta teisinėje sistemoje? Koks jų santykis su Teisingumo ministerija, kas turi prižiūrėti notarų darbą? O ar ji apskritai reikalinga? Koks Hipotekos įstatymas, kaip kolegos iš Vokietijos tvirtina neklinojamojo turto perleidimo sutartis? Tokių mums kilo klausimų. Į daugybę jų rasti atsakymus padėjo bendrai organizuojami keliokviuimai, kuriuose buvo aptariamoms paminėtos ir kitos temos. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, mokėmės bendrų temų. Pvz., apie Europos vykdomąjį įrašą (2005 m. kolokviumas).

Šiuo metu jau nesame Vokietijos notarų mokiniai. Kolokviumo metu nagrinėjamos temos bendros Europos notarams.

Ačiū visiems, kurie padėjo rengti įstatymą, teikė metodinę pagalbą, vyko pas mus į kolokviumus.

3. Valstybinėse notarinėse kontorose dirbo notarai, mėgę savo darbą, atėję dirbti iš pašaukimo.

Pateiksiu tokį pavyzdį. 3,5 metų dirbau Kauno valstybinės notarinės kontoros vyr. notare. Manau, kad šis laikotarpis (1989–1992 m.) buvo sunkiausias visame valstybinio notariato darbe. Pradėjo dirbti daug naujų notarų. Prasidėjo butų privatizacija, reikėjo tvirtinti daug fizinių asmenų steigimo sutarčių, susitarimų, pagausėjo paveldėjimo teisės liudijimų išdavimų ir pan.

Notaras per dieną patvirtindavo 20–100 butų privatizavimo sutarčių, įregistruodavo į registrą, o su-

grįžęs į kontorą registruodavo į abėcėlines knygas. Kartais šį darbą ateidavo atlikti šeštadieniais, sekmadieniais.

Jeigu šį straipsnį skaitys neseniai pradėję dirbti mano kolegos, pasakys: „Kokie geri laikai, duokite juos mums. Šitiek sutarčių! Dirbsime 28 val. per parą! Šitoks uždarbis!“ Deja, turiu nuliūdinti – už šį darbą nebuvo mokama nė vieno rublio daugiau. Visuomenė taip pat nepasakė apie mus nė vieno gero žodžio.

Paveldėjimo skyriuje notaras per mėnesį išduodavo 20–60 paveldėjimo teisės liudijimų, patvirtindavo nemažai testamentų, užvesdavo 20–40 paveldėjimo bylų. Taip pat už tą patį menką atlyginimą. Visi notarai žinojo, kad šį darbą turi atlikti jie. Todėl, prasidėjus reformai, buvo aišku, kad tuos darbus reikės padaryti mums. Juk Rytų patarlė sako, „Kelią įveikia tas, kas eina.“

Ačiū Jums, buvę valstybiniai notarai, už šį atliktą nepelningą, tačiau titanišką darbą.

Šiandien tik mūsų prisiminimuose liko įstatymų keitimas, jų nebuvimas ar jų pritaikymas. Ar gali šiandien pradėjęs dirbti notaras patikėti, kad nebuvo Gyventojų registro, iš kurio per labai trumpą laiką gauni informaciją apie asmenį, kuriam atlieki notarinius veiksmus. Pasitaikydavo, kad klientai „pamesdavo“ pasą, gaudavo laikinąjį pažymėjimą ir bėgdavo į notarų biurą parduoti savo buto. Notaras neturėjo jokių galimybių patikrinti jo šeiminės padėties. Pardavėjas rašė pareiškimą – neturiu sutuoktinės, neturiu vaikų. Notaras tvirtino sandorį... Žalos atlyginimo grėsmė dėl apsaugos nebuvimo tvyrojo kiekvieną dieną.

Ar gali šiandien pradėjęs dirbti notaras patikėti, kad Inventorizacijos biuras (šiuo metu Registrų centras) per dieną galėjo išduoti po keletą pažymų dėl nekilnojamojo turto perleidimo, pardavėjas per dieną galėjo tą patį turtą perleisti keliems pirkėjams, o kaltas likdavo notaras...

Pusketvirtį metų dirbau vyr. notare, vienuolika metų buvau prezidiumo narė. Manęs dažnai klausia, ar nebuvau įskaudinta, ar viskas buvo taip gerai? Taip, buvo visko. Praeitais nemiršta, ji visada yra su mumis. Neatsitiktinai šio straipsnio pradžioje papasakojau apie išgirstą pokalbį Vilniuje, minint Lietuvos vardo tūkstantmetį. Šį valstybei ir džiugų, ir sunkų laikotarpį išgyvenau kartu su savo kolegomis notarais. Pragyvenome kartu dainuojančią revoliuciją. Vyko į Vilnių palaikyti Lietuvos Respublikos prokuroro A. Paulausko. Daugelis kolektyvo narių dalyvavo Baltijos kelyje (buvau neseniai pradėjusi dirbti vyr. notare, todėl Notariato skyriaus viršininkė dėl galimų provokacijų mane įpareigojo likti darbe), sausio 13 d. vyko į Vilnių prie Seimo, naktimis budėjo Juraguose, prie Televizijos bokšto. Džiaugėmės atkurta Lietuvos nepriklausomybe. Kartu išgyvenome asmeninio gy-

venimo džiaugsmus ir artimų žmonių netektis. Kartu pradėjome kurti Laisvą notariatą ir pirmuosius notarų biurus.

Visi tie įvykiai mus suartino. Mes tapome vienas nuo kito neatsiejami. Visos nuoskaudos tampa menkos prisiminus, kokį įspūdingą Valstybės laikotarpį ir notariato kūrimosi etapą mes išgyvenome kartu.

Visas 20-ties metų laikotarpis notariate buvo be galo sunkus. Nuo žibalinio dauginimo aparato, rašomosios mašinėlės iki kompiuterio ir darbo „vieno langelio principu“, NETSVEP, HISREP programų, nuo valstybinio iki modernaus notariato.

Kas man šiandien kelia nerimą?

Neramu, kad Seime atsirado pasiūlymas keisti Notariato įstatymą, dalį notarinių veiksmų atiduoti advokatams. Šaltėjantys tarpusavio santykiai, kai kurių notarų supratimas, kad šis darbas – verslas. Neramu, kad išėjus į užtarnautą poilsį, negalėsi ramiai ilsėtis, nes galbūt reikės lankytis teismuose, gali atsirasti ir žalos atlyginimas.

Kaip vertinu notariato reformą?

Džiaugiuosi, kad buvau įtraukta į darbo grupę, rengusią Notariato įstatymą.

Džiaugiuosi, kad, pasikeitus valstybinei santvarkai, nereikėjo keisti darbo ir kad šis darbas suteikia galimybę būti ekonomiškai savarankiškai.

Džiaugiuosi, kad šiuo metu Notarų rūmų atstovai vyksta į tarptautines konferencijas ir naujienas taiko Lietuvoje, vyksta į kitas valstybes pasidalinti darbo patirtimi apie mūsų nuveiktą darbą.

Džiaugiuosi, kad į mūsų gretas įsitraukė naujų kolegų, kurie tęsia mūsų darbą, dalyvauja naujuose projektuose.

Manau, apie šį laikotarpį ateityje bus parašytas ne vienas diplominis darbas, apginta ne viena disertacija. Nežinau, kokios naujos technologijos, Europos teisės ir Lietuvos įstatymai bus po 20 ar daugiau metų. Tik žinau, kad notarai dirbs daug, dirbs atsakingai.

Tačiau niekas nepakartos notariato kūrimosi pradžios, atradimo džiaugsmo, pradžios skausmo. Esame laiminga karta, pradėjusi dirbti pagal Lietuvos notariato įstatymą. Manau, kad visiems 193 notarams teko didelė profesinė laimė pradėti įgyvendinti šį įstatymą.

Baigdama šį straipsnį noriu padėkoti Notarų rūmų darbuotojams, visiems, dirbantiems notarų biuruose. Jie kartu su mumis kūrė šį notariatą.

Su gražia notarų profesine švente – Laisvojo notariato 20-mečiu!

Notarė Dalytė Krikštolaitytė

ALEKSANDRA JACKEVIČIENĖ:

„Sovietmečiu notarais dirbo tik fanatikai“

Kauno valstybinės notarinės kontoros notare pradėjau dirbti nuo 1959 metų spalio 9 dienos, dar nebaigusi studijų universitete, būdama penkto kurso studentė. Tuo metu notarams vadovavo Lietuvos SSR Aukščiausiasis Teismas. Kauno valstybinė notarinė kontora, be Kauno miesto, aptarnavo net 4 rajonus: Kauno, Prienų, Šakių ir Jonavos. Notarinėje kontoroje dirbo tik trys notarai. Jiems į talką buvau paskirta ketvirtąja. Teko dirbti, rašyti diplominių darbų „Lietuvos TSR notariatas“ ir laikyti valstybinius egzaminus.

Pradėjusi dirbti, gerai žinojau du Civilinio kodekso straipsnius: įgaliojimas galioja trejus metus ir pilietis

negali turėti daugiau kaip vieną namų valdą.

Daugiausia notarinių veiksmų sudarė nuorašų ir parašų liudijimas. Dabar nėra taip sudėtinga paliudyti nuorašą, nes tai dažniausia kopijavimo aparatu padaryta kopija, o tuo metu dauginimo aparatu nebuvo. Visi nuorašai buvo rašomi ranka, kartais atspausdinami rašomąja mašinėle.

Nuorašų liudijimą palengvindavo tik civilinės metrikacijos įstaigos atspausdinti blankai mokslo įstaigų išduotiems dokumentams. Ne taip paprasta būdavo paliudyti vadinamuosius statybos sutarčių nuorašus, kurie buvo surašyti per keturis ar penkis puslapius. Tais atvejais, kai pasitaikydavo kelių pus-

1972 m., sovietiniam notariatui 50 metų. Kauno valstybinės notarinės kontoros kolektyvo dalis.
Centre – vyr. notarė Aleksandra Jackevičienė

lapių dokumentas, tekdavo ji tikrinti dviese – notaras tikrindavo, o konsultantas skaitydavo. Kai kuriuos sutarties punktus mokėdavome atmintinai. Toks darbas atimdavo nemažai laiko, susidarydavo nemažos eilės prie nuorašų ir parašų paliudijimo skyriaus. Kartais, interesantui sutinkant, jeigu atnešdavo daugiau dokumentų nuorašų, palikdavome juos tikrinti po priėmimo valandų.

Notarų darbas buvo skirstomas į nuorašų ir parašų paliudijimo, įgaliojimų ir sutarčių tvirtinimo ir paveldėjimo bylų tvarkymo bei testamentų tvirtinimo skyrius. Notarai skyriuose dirbdavo po 2 ar 3 mėnesius, o paskui eilės tvarka eidavo dirbti į kitą skyrių.

Konsultantai registruodavo notarinis veiksmus į registrų knygas. Juose už atliktus veiksmus buvo kljuojami banke pirkti ženklai. Didesnės valstybinio mokesčio už atliktus notarinis veiksmus sumos buvo mokamos į banką, o kvitai prisegami prie patvirtintų sutarčių, išduodamų paveldėjimo teisės liudijimų arba dedami į paveldėjimo bylas. Valstybinio mokesčio ženklai buvo nuvertinami notaro parašu ir datuojami.

Nuo 1961 m. rugsėjo 22 dienos mane, kaip „patikimą notariato darbuotoją“, nes buvau Komunistų partijos narė, paskyrė šios notarinės kontoros vyresniąją notare. Buvęs vyr. notaras išėjo ieškoti geresnio darbo, jis tapo advokatu. Tuo metu jis jau ruošėsi išeiti į pensiją, reikėjo užsidirbti didesnį atlyginimą jai gauti. O įstoti į partiją man dar universitete patarė dėstytojas Lekas, nes esą kitaip nebūčiau „gyvenime padariusi karjeros“.

Dauguma Kauno teisėjų ir advokatų buvo nustebinti, kad „piemenė“, nepradirbusi net 2 metų, tapo vyr. notare, bet aš turėjau „kozirį“ – partijos narės bilietą. Kitos notarės, nors ir turėjusios didesnį darbo stažą, jo neturėjo, o man tuo metu buvo tik 26 metai.

Tapus vyr. notare, teko galvoti apie darbo tobulinimą. Mūsų darbas paspartėjo, kai pasigaminome spaudus registruoti gimimo, santuokos, mirties liudijimų, vidurinio mokslo atestatų ir diplomų nuorašams. Ypač tai padėdavo „karštuoju sezonu“, kai reikėdavo liudyti vidurinio mokslo atestatų nuorašus stojantiems į technikumus ir aukštąsias mokyklas. Toks metas tapdavo katorga, o ne darbu.

Pasitaikydavo ir padirbtų, ir suklastotų dokumentų nuorašų. Daugiausia būdavo klastojami specialiojo vidurinio ir aukštojo mokslo diplomai. Tokius dokumentus siųsdavome prokuratūrai.

Daug džiaugsmo mums suteikė dokumentų dauginimo aparato įsigijimas, nors jis ir buvo gremėdžiškas bei smirdėjo chemikalais. Dauginimo aparatą prižiūrinčiam darbuotojui net buvo skiriamas pienas už darbą kenksmingomis sąlygomis. Notarai

pieno negaudavo, nors chemikalais smirdantys dokumentai guldavo ant jų stalų.

Notarai atlikdavo ne tik notarinis veiksmus, bet aktyviai dalyvaudavo ir „Žinijos“ draugijos veikloje, skaitydavo paskaitas įmonėse, įstaigose, rašydavo straipsnius ne tik į Kauno miesto, bet ir į aptarnaujamų rajonų laikraščius.

Didelis darbo krūvis tekdavo ir teikiant metodinę pagalbą aptarnaujamų rajonų vykdomųjų komitetų darbuotojams, kurie atlikdavo nemažai notarinis veiksmų. Notarams buvo paskirstyti rajonai, į kuriuos jie vykdavo vesti seminarų. Metų pabaigoje notarai tikrindavo minėtųjų valdininkų atliktų veiksmų teisėtumą, rašydavo patikrinimo aktus. Aktai buvo siunčiami ir aptarnaujamo rajono vykdomojo komiteto sekretoriui, kuris kuravo šį darbą. Be to, notarai kartą per mėnesį vykdavo į rajoną, kur konsultuodavo piliečius apie notarinis veiksmų atlikimą.

Notarams taip pat buvo teikiama pagalba. Tuo metu, kai vykdavo notarinės kontoros darbo patikrinimas, dažnai atvykdavo ne tik Aukščiausiojo Teismo, o vėliau, įsteigus Teisingumo ministeriją, jos atstovai, kartais atvykdavo ir Finansų ministerijos atstovai, taip pat notaras iš kitos notarinės kontoros. Patikrinimų metu su kolegomis keisdavomės darbo patirtimi. Kaune lankėsi ne tik Vilniaus, bet ir Klaipėdos, Šiaulių, Kretingos bei kitų notarinis kontorų notarai. Man taip pat tekdavo dalyvauti kitų notarinis kontorų darbo patikrinimuose. Aukščiausiasis Teismas, o vėliau Teisingumo ministerija nuolat organizuodavo notarams seminarus, kuriuose buvo nagrinėjami įvairūs notarinio darbo klausimai, notarų padarytų notarinis veiksmų apibendrinimai. Vilniaus valstybinės notarinės kontoros vyr. notarė S. Biekšienė net parašė knygelę paveldėjimo teisės klausimais.

Vyresnieji notarai kasmet buvo kviečiami dalyvauti respublikos teisėjų suvažiavimuose. Be to, mokymus rengė ir SSRS teisingumo ministerija. Vieno seminaro metu Kijeve ir man teko dalintis darbo patirtimi, kaip mes patobulinome nuorašų registravimą.

1979 m. rugsėjo 5 – spalio 12 dienomis teko kelti kvalifikaciją Sąjunginiame teisingumo darbuotojų kvalifikacijos kėlimo institute ir rašyti referatą „Testamentų tvirtinimo tvarka“. Būdami Maskvoje, ne tik mokėmės, bet ir vykome į daug ekskursijų, lankėme teatro spektaklius.

Tuo metu notarai nesulaukdavo per daug valstybės dėmesio. Turbūt buvo manoma, kad gerai uždirba, tad nereikia moralškai paskatinti. Sovietiniu laikotarpiu notarais dirbo fanatikai, nes atlyginimai buvo nedideli. Kartais vadovybė skirdavo pinigines

VALSTYBINIŲ ĮSTAIGŲ DARBUOTOJŲ PROFSĄJUNGA

NR. 21

Vyresnioji notarė Aleksandra Jackevičienė

M. KURAIČIO nuotr.

Kauno valstybinės notarinės kontoros kolektyvo nariai, prieš septynerius metus pradėję vertimai lenkyniauti, nuolat tobulina savo darbo stilių ir metodus, kasmet gerina visų kryptių gamybinės ir visuomeninės veiklos rodiklius. Šiam kolektyvui vadovauja vyresnioji notarė Aleksandra Jackevičienė. Notarinėje kontoroje organizuotas individualus socialinis lenkyniavimas, kuris padeda ugdyti kiekvieno darbuotojo aktyvumą ir kūrybinę iniciatyvą, tobulinti darbo organizavimą, o tai galų gale padidina ir viso kontoros kolektyvo pastangų vaisingumą. Per pastaruosius šešerius metus respublikinių apžiūrų—konkursų metu kontora keturis kartus pelnė geriausios notarinės kontoros vardą.

Ypač gražiai kontoros kolektyvas pasitiko Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 60-ąsias metines, priėmęs, pagarsinęs ir garbingai įvykdęs papildomus socialistinius įsipareigojimus.

Tais 1977 metais kontoros kolektyvas atliko 108.066 notarnius veiksmus. Už notarinį darbą valstybei mokestio pavidalu Kauno notarai pernai, atlikę veiksmų dar 304 daugiau, davė per 266 tūkst. rb. Palyginimui pasakysime, kad Vilniaus, didesnio miesto, notarinė kontora pernai valstybei davė pajamų 132 tūkst. rb. Vienas notaras šiems per mėnesį atlieka notarnių veiksmų: Kaune — 948, Vilniuje — 848, Klaipėdoje — 830, Šiauliuose — 585 ir t. l.

Kauno notarinėje kontoroje dirba 8 notarai, 3 konsultantai,

mašininkė, operatorė ir kurjerė valytoja. Lankytojus kontora priiminėja visą savaitę, išskyrus sekmadienius. Dukart savaitėje jie priimami 11 valandų [nuo 9 iki 20 val.] be pietų pertraukos. Priimamajame nuolat budi konsultuojantis notaras.

Informaciją apie notarnius veiksmus lietuvių ir rusų kalbomis nuolat lankytojams pagarsina magnetofonas iš įrašo juostelės. Dokumentų pavyzdžiai lankytojų apžvalgai sudėlioti stenduose ir albumuose.

Anksčiau iš gydymo įstaigų gaunami piliečių testamentai turėdavo daug trūkumų. Kontora pasiūnė gydymo įstaigoms išsamų metodinį laišką, surengė pasikalbėjimų, seminarų ir praktinių užsiėmimų ciklą su gydymo įstaigų pareigūnais, kuriems suteikta teisė paliudyti testamentą. Dabar Kauno gydymo įstaigose šitokio pobūdžio trūkumų nepasitaiko, be to, žymiai sumažėjo notarų kvietimų į gydymo įstaigas tvirtinti testatorių valios.

Notarinės kontoros darbuotojai gamybinį darbą sumaniai derina su visuomenine veikla. Visi notarai yra „Žinijos“ draugijos nariai, daug pasidarbavo gyventojų teisinio auklėjimo baruose.

Kauno valstybinės notarinės kontoros darbą, kaip pavyzdį visos šalies analogiskoms įstaigoms mtestuose, 1978 metais apibendrinio ir paskleidė TSRS teisingumo ministerija.

Sovietmečio spaudos puslapiai.
Notarė A. Jackevičienė

premijas. Per mano darbo laikotarpį iki 1980 m. birželio esu gavusi 6 pinigines premijas.

Dar prisimenu mokymus Lietuvoje. Notarai vykdavo ne tik į seminarus, bet ir pasidalinti darbo patirtimi į kitas notarines kontorąs, o tai suteikdavo

geros patirties. Be to, seminarų metų kartais notarų surašytus dokumentus patikrindavo lituanistai. Būdamą jau pensininke, dar 10 metų, iki 2009 m. lapkričio mėn., dirbau Kauno rajono 1-ajame notaro biure konsultante. Teko matyti ir notaro su klaidomis pa-

tvirtintų dokumentų. Tai nedaro garbės. Kartais klaidų pastebiu ir skaitydama spaudą ar „bėgančias eilutes“ televizijoje, matyt, dėl buvusios notarės akies, įpratęs atidžiai skaityti dokumentus.

Tarp notarinių kontorų buvo organizuojamas socialistinis lenktyniavimas. Kauno valstybinė notarinė kontora iki 1982 metų buvo gavusi 2 socialistinio lenktyniavimo nugalėtojo ženklelius. 1972 metais sovietinio notariato 50-mečio proga keletas notarų buvo apdovanoti Lietuvos SSR Aukščiausios Tarybos prezidiumo garbės raštais, o Vilniaus valstybinės notarinės kontoros vyresniajai notarei S. Biekšienei buvo suteiktas nusipelnusios teisininkės vardas.

Gaudavome ne tik premijas ar apdovanojimus, bet pasitaikydavo ir skundų. Dažniausiai juos rašydavo karo veteranai, kai, jų nuomone, juos nepakankamai gerai aptarnaudavome. Pirmųjų „pipirų“ gavau savo karjeros pradžioje. 1961 m. namuose tvirtinau dailininko Petro Rimšos testamentą. Jis prašė testamente įrašyti įpareigojimą įpėdinei jį palaidoti su religinėmis apeigomis. Aš jo prašymą į testamentą ir įrašiau. Kai tą sąlygą testamente pamatė revizorius, tikrinęs notarinės kontoros darbą, pasirodė, kad tai buvusi baisi nuodėmė.

Palyginę sovietinio ir dabartinio notariato darbuotojų darbą, matome, kad dabartiniai notariniai veiksmai yra sudėtingesni, už savo padarytas klaidas notarai atsako materialiai. Darbas lengvesnis tik dėl to, kad notarai savo darbe naudoja geresnę techniką, prireikus gali pasisamdyti darbuotojų.

Mes ne vienerius metus dėl didelio darbo krūvio skųsdavomės vadovybei, prašydavome padidinti etatų skaičių. Tuo metu notarų tarpusavio konkurencija neegzistavo, nes buvo viena notarinė kontora, visi notarai gaudavo vienodą atlyginimą. Santykiai tarp notarų ir darbuotojų buvo draugiški, šilti, nebuvo pavydo.

Senųjų notarų ir kitų darbuotojų, išėjusių į pensiją, nepamiršo dabartiniai notarai. Organizuojami susitikimai su buvusiais kolegomis, paminimi jų garbingi jubiliejai, teikiama ir materialinė parama.

Norėčiau padėkoti notarėms D. Krikštolaitytei, R. Siliūnienei, B. Germanavičienei, O. Jarašiūnaitei, notarų Palšauskų šeimai, buvusiai notarei G. Pakerytei ir kitiems, kurie skyrė dėmesio ir laiko buvusiems notariato darbuotojams.

Aleksandra Jackevičienė ■

JANINA GIRNIENĖ:

„Įsivaizduokite, lapkričio 30 d. buvome valstybinis notariatas, o išaušus rytui, gruodžio 1 d., prasidėjo modernaus, laisvo arba lotyniškojo notariato era.“

NUO ŠEIMYVINĖS RANGOS IKI VYR. NOTARĖS

- **Kas pastūmėjo rinktis teisės studijas?**
- Viskas susiklostė tarsi savaime: baigiau universitetą ir gavau darbą Vilniaus 1-ojoje valstybinėje notarinėje kontoroje...
- **Į kaimus nesiuntė?**
- Ne. Čia suveikė šeimos principas. Mano sesuo jau dirbo notare, buvo užsirekomendavusi kaip gerai dirbanti notarė.
- **Sekėte jos pėdomis?**

Buvusi LNR prezidentė,
Vilniaus miesto notarė Janina Girniene

- Jos pavyzdys turėjo nemažai įtakos mano apsisprendimui tapti notare.
- **O tėvai?**
- Tėvai labai pritarė ir skatino siekti savo tikslų.
- **Nebuvo minčių spjauti į patarimus?**
- Tikrai ne...
- **Notarės specialybėje įžvelgėte emocinį balansą?**
- Taip. Gavau viską, ko studijų metais galėjau tikėtis iš šios profesijos.
- **O pateisinote kitų, savo klientų, viltis?**
- Stengiausi. Visada vadovavausi trimis taisyklėmis. Pirmą – notaras savo elgesiu ir darbu stiprina Notarų rūmų ir savo biuro prestižą. Antra – notaro garbės negalima atimti, ją galima tik prarasti. Trečia ir, manau, svarbiausia – notaras laikosi sąžiningos konkurencijos principų ir vadovaujasi nuostata, kad be moralės ir sąžiningumo darbas notariate yra neįmanomas.
- **Tokia buvo Jūsų karjeros pradžia. Kuo buvo ypatingi metai valstybiniame notariate, kai ėjote vyr. notarės pareigas?**
- Dirbti nebuvo sunku, nes iš visur jaučiau paramą. Visi teisingumo ministrai, su kuriais teko dirbti, visada noriai bendradarbiavo. Buvo labai gražūs darbo santykiai. Teisingumo ministerija tikrindavo notarų kontoros darbą. Notarai buvo darbštūs, kvalifikuoti, gerai išmanė savo darbą.
- **Buvo griežtesnė kontrolė?**
- Buvo taikoma labai efektyvi priemonė – viešai per notarų suvažiavimus minėdavo tuos, kurie nusižengė. Jei notaras padarydavo klaidą – atsakydavo ir vyr. notarė. Todėl ir vyr. notarai labai atidžiai tikrindavo notarų darbą.

VISKAS DĖL ŽMOGAUS

- **Pakalbėkime apie 1992 m. gruodžio 1-osios notariato reformą. Kodėl ji buvo priimta?**
- Pirmiausia, notariato reforma buvo priimta ne dėl notaro, o dėl žmogaus, dėl tautos. Mes privalome dirbti visuomenei. Jauniems notarams visada

Notarė T.J. Nekrošienė ir LNR prezidentė J.Girniienė.
Vieni pirmųjų tarptautinių forumų

sakydavau: jūs dirbate žmogui, o Notarų rūmai atvirkiščiai – dirba notarui, kad jis turėtų aukštą kvalifikaciją, kad galėtų tinkamai atlikti pareigas; organizuoja konferencijas, seminarus, mokymus.

– **Kaip dabar?**

– Kai prasideda ekonominis sąstingis, iš karto tai pajuntame, sumažėja notaro biuro pajamos, todėl mes visada džiaugiamės, kai yra ekonominis pakilimas ir žmonės džiaugiasi materialine padėtimi.

– **Ar lengva buvo suvokti, kad valstybinio notariato sistema pasikeitė?**

– Įsivaizduokite, lapkričio 30 d. buvome valstybinis notariatas, o gruodžio 1 d., įsigaliojus Lietuvos Respublikos notariato įstatymui, prasidėjo modernaus, laisvo arba lotyniškojo notariato era.

– **Ir daugiau asmeninės atsakomybės...**

– Kai buvome valstybiniai notariai, garantuotos buvo biuro patalpos, baldai, viską turėjome, buvome aprūpinti. Įstatymus žinojome, praktikos turėjome, tereikėjo dirbti. Staiga nepriklausomybė, privatizacija, naujas Notariato įstatymas – sukėlė rūpesčių.

– **Kas suteikė ryžto?**

– Nuvykome į Vokietiją, Lenkiją. Užsienio kolegės ragino nebijoti ir drąsiai įgyvendinti notariato reformą. Valstybė, kuriai atstovavo Teisingumo ministerija, daug padėjo, valstybinių biurų patalpos liko tos pačios, baldus perpirkome.

– **Kalbate apie inventorių. O kaip žmonės, jūsų kolegos?**

– Įsteigtame Vilniaus m. 5-ajame notarų biure dirbo dvylika notarų, anksčiau jie dirbo Vilniaus m. 2-ojoje valstybinėje notarinėje kontorėje. Tai aukštos moralės ir kultūros žmonės, kolegės, bendraminčiai, su kuriais iki šiol sieja draugiški ir labai šilti santykiai: T. Nekrošienė, V. Tinfavičienė, J. Skrodenytė, S. Navickaitė, P. Jaskovikaitė, A. Kieilienė, R. Jaskutėlienė, R. Džavachdienė, R. Vižinytė, A. Dusevičius ir A. Gaulia. Vėliau pradėjome kurti mažesnius – 1, 2, 3 notarų biurus.

– **Bet didelio šoko nepatyrėte?**

– Ne. Gal todėl, kad mūsų kolektyvas buvo labai šiltas ir draugiškas. Iki šiol nuolat bendraujame ir palaikome draugiškus ryšius.

NOTARIATO ĮSTATYMO RENGIMAS

- **Iki 1992 metų gruodžio 1-osios buvo nueitas ilgas kelias...**
- Džiugu, kad mūsų pirmasis „blynas“ neprisvilo. Manau, todėl nebuvo sunku įgyvendinti notariato reformą. Lietuvos žmonės mus puikiai suprato, o Teisingumo ministerija visada stengėsi padėti, nes buvo atsakinga už reformos įgyvendinimą. Visi notarai gyveno nepriklausomybės idėjomis, norėjo būti laisvi, patys užsidirbti atlyginimą.
- **Kaip užmezgėte tarptautinius santykius?**
- Glaudžiai bendradarbiauome su Vokietijos federaliniais ir Koblenco miesto notarų rūmais, Lenkijos ir Lodzės notarų rūmais, Latvijos, Estijos ir kt. notarų rūmais. Bendros tarptautinės konferencijos, seminarai, mokymai davė daug naudos. Su Vokietijos notarų rūmais buvo parengtas Lietuvos notariato įstatymo projektas.
- **Didelė delegacija vyko?**
- Darbo grupę sudarė keturi žmonės: Teisingumo ministerijos Notariato skyriaus viršininkė M. Liutkevičienė, šio skyriaus konsultantas V. Gaivenis, notarė D. Krikštolaitytė ir aš.
- **Viskas atrodo taip paprasta...**
- Tikrai taip nebuvo. Mūsų darbą tikrino ne tik Teisingumo ministerija, bet ir iš Tarptautinio lotyniškojo notariato sąjungos atvykusi ekspertų (notarų) komisija, kuri apžiūrėjo notarų biurus, susipažino su archyvais, darbo organizavimu ir buvo maloniai nustebinta, tad jokių priekaištų neturėjo.

syti tokio patarimo, dabar Lietuvoje turėtų gyventi daugiau kaip 6 mln. žmonių.

- **Ko norėtumėte palinkėti kolegoms?**
- Sąžiningai dirbti, kad darbą lydėtų sėkmė ir patikimai saugoti Lietuvos žmogaus civilines teises bei teisėtus interesus.

Kalbėjosi Gabrielė Šležaitė

NOTARĖS – KAIP SESERYS IR DUKROS

- **Ir štai Jūs keliatės į naujas patalpas. Kaip tai vyko?**
- 2002 m. su kreditu įsigijau Vilniaus m. notaro biuro patalpas Bokšto g. 8 ir įkūriau 25-ąjį notaro biurą, kuriame dirbu viena. Visada sulaukiu paramos ir pagalbos iš savo kolegų. Mes susitinkame, bendraujame, palaikome vieni kitus.
- **O iš valstybinio notariato kontoros atėjusios notarės? Koks ryšys išliko su jomis?**
- Notarės: Ona Adomavičienė, Vidutė Zubavičiūtė, Ona Jarašiūnaitė, Dalia Krikštolaitytė ir kt. yra nepaprastos asmenybės. Su jomis bendrauju jau daugiau kaip 30 metų ir sieja ypač draugiški ryšiai.
- **Šiandien notariato bendruomenė pasikeitė?**
- Šiandien mūsų labai daug – 269 notarai, tai labai didelis skaičius. Kažkada kolegos vokiečiai mums patarė, kad vienas notaras turėtų aptarnauti 25 tūkst. gyventojų. Tam, kad būtų įmanoma supai-

VIDUTĖ ZUBAVIČIŪTĖ:

„Dėkoju savo kolegoms, kurie suprato, kad notariatas eis kartu su nepriklausomybės idėjomis, kurias ir įgyvendino savaip – ne riksmis, o racionaliais argumentais ir taikiomis diskusijomis“

NUO ŽĄSIES PLUNKSNOS PRIE KOMPIUTERIŲ

- **Kaip notaro darbas pasikeitė per kelis dešimtmečius?**
- Jei dažniau kalbėtume apie tai, kas įvyko per dvidešimt metų, labiau savimi didžiutuotumėmės. Juk notariatas puikiai iliustruoja, kokį šuolį padarė Lietuva. Įsivaizduokite, viską reikėdavo ranka rašyti, kopijavimo aparatas buvo tik Vilniaus valstybinėje 1-ojoje notarinėje kontoroje. O mažesnių rajonų darbuotojai tokių kopijavimo aparatų neturėjo.

Buvusi LNR prezidentė,
Vilniaus notarė Vidutė Zubavičiūtė

- **Kaip buvo rengiami dokumentai?**
- Adata, siūlas – ir pirmyn prie darbo. Dokumentai ir sutartys buvo spausdinami mašinėle. O juk dabar be kompiuterio niekas neįsivaizduoja savo darbo. Taigi, vienas svarbiausių dalykų – technologijų raida.
- **Notaras dar ir šiandien asocijuojasi su žmogumi, rankoje spaudžiančiu žąsies plunksną. Kam tos technologijos?**
- Puikus pavyzdys privatizavimo metu rašytos sutartys. Jos buvo rašomos ant laikraščio, plono popieriaus, kur tekstas vos įskaitomas. Nuo to laikotarpio įvyko daug pasikeitimų. Ir visi jie teigiami, nes palengvino žmonių gyvenimą. Aišku, reikia atsiminti, kad kompiuteriai nėra svarbiausi darbe, svarbiausia – žmogaus sąmoningumas. Staiga žmogaus mąstyme atsirado didelių pokyčių, čia notariato vaidmuo irgi kito. Seniau notaras pirmą dešimtmetį dirbo įtikinėtoju.
- **Kaip?**
- Pavyzdžiui, ateina moteris į notaro biurą ir sako: „O kam jums mano vyras, juk tą butą aš gavau, orderis mano.“ Mes aiškiname: „Orderis – jau praeitis, tai buvo LSSR laikais, butą jūs privatizavote santuokoje. Atvykite su vyru.“ Tada tenka aiškinti visus įstatymus.
- **Kodėl kilo tokių sunkumų?**
- Dažniausiai žmogaus sąmonė taip greitai nesikeičia, kaip įstatymai. Tokiais atvejais mums tenka aiškinti, įtikinti, pateikti sprendimų variantų. Bet ar klientas pakankamai suvokia, kad galėtų priimti sprendimus? Notaras kasdien susiduria su šia dilema.

CUNAMIUI PRILYGUSI REFORMA

- **Štai 1992 metų gruodžio 1-oji – diena, kai įsigaliojo lotyniškojo notariato principus įgyvendinantis Notariato įstatymas.**
- Dabar įsivaizduokite, buvo toks laikotarpis, kai žmogus ateina pas notarą, parašo testamentą, ir tai žinodavo tik du žmonės: notaras ir klientas. Jokio registro nebuvo. Įpėdiniai, kurie nežino, kad testamentas yra, turi jo namuose ieškoti. 2001 me-

tais įsigaliojęs naujasis Civilinis kodeksas ir atsiradę registrai viską apverčia aukštyn kojomis. Po 2001 metų, jei žmogus parašė testamentą, notaras duomenis apie tai jau perduodavo į Testamentų registrą. Atrodo elementaru ir aišku.

– **Kokių turėjote lūkesčių? Kaip vyko pokyčiai?**

– Registrų įsteigimas ir kodekso įsisavinimas – tai ne vienos dienos darbas. Štai paradoksali situacija: žmogus numirė 1997 metais, žemę jis atgavo 2002 metais, notaras turi žiūrėti, kokiomis dalimis jo artimiesiems padalinti turtą. Tačiau žmonėms neišku, kodėl, kai dalinasi turtą po laidotuvių, buvo vienas skirstymas, o dabar jau kitas.

– **Trūko visuomenės informavimo apie teisinius pokyčius?**

– Taip. Tai buvo didžiausia problema. Čia notariatas padarė titano darbą, nes jiems viskas buvo sukrauta ant pečių. Taip, teoretikai parengė Civilinį kodeksą. Ką tai reiškė visuomenės požiūriu? Kad visi žmogaus planai keičiasi. Notaras jau kitą dieną po priėmimo turėjo praktikoje taikyti visas nuostatas...

– **Toks pasikeitimas sukėlė šoką?**

– Ta liepos 1-oji buvo panaši į Japonijos cunamį,

visas notariatas tada pasijuto baisioje apsuptyje. Mano nuomone, visada turi būti ne tik tie, kurie turi idėją, bet ir tie, kurie mato, kaip tą idėją įgyvendinti. Jei mato tik idėją – tokie žmonės pavojingi.

– **Gal galite įvardinti tuos protingus žmones?**

– Noriu padėkoti tuomet Teisingumo ministerijoje dirbusiam (dabartiniam Centrinės hipotekos įstaigos direktoriui – red. past.) Antanui Baronui. Jis kėlė klausimą – ar atsiras būtina techninė bazė? Ar visi notarai jau turi kompiuterius, ar jų galingumas atitinka registro reikalavimus, ar bus darbuotojų, kurie galės dirbti su tais kompiuteriais? Aišku, prisidėjo visi notarai, pademonstruodami savo atsakomybės jausmą – patys savarankiškai išmoko naują kodeksą, buvo įsigilinę į jo normas, dalyvavo visuose diskusijose, kalbėdavo iš notaro pozicijos. Jei tai būtų tik kelių žmonių darbas, tai niekas nebūtų pajudėję.

– **Ar notariatas buvo pakankamai brandus tokiai permainai?**

– Dėkoju savo kolegoms, kad jie buvo pakankamai pasiruošę priimti naujoves, jie nuo pirmųjų dienų

Sveikinimai notarei V. Zubavičiūtei per LNR
15 metų sukakties minėjimą 2007 m.

buvo apimti Sąjūdžio nuotaikos. Suprato, kad notariatas eis kartu su nepriklausomybės idėjomis, kurias ir įgyvendinome savaip – ne riksmis, o racionaliais argumentais ir taikiomis diskusijomis. Šią savybę per 20 metų tikrai išlaikėme.

NOTARO PORTRETAS: PRIEŠ 20 METŲ IR DABAR

- **Kaip per tuos metus keitėsi visuomenės požiūris į notarų?**
- Tiek pasikeitė, kiek ir pačios visuomenės veidas. Dalis visuomenės mano, kad notaras yra verslininkas, – matyt, atsiranda ir tokių. Kartais į notarą žiūrima kaip į nuodėmklausį, kaip į patarėją – yra žmonių, kurie pasakoja visas šeimos dramas, rodo nuotraukas ir pan. O dalis klientų gana sąmoningi, jie suvokia, kad notaras yra teisininkas.
- **Koks Jūsų klientas buvo prieš 20 metų, koks dabar?**
- Tai galima iliustruoti komiška situacija iš praeities. Kosciuškos g. biure turėjome kambarį, kuriame stovėjo kopijavimo aparatas, tuo metu jį vadino me fotokopijų kabinetu. Kliento prašome: „Eikite į fotokopijų kabinetą, ten paduosite dokumentus.“ Tai jis atšauka: „Oi, aš šiandien negražiai apsirengęs, gal kitą kartą.“ Mat manė, kad reikės fotografuotis. Šiandien tokių nesusipratimų nebūtų, žmonės pažangesni.
- **Kas daugiausiai prie tos pažangos notariato veikloje prisidėjo?**
- Manau, kad visuomenėje labiau turėtų būti vertinami žmonės, kurie tiek metų dalyvavo kuriant ir tobulinant registrus, pavyzdžiui, dabartinis Teisingumo ministerijos Registrų departamento direktorius Klaidas Navickas. Padarytas milžiniškas darbas. Dabar veikiantys ir notaro darbe naudojami elektroniniai registrai – tai ne tik technologijų raidos ženklas, bet ir kitas požiūris į notaro darbą. Kita kokybė ir pasitikėjimas duomenimis. Šiandien notarui net akyse šviesiau!
- **Teigiame, kad šiandien situacija daug geresnė?**
- Kita medalio pusė: prieš 20 metų buvo techninės problemos, šiandien – žmonių sąmoningumo.
- **Ką tu norite pasakyti?**
- Manau, kad notariato vardu reikėtų kalbėti apie visuomenės ligas. Viena bėda – labai didelis pinigų garbinimas. Galima pastebėti, kad dažnai jaunai šeimai paskolų ir prabangos visai nereikėjo. O jie to taip troško... Ar tai nėra liga, kad norime imti kreditus ir turėti tą prabangą, kurią matome spaudoje? Ir šiandien dalis jaunuomenės vengia savo įsipareigojimų. Galime kaltinti bankus, gali-

me kaltinti valstybę... Bet gal geriau pripažinti, kad godumas mus apakino.

SVARBIAUSIA – SUTELKTI JĖGAS

- **Kaip apibūdintumėte 1999–2001 metus, kai vadovavote Lietuvos notarų rūmams?**
- Esu labai dėkinga visiems, kurie prisidėjo prie Notariato įstatymo kūrimo, jo įgyvendinimo, prie Notarų rūmų veiklos tobulinimo, dalyvavusiems notariato ir rūmų veikloje. Be kiekvieno tokio notaro, kuris savanoriškai dalyvavo, prezidentas yra niekas.
- **Ką įvardytumėte kaip Lietuvos notarų rūmų sėkmes ir nesėkmes?**
- Lietuvos notarų rūmai tuo metu buvo finansiškai nestabilūs. Visas metinis biudžetas buvo toks, koks dabar skiriamas Notarų rūmų darbuotojų atlyginimams. Ir tų darbuotojų buvo mažiau, tik 5 žmonės... Kitas aspektas – kokia buvo mano vizija ir kaip kiti viską įsivaizdavo. Manau, kad daugelis hiperbolizavo prezidento asmenį. Turėjo viziją, kad vadovas turi būti ne tik proto bokštas, bet ir grožio etalonas. Bet taip nebūna. Kiekvienas prezidentas nuveiktų daug daugiau, jei vietoj priešiško, notariatas sutelktų jėgas ten, kur prezidentas yra silpnesnis.
- **O šviesioji medalio pusė?**
- Aš dėkinga, kad mano vadovavimo laikotarpiu buvo išklaustas prašymas būti sąmoningais.
- **Gal kažką darytumėte kitaip?**
- Gal mažokai dėmesio skyrčiau notarų asmeniniams reikalams, gal nepasakydavau, kad visus labai myliu ir gerbiu. O tiems, kurie sako, kad Zubavičiūtė – šalta asmenybė, galiu tik pasakyti, kad žmogiškai pritrūkdavo laiko.

Kalbėjosi Gabrielė Šležaitė ■

ONA ADOMAVIČIENĖ:

„SSRS statytiniams nedvejodama pasakiau „Ne“

SAVO SRITIES SPECIALISTĖ

- **Kaip prasidėjo Jūsų profesinis kelias?**
- Notaro darbą pradėjau 1975 metais: baigusi Vilniaus universitetą, pradėjau dirbti Teisingumo ministerijoje, o vėliau buvau perkelta dirbti į Vilniaus miesto notarinę kontorą.
- **Praėjus daugiau nei dešimtmečiui tapote vyr. notare. Kaip tuos metus prisimenate?**
- 1988 metais įvyko pirmieji demokratiniai vyr. notaro rinkimai. Jų metu mane ir išrinko Vilniaus notarai, kuriems esu nuoširdžiai dėkinga.
- **Kaip prisimenate darbą iki nepriklausomybės atgavimo?**
- Vilniuje tuo metu veikė tik viena valstybinė notarinė kontora, kurioje dirbo apie dešimt notarų ir jų

padėjėjų. Dokumentai buvo spausdinami spausdinimo mašinėlėmis, turėjome tik vieną dokumentų dauginimo aparatą. Darbo buvo tikrai daug, nes ši notarinė kontora aptarnavo ne tik Vilniaus miesto, bet ir Vilniaus rajono gyventojus. Dažnai prie langelių nutįsdavo ilgus laukiančiųjų eilės. Pagrindinį darbo krūvį sudarė dokumentų nuorašų liudijimai ir paveldėjimo teisės liudijimų išdavimas.

NEPRIKLAUSOMYBĖS ŠAUKLIAI

- **Kaip notarai dalyvavo valstybės laisvėjime? Koks įvykis Jums asmeniškai labiausiai įsiminė?**
- Atgimimo laikotarpiu notarai kartu su Lietuvos žmonėmis įsitraukė į Lietuvos valstybingumo atkūrimo darbus, dalyvavo Baltijos kelyje, kartu su Lietuvos teisininkų draugija įsitraukė į Lietuvos teisinės sistemos reformos darbus. Atgimimo laikotarpiu Vilniaus notarinėje kontoroje buvo dauginami Sąjūdžio dokumentai. Įsiminė 1990 metų pavasaris. Pradėjus Lietuvoje veikti nepriklausomai prokuratūrai, Maskva siekė ją, kaip ir kitas veikiančias Lietuvos valstybės institucijas, panaikinti. Kaip vieną iš priemonių šiam tikslui pasiekti SSRS generalinė prokuratūra atsiuntė į Vilnių savo statytinį. Vieną rytą į mano kabinetą įvirto du vyriškiai – Maskvos siųstas prokuroras Petrauskas ir jį lydintis asmuo iš SSRS generalinės prokuratūros, ir paprašė paliudyti prokuroro Petrausko parašą tam, kad būtų atidaryta SSRS prokuratūros banko sąskaita Vilniuje, o tai reikštų, kad Lietuvoje ima veikti SSRS prokuratūra...
- **Ar neįsijautėte baimės dėl savo karjeros, juk reikėjo priimti ryžtingą sprendimą!**
- Aš ryžtingai atsakiau paliudyti parašą ir jiems paaiškinau, kad Lietuvoje atkurta Nepriklausomybė ir veikia savarankiška Lietuvos prokuratūra. Jie ilgai mane įkalbinėjo, tačiau aš nedvejodama pasakiau „Ne“.
- **Prisiminkime Notariato įstatymo rengimą?**

Buvusi Lietuvos notarų rūmų prezidentė,
Vilniaus notarė Ona Adomavičienė

Kaip tuo metu sekėsi?

Atkūrus Lietuvos valstybingumą, buvo pradėda ruošti ir Lietuvos notariato reformai. Prasidėjo diskusijos, kokio notariato Lietuvai reikia, kokia kryptimi turėtų būti einama toliau. Pagrindinė nuostata buvo ta, kad Lietuvos notariatas turėtų atitikti demokratinės europinės teisinės kultūros kriterijus. Didžiulę, neužmirštamą paramą reformuojant notariatą suteikė Vokietijos notariatai. 1991 metais į Vilnių atvyko Vokietijos notarų rūmų Koblenco miesto notarų delegacija. Jie pirmieji supažindino mus su lotyniškojo, laisvo notariato idėja ir padėjo rengti Lietuvos notariato įstatymo projektą, o vėliau šį įstatymą ir įgyvendinti.

Manau, Lietuvos notariato reforma vienas iš sėkmingiausių Lietuvos teisinės sistemos reformos pavyzdžių.

– Ar Jums teko praktikos pasisemti svetur?

– Esu dėkinga Vokietijos notarams už sudarytą pirmą galimybę susipažinti su Vokietijos notariato veikla. Taip pat teko lankytis Lenkijoje, Austrijoje, Italijoje ir kitose Europos valstybėse ir susipažinti su tų šalių kolegų veikla.

– Kaip atrodė notaro darbas prasidėjus visuotiniam privatizavimui?

– Norėčiau pabrėžti, kad privatizavimo procese ypač didelis vaidmuo teko notarams. Notarai patvirtino tūkstančius butų, sodų ir žemės sklypų privatiza-

vimo sutarčių. Darbas buvo ne tik teisiškai labai atsakingas, bet ir labai alinantis, kadangi neturėjome kompiuterinės technikos. Be to, notariatai kasdien vykdavo į seniūnijas, kad minėta privatizacija vyktų greičiau, kad klientams būtų patogiau.

– Kaip apibūdintumėte laikotarpį, kai vadovavote Lietuvos notarų rūmams?

– Šiuo laikotarpiu nemažai nuveikėme: išsprendėme notarų archyvų saugojimo problemą, įsigijome naujas Notarų rūmų patalpas, iškilmingai paminėjome Lietuvos notariato dešimtmetį, stiprinome Lietuvos notariato įvaizdį užsienyje. Lietuvai stojant į Europos Sąjungą (toliau – ES), Vilniuje surengėme tarptautinę konferenciją „Nauji iššūkiai notariatui stojant į Europos Sąjungą“, kurioje dalyvavo tuometinis Tarptautinės lotyniškojo notariato sąjungos prezidentas S. Arias Gonzalesas iš Meksikos ir ES valstybių notariatų vadovai.

Linkiu notarams stiprios sveikatos ir vienybės. Linkiu, kad mūsų darbą lydėtų teisingumas, sąžiningumas ir išmintis. Prisiminkime savo mokytojus, kurie paklojo Lietuvos notariato pamatus.

Tikiu, kad ir po dvidešimties, ir net daugiau metų notariatai pateisins Lietuvos žmonių pasitikėjimą, o Lietuvos notariatas ir toliau bus aktyvus tarptautinio lotyniškojo notariato narys.

Kalbėjosi Gabrielė Šležaitė

2002 m. Lietuvos prezidentas Valdas Adamkus sveikina LNR prezidentę Oną Adomavičienę notariato 10-mečio proga

DAIVA LUKAŠEVIČIŪTĖ-BINKULIENĖ:

„Esu dėkinga Lietuvos notarų rūmų prezidiumui, kuris buvo labai susikaupęs ir ryžtingai kartu su manimi dirbo. Pečius suglaudę ir pasidalinę darbus visur dalyvavome, siekėme, kad notariatas nebūtų sužlugdytas.“

DŽIUGŪS KLIENTAI

- **Kodėl pasirinkote notarės profesiją?**
- Dėl pačios notariato koncepcijos. Man priimtina idėja, kad notaras jau nuo senų laikų žmonėms padeda, buvo jis vadinamas žmogumi su plunksna, padedančiu surašyti dokumentus, o vėliauta svarba dar augo. Šiandien notaras – panašiai kaip šeimos gydytojas, kaip kunigas. Dažnai į notarą kreipiasi kelios šeimos kartos.
- **Kodėl notaras toks artimas klientui, visai jo šeimai?**
- Notaras yra išklausytojas, patarėjas. Tai abiejų šalių mediatorius, derinantis kelias valias, jų interesus, kitaip nei advokatas, kuris atstovauja savo klientui sutarčių pagrindu, notaras turi atstovauti ir pirkėjo, ir pardavėjo pozicijoms. Ta pagalba, patarimais ir sprendžiamais klausimais, susiję su turto įsigijimu,

testamentu, įgaliojimais – dažniausiai nėra liūdni. Klientai patenkinti ir džiugūs.

- **Visuomenėje gajus kitas įsitikinimas, kad notaras savotiškas šeimos psichologas, sprendžiantis šeimų konfliktus, pinigų dalybas. Ar sutinkate?**
- Sutinku, tokiose situacijose pasireiškia notaro psichologinės savybės. Mažiau tenka susidurti su neaktimis. Mūsų biure susiklostė, kad paveldėjimų bylų bene mažiausiai visoje Lietuvoje. Aptarnaujame rajonus, kuriuose daugiausiai gyvena jaunos šeimos.
- **Jei tai būtų reklama, kokius šios profesijos privatumus įvardytumėte?**
- Man patinka, kad pats gali organizuoti savo darbą. Pasirenki kolegas, su kuriais malonu dirbti. Mūsų biure, pavyzdžiui, dirba trys notarai.“

SOVIETMEČIU KONFIDENCIALUMAS – TIK FORMALUMAS

- **Prisiminkime tas dienas, kai tik baigėte studijas ir pradėjote dirbti. Vilniaus valstybinėje notarų kontoroje dirbote tik pusantrų metų. Kokie liko prisiminimai?**
- Aš universitetą baigiau 1991 metais, kai vyko didieji pokyčiai, pradėjau dirbti Vilniaus valstybinėje notarinėje kontoroje. Tuo metu buvo daug naujų notarų priimta, daugelis kolegų – mano bendrakursiai. Valstybinėje kontoroje dirbau tik iki 1992 metų gruodžio 1 d.
- **O kas tada?**
- Mes, keturios Daivos, gruodžio 1-ąją sugalvojome išeiti, įsteigėme 2-ąjį notarų biurą. Aišku, trūko elementarios gyvenimo patirties. Bijojome, kad neturėsime savo klientų, tačiau jau pirmą darbo dieną jų sulaukėme labai daug. Sunkiai dirbome, bet jau sau, susiformavo kitas požiūris.
- **Didelės darbo specifikos transformacijos. Dėl ko labiausiai džiaugiatės?**
- Ir tada, ir dabar notarui svarbiausias principinis veiksmas – notarinės paslapties išsaugojimas. Bet apie kokią konfidencialumą galime kalbėti, kai vals-

Vilniaus notarė Daiva Lukaševičiūtė-Binkulienė

tybinės kontoros mūsų kabinete sėdėdavo penki notariai, o aplinkui šurmuliuodavo klientai. Eilės būdavo be pabaigos, net pietauti kartais negalėdavome išeiti.

ŠIANDIEN – 10 ŽINGSNELIŲ PRIEKYJE

- **Niekada nekilo mintis grįžti prie senosios kontorinės praktikos?**
- Tikrai ne! Mano prezidentavimo metais tokia idėja – sugrįžti prie valstybinio notariato rajonuose – buvo iškilusi Teisingumo ministerijai. Buvome, švelniai tariant, šokiruoti, juk puikiai žinojome, kaip buvo tada ir ką šiandien turime. Tai būtų 10 žingsnelių atgal.
- **Pirmieji Jūsų karjeros žingsniai užgrūdino?**
- Tikrai taip. Prisimenu tuos masiškus įgaliojimų rašymus. Daugiausiai išmokau iš Vidos Zubavičiūtės, jis mus tikrindavo, padėdavo tobulinti darbo praktiką. Kartais sėdėdavome iki nakties. O dar techniniai trukdžiai, net elementarios mašinėlės tekstui surinkti neturėjome.
- **Kaip situacija keitėsi vėlesniais metais, nepriklausomybę atkūrusioje Lietuvoje?**
- Notariatui tapus nepriklausomam, populiariausi buvo pirkimo ir pardavimo dokumentai. Sunku buvo dirbti, nes visi asmens duomenys buvo įtvirtinti tik popieriuose. Masiškai buvo klastojami ir asmens tapatybės, ir būtų nuosavybės dokumentai. Tas laikotarpis buvo gana baisus. Pasimokydavome tik iš savo klaidų, tik tada sukčius lengviau nustatydavome.

KOVA UŽ PELENĖS TEISES

- **2006–2008 m. buvote Lietuvos notarų rūmų (LNR) prezidentė. Kodėl tik dvejus metus?**
- Nes du kartus neįvyko rinkimai. 2005 m. neišrinkome prezidento, kandidatavę asmenys nesurinko pakankamo balsų skaičiaus. Kadangi aktyviai dalyvavau rūmų veikloje, kolegos pradėjo įkalbinėti, kad kandidatuočiau į prezidento postą.
- **Rinkimus laimėjote. Kas tada, kuo pasižymėjo Jūsų vadovavimo metai?**
- Pirmiausia politiniais aspektais. Tuo metu pasikeitė du teisingumo ministrai. Patyrėme poįstatyminių aktų bumą. Beveik visi buvo pakeisti, ir net kelis kartus!
- **Kodėl toks staigus pertvarkymas?**
- Ministro pozicija buvo tokia, kad egzistuoja labai didelės eilės, todėl reikia sugriežtinti notaro biuro aplinkai skirtus reikalavimus: darbo laiką, biuro įrengimo nuostatus (pvz., reikalauta visur įrengti lifthus), atlyginimus. Ministras pirmininkas net sudarė darbo

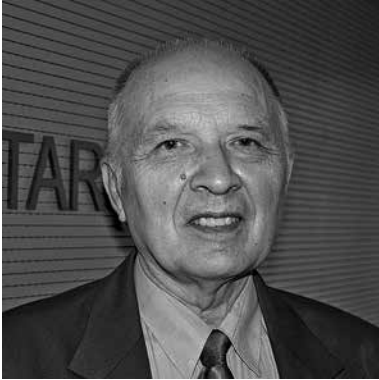
grupę šiems pertvarkymams tirti.

- **Koks Jūsų vaidmuo šioje politinėje kovoje?**
- Visur atstovavau LNR interesams, gyniau mūsų pozicijas. Esu dėkinga LNR prezidentui, kuris buvo labai susikaupęs ir ryžtingai kartu su manimi dirbo. Pečius suglaudę ir pasidaliję darbus visur dalyvavome, siekėme, kad notariatas nebūtų sužlugdytas. Noriu padėkoti dabartiniam prezidentui Mariui Stračkaitiui, notarėms Svajonei Šaltauskienei, Astai KIELIENEI. Buvo iškilusi grėsmė notariatui, bet mums pavyko stabilizuoti situaciją.
- **Tuo metu teigėte, kad: „Bene aukščiausios teisinės kvalifikacijos reikalaujanti mūsų profesija yra stumiama į kampa, lyg būtų suodina podukra. Bet ir Pelenė pasakos pabaigoje tampa iš visų laimingiausia.“ Ar sulaukė toji Pelenė geresnių laikų?**
- Ji sulaukė savo ryto, taigi notariatas laimėjo, liko stabilus ir tvirtas. Tai mano prezidentavimo laikotarpio ir didžiausias pasiekimas, ir skaudžiausia nesėkmė.
- **Gal tai galima pavadinti vienu žodžiu – iššūkiu?**
- Galima ir taip. Juk buvau jauniausia prezidentė, dar nesulaukusi keturiasdešimties. O teko susidurti su tokiu sunkumu. Visada su Teisingumo ministerija bendravome draugiškai, todėl tai buvo gana netikėta. Reikėjo rengti atsakymus naujiems siūlymams. Pavyzdžiui, reikėjo argumentuoti, kodėl kliento ir notaro paslaugos kaina negali būti sutartinė.
- **Kaip turguje?!**
- Būtų iškreiptas visas lotyniškojo notariato principas, notariai konkuruotų ne savo darbo kokybe, o mažindami kainas. Bet mūsų studijomis viskas buvo įrodyta.
- **Ar nebuvo minčių trauktis?**
- Ne, nors tikrai buvo sunku, ypač emociškai. Iki mano prezidentavimo niekam neteko tiek filmuotis televizijos laidoje, atlaikyti spaudos atakas. Tuo metu LNR dar neturėjo atstovo viešiesiems ryšiams, todėl net nebuvo su kuo pasitarti.“

TOBULĖTI – PRIVALOMA

- **Koks notariatas šiandien?**
- Daugiau dėmesio skiriama notaro kvalifikacijos kėlimui, notarų vertinimui per atestacijas. Notariai turi labiau pasitempti, rūpintis savo žiniomis. „Dirbu, nekrutu, tik klientus priiminėju“, – tokia veiklos filosofija neįmanoma. Sustiprėjęs tarptautinis bendradarbiavimas. Rūmai stabilūs, plečiasi, nes ir pačių notarų skaičius didėja, turime daugiau teisininkų, kurie konsultuoja notarus.

Kalbėjosi Gabrielė Šležaitė

Vytautas Gaivenis

PRIEŠKARIO NOTARAI ANAPUS GELEŽINĖS UŽDANGOS

Pasitraukimą lėmusios priežastys

„Gulago archipelago“ autorius, Nobelio premijos laureatas Aleksandras Solženicynas rašo, kad viso Antrojo pasaulinio karo metu sovietai per radiją skleidė grasinimus Baltijos tautoms negailestingu susidorojimu ir kerštu. Buvo žadama susidoroti su visais, absoliučiai su visais, kas padeda priešui.¹

Tuo tikslu buvo organizuotos ir radijo laidos nacionalinėmis kalbomis. Propagandinėse Maskvos radijo laidose lietuvių kalba iš Lietuvos nuo nacių puolimo pasitraukę sovietų kolaborantai negailėjo karčių žodžių ir prakeiksmų „lietuviškai vokiškiems buržuaziniams nacionalistams – okupantų pakalikams“. Tik nė vienu žodžiu nebuvo užsiminta apie su pirmąja deportacijų banga į laukinę Sibiro taigą ar Šiaurės tundrą išvežtus tūkstančius Lietuvos gyventojų. 1944 metais iš Rytų į Lietuvą artėjant frontui, iškilo realus žūties pavojus daliai Lietuvos gyventojų. Sklido žinios apie sovietų invazijos Karelijoje pasekmes ir sovietų atliktą etninį valymą.² 1943–1944 m. į Sibirą, Kazachstaną ir Vidurinę Aziją buvo ištremtos visu šimtu procentų šešios tautos: Krymo totoriai, kalmukai, karačajai, balkarai, čečėnai ir ingušai. Deportuoti vokiečiai iš Pavolgio autonominės respublikos, tiek iš kitų SSRS vietovių (ištremta 1,2 mln. žmonių). Lai kraštis „Naujoji Lietuva“ paskelbė Pabaltijo egzarcho

metropolito Sergijaus pareiškimą: „Jei nugalėtų bolševizmas, tai šių kraštų gyventojai būtų pasmerkti neapsakomoms kančioms ir išnaikinimui“.³

Gyventojų iš Lietuvos pradėjo trauktis 1944 m. vasarą. Bėgimas nuo realaus pavojaus rezistentų vertintas nevienareikšmiškai. Lietuvos laisvės armijos direktyvose buvo net suformuluotas teiginys, jog kiekvienas paliekantis tėvynę sunkiu metu yra dezertyras.⁴ Vengdami sovietinių represijų, 1944 m. į Vakarų pasitraukė apie 60 tūkstančių Lietuvos gyventojų, tarp jų – 400 inžinierių, 300 gydytojų, 350 teisininkų, 2000 studentų ir vyresniųjų klasių moksleivių, daugiau kaip 1000 mokytojų, maždaug 400 aukštųjų mokyklų dėstytojų. Tarp pasitraukusiųjų buvo ir pusė Lietuvių rašytojų draugijos narių.⁵ Savanoriškai tremtį pasirinko 30 operos solistų, du trečdaliai baletu trupės, puikūs dirigentai, chorvedžiai, scenografai, kompozitoriai. Vis dėlto žmonės tikėjosi, kad Vokietijai kapituliojus, Taikos konferencijoje Vakarų šalys pareikalaus, jog Sovietų Sąjunga pasitrauktų iš užimtų teritorijų, pabėgėliams atsirastų galimybė grįžti į Lietuvą. Tai buvo masinis išėjimas iš gimtosios žemės – egzodas. Didžiulė netektis mažai šaliai netekus inteligentijos ir akademinio jaunimo.

Nuo raudonojo maro bėgo net tie, kuriems re-

3 R. Laukaitytė *Lietuvos bažnyčios vokiečių okupacijos metais (1941–1944)* Vilnius, 2010, p. 220.

4 N. Gaškaitė *Pasipriešinimo istorija* Vilnius, 2002, p. 113.

5 Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, *Lietuva 1940–1990. Okupuotos Lietuvos istorija*, Vilnius, 2003, p. 364.

1 A. Solženicynas *Gulago archipelagas*, t. 2, Vilnius, 2009, p. 339

2 *Pravda*, 1989 m. 08.27.

Antanas Ragauskas su sūnumi 1939 m.

presijos, atrodytų, negrėsė: kolaboranto Antano Sniečkaus motina Marija Sniečkvienė, broliai – veterinarijos daktaras Viktoras ir miškininkas Juozas Sniečkaitis.⁶

Žymus prieškarinio Lietuvos teisininkas advokatas Zigmantas Tolušis, „Teisininko kalendorių“ leidėjas, rašytojo Antano Vienuolio testamentą vykdytojas, Liaudininkų sąjungos lyderis knygoje „Mano kalėjimai“ (areštuotas ir kalintas 1941, 1944, 1946, 1951 metais ir vėliau išstremtas kaip socialiai pavojingas asmuo į Sibirą) aiškina pasitraukimo priežastis: „Kodėl jie bėgo? Kodėl bėgo tūkstančiai inteligentų, miestelėnų, kaimo gyventojų? Jie bėgo bijodami kalinimų, trėmimų ir įvairiausių kitų persekiojimų. Į Vakarus pasitraukė daugybė žmonių – mokslininkų, gydytojų, mokytojų, rašytojų, kurie niekuo nebuvo nusikalbę, bet per sovietų viešpatavimą Lietuvoje pažinę jų režimo smurtą, apgaule, žiaurią vienos partijos diktatūrą, visų demokratiškas laisvių suvaržymą, pilietinių

teisių panaikinimą, visišką nesiskaitymą su lietuvių papročiais ir daugumos pasaulėžiūra“. Niekas nesijautė saugus. Kiekvienas galėjo būti apkaltintas: jaunuolis, kad vengė mobilizacijos, ūkininkas, kad vykdė okupantų uždėtą prievolę, darbininkas, kad gamino prieš armijas konservus, amatininkas, kad taisė kareiviams batus, garvežio mašinistas, kad vežė krovinius, gydytojas, kad gydė sužeistuosius, kunigas, kad meldėsi už žuvusiuosius, mokytojas, kad vykdė antisovietinę agitaciją, teatro artistas, kad koncertavo okupacinės valdžios pareigūnams ar kareiviams.

Perkeltųjų asmenų (DP) stovyklose

Perkeltieji asmenys (angl. *displaced persons*, pranc. *personnes déplacées*) sutrumpintai buvo vadinami DP. Po karo Vokietijoje buvo rasta daugiau kaip 7 milijonai svertimšalių, atgabentų darbams, kalintų nacių koncentracijos stovyklose, pabėgusių nuo bolševikų teroro. Lietuviai tarp perkeltųjų asmenų atsirado įvairiais keliais: išvežti darbams, kaip politiniai kaliniai, vokiečių paimti į kariuomenę, evakuoti, 1941 m. repatriacijos priedanga atvykę į Vokietiją. Gausiausia buvo pasitraukusiųjų į Vakarus kaip politinių pabėgėlių grupė.

DP tapę lietuviai su liūdna ironija save vadino „Dievo paukšteliais“. Tiubingene (Vokietija) net buvo leidžiamas neperiodinis humoro laikraštis „Dievo paukštelis“. Lietuviams Vokietijoje grėsė prievartinė repatriacija, sovietų specialiųjų tarnybų pagrobimas ar fizinis susidorojimas. Stovyklos buvo kareivinėse, darbininkų barakuose ar net arklidėse. Pagal amerikiečių okupacinės zonos nuostatus vienas DP turėjo teisę į 4 kv. m plotą (kalinys Vokietijoje – 6 kv. m).

Karo vėtos nublokštų mokslininkų ir studentų pakako, kad Hamburge kartu su latviais ir estais būtų įkurtas iki 1949 metų veikęs visavertis Baltijos universitetas. Jame veikė aštuoni fakultetai, dirbo 40 lietuvių profesorių, studijavo 440 lietuvių.

Sovietų valdžios organai „dypukų“ atžvilgiu taikė meduolio ir botago politiką: viliojo grįžti ir grasino. 1945 m. vasarą Lietuvos sovietinis lyderis A. Sniečkus kelis kartus per radiją kreipėsi į DP stovyklose gyvenančius tautiečius, kviesdamas grįžti. Liaudies Seimo deputatas, rašytojas Liudas Dovydenas rašo: „Kartą jis pasakė: „Jūs išdavėte tėvynę, jūs buvote suklaidinti, bet dabar jau paskelbta vado ir mokytojo didžiojo Stalino amnestija. Pasinaudokit, aš kviečiu jus. Bet jeigu jūs nesusiprasite, neatgailausitė dėl savo piktų nusiteikimų prieš didžiąją sovietinę tėvynę, mes jus grąžinsime pančiais surakintus. Ir

⁶ L. Dovydenas *Rinktiniai raštai*, t. 1, Vilnius, 2002, p. 408–409

Notaro P. Lemberto atminimui (100-sioms metinėms) Lietuvos notarų rūmų išleistas medalis (1997 m., dail. A. Olbutas)

bus gėda tiems medžiams, ant kurių jūs kabosite.⁷ 1948 m. išleistoje brošiūroje „Kelias į Lietuvą atviras“ Justas Paleckis „garantavo“ galimybę grįžti į tėvynę pabėgėliams nepaisant kiekvieno praeities.⁸ Į Lietuvą grįžti ragino ir propagandinis laikraštis „Tėvynės balsas“. Manoma, kad sovietinių specialiųjų tarnybų pagrobimų aukomis tapo keli tūkstančiai lietuvių.

1948 m. birželio mėn. JAV prezidentas Harry Trumanas pasirašė Perkeltųjų asmenų imigracijos įstatymą, kuriuo į savo šalį atvėrė duris karo pabėgėliams. Į JAV išvyko maždaug 30 tūkst. lietuvių, į Kanadą – maždaug 7700, į Australiją – daugiau kaip 5000, į Pietų Ameriką – 4000 (Argentina – 800, Boliviją – 10, Braziliją – 700, Čilę – 400, Kolumbiją – 550, Urugvajų – 10, Venesuelą – 2000), į Didžiąją Britaniją – 3000. Vokietijoje liko 7550 lietuvių.

Pabandysime nušviesti prieškarinio Lietuvos notarų, virtusių „Dievo paukšteliais“, odisėją po įvairias pasaulio šalis ir žemynus.

Notarai ir jų likimai

Dauguma pasitraukusių į JAV teisininkų įsikūrė Čikagoje ir jos apylinkėse. Čia buvo leidžiamas žurnalas „Teisininkų žinios“, „Lietuvis teisininkas“. Sukurta ir

ilgai veikė Lietuvių teisininkų tremtinių draugija. Ne vienam teisininkui plunksną maitintoją teko pakeisti į sunkesnį darbo įrankį – ieškotis fizinio darbo.

Iš pasitraukusių teisininkų pavyko surasti tik vieną, kuris emigravęs į Kanadą dirbo notaru. Tai Antanas Liūdžius (1905–1983). 1925 m. jis baigė Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją, 1930 m. – Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakultetą. Dirbo apylinkės tardytoju, prokuroro padėjėju, advokatu Vilniuje. Nacių okupacijos metu kalėjo Štuthofio koncentracijos stovykloje. Jam skirtas kalinio numeris 21316. Lietuvių kalinių gyvenimo sąlygas šiame pragare aprašė Balys Sruoga knygoje „Dievų miškas“. Po Antrojo pasaulinio karo, 1946–1949 m. A. Liūdžius studijavo Heidelbergo universitete. 1950 m. atvyko į Kanadą. Baigęs šio krašto teisės studijas, 1957 m. paskirtas Ontarijo provincijos notaru.⁹ Įdomi šio teisininko, išėivijoje rašiusio specialų darbą apie teisingumo garantijas parlamentinėse valstybėse, nuomonė apie 1922 m. Lietuvos Respublikos Konstituciją: „<...>1920–1922 metais paruoštoji Lietuvos Valstybės Konstitucija ne tik buvo viena iš pažangiausių Europoje, bet ir dabartiniu metu – 33 metams praėjus – ji savo kai kurių socialinių problemų išsprendimu (kaip, pvz., valstybės socialinė apsauga – draudimas, piliečių lygybė, žemės reforma) gali konkuruoti su daugelio demokratinių valstybių konstitucijomis, net JAV ir Kanados. Universitetų teisių fakultetų bi-

7 Kultūros barai 2011, Nr. 10, p. 76.

8 A. Rupšienė *Pragaro vartai – Štuthofas Vilnius*, 1998, p. 212.

9 *Draugas*, 1955 05 28.

Dramaturgas, teisininkas,
notaras Juozas Vilkutaitis-Keturakis

bliotekose mūsų konstitucija laikoma kaip konstitucinės teisės pavyzdinė medžiaga.¹⁰

Tiek Nepriklausomoje Lietuvoje, tiek emigracijoje gerai sekėsi Biržų notarui Pranui Lambertui (1897–1967). Tai universalus, reto talento žmogus: visuomenės veikėjas, notaras, poetas, aktorius, dainininkas, sporto populiarintojas, palikęs didelį pėdsaką ne tik Biržų, bet ir visos Lietuvos kultūriniame gyvenime. Jo eilėraštis „Tau, sesute, puikios gėlės“ tapo žygio daina, kurią dainavo visa Lietuva: kariai, skautai, pokario partizanai. Artėjant antrajai sovietų okupacijai, P. Lambertas su šeima 1944 m. liepos 1 d. paliko Biržus. Vokietijoje 1947 m. buvo išleista jo antroji poezijos knyga „Baltija šaukia“. 1949 m. persikėlė į JAV, gyveno Bostone, vadovavo Lietuvių teisininkų tremtinių draugijai, rinko eksponatus muzikologijos archyvuui. Dirbo nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo agentūroje, gerai aprūpino savo šeimą ir sugebėjo kitiems padėti. 1964 m. apsigyveno Kalifornijoje, Santa Monikoje, tapo Lietuvių rašytojų draugijos nariu. Palaikė ryšius su rašytojais ir poetais: Ale Rūta, Broniumi Raila, Bernardu Brazdžioniu, Antanu Gustaičiu.

Pranas Lambertas mirė 1967 m. lapkričio 29 d., sulaukęs 70 metų. Palaidotas Los Andželo kapinėse. Į laisvą Lietuvą jo palaikai grįžo 1997 metais. Perlaidoti gimtojo krašto Paežerėlių kapinėse, Šakių rajone.

Lietuvos notarų rūmai pagerbė jo atminimą 1997 m. išleisdami atminimo medalį (dail. A. Olbutas).

Antanas Ragauskas (1891–1969). 1935 m. jis baigė VDU ir tapo diplomuotu teisininku. Dirbo notaru Jonavoje, vėliau Plungėje. Tai buvo plačios erudicijos žmogus. Mokėjo net šešias kalbas, gerbė kitų nuomonę, papročius, kultūrą, įsitikinimus. Netoleravo jokios diktatūros ar totalitarinio režimo. 1940 m. sovietams okupavus Lietuvą, jis buvo atleistas iš notaro pareigų. „Liaudies valdžiai“ konfiskavus turėtą nuosavybę, A. Ragauskas persikėlė į Kauną ir ten dėstė rusų kalbą aukštesniojoje mokykloje. Nacių okupacijos metais dirbo spaudoje: „Lietuvos Raudonojo Kryžiaus žinių“ informacijos skyriuje, vėliau „Savitarpinės pagalbos žinių“ redaktoriumi. Nuo 1942 m. iki pasitraukiant į Vakarus dirbo Kauno notaru. Su šeima apsigyveno Austrijoje netoli Zalcburgo. 1949 m. A. Ragauskas emigravo į JAV ir apsigyveno Čikagoje, įsidarbino vienos įmonės laboratorijoje maisto produktų kokybės tyrėju. Aktyviai dalyvavo lietuvių išeivijos visuomeniniame darbe. Buvo Lietuvių bendruomenės socialinio klubo pirmininko pavaduotojas, daugelio visuomeninių organizacijų narys, reiškėsi spaudoje. Jo straipsnių galima rasti „Naujienose“, „Drauge“. Skatino senosios ir naujosios išeivijos kultūrinį bendravimą. Tikėjo, kad Lietuva vėl bus laisva ir nepriklausoma valstybė. Sykį įžvalgiai pastebėjo: laikas dirba ne komunistų naudai. Garsėjo kaip mecenatas. Gausiai aukojo įvairioms visuomeninėms organizacijoms. Nepriklausomoje Lietuvoje 2001 m. išleista knyga „Ginčai dėl skonio“, kurioje išspausdinta A. Ragausko publicistika. Mirė Čikagoje 1969 m. sausio 16 d.

Juozas Vilkutaitis (1869–1948). Teisininkas, dramaturgas, visuomenės veikėjas. 1924–1939 metais dirbo notaru Prienuose. 1895 m. Keturakio slapyvardžiu išleido komediją „Amerika pirtyje“, tapusią populiariu scenos veikalu, klasikiniu šio žanro pavyzdžiu. 1899 m. suvaidinta komedija tapo pirmuoju lietuvišku spektakliu. „Ūkininke“ paskelbė apsakymų bei kitokių darbų. 1928 m. buvo apdovanotas Gedimino ordinu. Bendravo su režisieriumi Borisu Dauguviečiu, rašytoju Antanu Vienuoliu–Žukausku. Juozas Vilkutaitis buvęs visų amatų meistras, labai išsilavinusiu ir apsiskaičiusiu žmogumi, turėjęs puikią atmintį. Mokėjęs lenkų, rusų kalbas, pramokęs lotyniškai. Gerai pažino ne tik lietuvių, bet ir rusų bei lenkų literatūrą, galėjęs deklamuoti M. Lermontovo, A. Puškino, A. Mickevičiaus, K. Donelaičio, A. Baranausko, A. Strazdo ir kitų autorių kūrinius.

1938 m. išėjo į pensiją. 1940 m. sovietams konfiskavus jo namą, persikėlė iš Prienų į Kauną. Persikėlė-

¹⁰ T. Sakalauskas *Liudas Trukys* Vilnius, 2005, p. 89.

limas padėjo išvengti Sibiro tremties, nes 1941 m. deportacijų sąrašuose Prienuose jo vardas buvo vienas pirmųjų. 1944 m. artėjant frontui pasitraukė į Vakarų. Kurį laiką gyveno Vienoje. Karui pasibaigus, atsidūrė Augsburgio perkeltųjų asmenų stovykloje, ten 1947 m. buvo išrinktas Lietuvių rašytojų draugijos garbės nariu. Mirė 1948 m. rugsėjo 11 d. Augsburgėje, ten ir palaidotas. 1975 m. jo palaikai perlaidoti JAV, Klivlande. Jo sūnus Vytautas Vilkutaitis tėvo archyvą 1983 m. perdavė „Alkai“.

Juozas Binkevičius (1906–1980). Gimė Peterburge, ten mokėsi garsioje šv. Kotrynos katalikų gimnazijoje, tačiau dėl prasidėjusio Pirmojo pasaulinio karo jos nebaigė. 1919 m. Binkevičių šeima grįžo į Lietuvą ir apsislojo Utenoje. Lankydamas Utenos Saulės gimnaziją ir būdamas 15 metų, pradėjo dirbti vietos notaro įstaigoje, o 1929 m. gimnaziją baigęs, dažnai pavaduodavo Panevėžio ir Raseinių notarus. 1933 m. pradėjo bendradarbiauti lietuviškoje spaudoje, kiek

vėliau buvo priimtas į Lietuvos žurnalistų sąjungą. Tarnaudamas ir važinėdamas į Kauną, Vytauto Didžiojo universitete baigė teisės studijas ir dėl savo ilgos patirties notariniame darbe 1934 m. tuometinio teisingumo ministro St. Šilingo buvo paskirtas Zarasų notaru. Dirbdamas notaru Zarasuose trejus metus redagavo lietuviškos minties vietos savaitraštį „Zarasų kraštas“. 1939 m. J. Binkevičius savo pagedavimu buvo perkeltas į notaro pareigas didesniame centre – Raseiniuose. 1944 m. su šeima pasitraukė į Vokietiją, gyveno Detmoldo–Augustdorfo stovykloje. Lietuvių gimnazijoje dėstė matematiką ir visuomenės mokslus, bendradarbiavo išėivijos spaudoje, kasdien stovyklos lietuviams parengdavo ir surašydavo politinius pranešimus. Emigravęs į Australiją, apsislojo Adelaidėje, kur įsitraukė į lietuvišką veiklą šv. Kazimiero lietuvių parapijos taryboje. Išėjus dvidešimt metų intensyviai bendradarbiavo „Tėviškės Aiduose“, buvo politinės apžvalgos redaktorius. Mirė

6 pusl.

TĒVIŠKĒS AIDAI

A+A Juozas Binkevičius

Rugpiūčio mėn. „Tėviškės Aiduose“ tilpo žurnalisto J. Binkevičiaus paskutinis straipsnis - Maldos galingumas. Tai testamentiniai apmąstymai žmogaus, kuris žinojo, kad iš ligos jam nėra lemta pasveikti. Medicinai pasirodžius esančiai bejėgei, tikinčiam žmogui vienintelė paguoda ir viltimi lieka pasitikėjimas Dievu ir tvirtas maldos ryšys su Juo, vedąs į susiliejamą

Binkevičius visus stebino savo gera nuotaika, neišsemiamu anekdotų sriautu ir iš savo artričio mokėdamas pasijuokti kartais sakydavo: „Jei Dievas paskutiniajame teisme prikėlęs man lieps grįžti į tą patį kūną, sakysiu - ačiū, Dievuli, bet ar negalėtum man surasti sveikesnį?“ Skausminga buvo ir paskutinioji vėžio liga. Apsisprendęs mirti savo namuose, rū-

Trijų Karalių dienoje jo siela įsijungusi karalių eisenoje ketvirtuolį, iškeiavo pagarbinti gimusio Kristaus.

Sausio 8 d. vakare karste atvežus į šv. Kazimiero lietuvių bažnyčią kun. A. Spurgis pavedė rožinio maldas. Sausio 9 d. pilna bažnyčia prisirinko norinčių pareikšti paskutinę pagarbą a.a. J. Binkevičiui. Mišias aukojęs ir laidotuvių apeigas pavedęs kun. A. Spurgis pasakytame pamokslė pabrėžė, kad siandien yra laidojamas ne tik asmuo, bet ir asmenybė ir išryškino jų dviejų sąvokų reikšmes. Lektorium buvo J. Stepanas. Ilga mašinų virtinė palydėjo į Centennial Park kapines. Prie duobės žurnalistų varcu atsisveikino Vl. Dumčius. Parapijos Tarybos vardu žodį tarė Pr. Pusedėris. Laidotuvių pusrūčiams visi dalyvavę kapinėse buvo pakviesti į Binkevičių namus. Maistą paruošti padėjo ALK Moterų Draugijos Valdyba.

Tautodailės darbas išpuoštuoše kambariuose, kuriuose tiek daug kartų daug kas yra patyręs Binkevičių šeimos vaišingumą, nuotakas nepraskaidrino nei valgiai nei gėrimai - trūko šeimnininko. Jo truks ilgą, ilgą laiką lietuviškoje parapijoje, „Tėviškės Aiduose“, o ypač žmonai Stefai, dukrai Gražinai, sūnui Rimui, sesei A. Gučiuvienei, jį

Juozo Binkevičiaus nekrologas
Australijos lietuvių savaitraščio „Tėviškės Aidai“ 1980 m. sausio 19 d. numeryje

1980 m. sausio 8 d., palaidotas Adelaidės Šimtmečio Parko (*Centennial Park*) kapinėse. Laidojimo pamokslė buvo pabrėžta: „Laidojamas ne tik asmuo, bet ir asmenybė.“

Algirdas Moigis (1895–1959). Panevėžio notaras, visuomenės veikėjas, įžymaus notaro, kultūros veikėjo Jono Moigio sūnus. 1914 m. baigė Smolensko gimnaziją, mokėsi Maskvos universiteto Teisės fakultete, vėliau Kauno Vytauto Didžiojo universitete baigė teisės studijas. Buvo Lietuvos kariuomenės artilerijos atsargos karininkas. Po savo tėvo mirties tęsė jo pradėtą darbą Panevėžyje. Tėvo atminimui jis įsteigė stipendijas to meto Panevėžio lietuvių, lenkų ir žydų gimnazijų neturtingiems gabiems moksleiviams šelpti. Dalyvavo visuomeniniame darbe, priklausė Panevėžio kraštotyros draugijai, daug metų buvo renkamas miesto ligonių kasos valdybos pirmininku, jo iniciatyva pastatyti Panevėžio ligoninių kasos namai. Pirmosios sovietų okupacijos metais patyrė NKVD persekiojimų. Baigiantis Antrajam pasauliniam karui, pasitraukė į Vakarų. Persikėlęs į Ameriką, aktyviai dalyvavo Čikagos lietuvių veikloje. Mirė sulaukęs 64 metų Čikagoje, kur palaidotas šv. Kazimiero kapinėse. Liko sūnus Vilimas (g. 1945 m., gyvena Kalifornijoje). Visi bajorų Moigių giminės atstovai buvo aktyvūs savo meto visuomenės veikėjai.

Jonas Žilius-Žilinskas (1892–1956). Gimnaziją baigė ir teisės studijas pradėjo Peterburge. Per Pirmąjį pasaulinį karą mobilizuotas tarnavo Rusijos kariuomenėje. Pirmininkavo lietuvių karių (karininkų) sąjungos centro komitete, dirbo lietuvių dalinių organizavimo komitete Smolenske. 1918 m. grįžo į Lietuvą, organizavo savanorius. Paskirtas į Vyriausiąjį štabą, buvo pirmasis žvalgybos skyriaus organizatorius. Vėliau tarnavo geležinkelio policijos viršininku. 1929–1939 m. dirbo Vilijampolės, 1939–1944 metais – Kauno notaru. 1944 m. „Teisininkų kalendoriuje“ nurodytas Kauno apygardos notaras Jonas Žilus, kontora Laisvės al. 52, tel. 23705. Tomas Sakalauskas knygoje „Liudas Truikys“ mini notarą Joną Žilių-Žilinską. Rašo: „Žilius savo butą apstatė prabangiais baldais, turėjo fortepijoną. Artėjant frontui, notaras, kaip ir daugelis kauniečių, traukėsi į Vakarų. Galvojo neilgam, – trims mėnesiams: baigsis karas, Lietuva vėl atsistos – ir visi sugrįš. Pasitraukė ir Žilius.“ Notaras mirė už Atlanto, JAV, Stamforde, Konektikuto valstijoje, 1956 m. sausio 14 d. Kaip susiklostė Jono Žiliaus gyvenimas priverstinėje emigracijoje, žinių nepavyko aptikti.

Post scriptum: Jie liko ištikimi laisvos Lietuvos idėjai, nors mirė svetur nesulaukę jos Atgimimo. Šaltojo karo metais virė „Dievo paukšteliais“, negalėjo įveikti blogio imperiją juosiosios grėsmingos geležinės uždangos, ilgesnės ir aukštesnės už garsiąją Didžiąją kinų sieną. Tačiau meilė Tėvynei buvo gyva jų širdyse. Jų likimas – Tautos istorijos dalis. Stipri, dvasinga, gerai organizuota išeivija Lietuvos laisvės byloje suvaidino didelį vaidmenį. ■

Justas Čiomanas
LNR teisininkas konsultantas

NOTARIATO ATEITIS – E. NOTARO SISTEMA

XXI amžius yra elektroninių paslaugų amžius. Visuomenėje vyrauja procesai, kurių metu įvairios visuomenei reikalingos paslaugos bei jų gavimo galimybės perkeliama į elektroninę erdvę.

Lietuvos notarų rūmai taip pat yra išsiskėlę tikslą į elektroninę erdvę perkelti dalį notarų atliekamų funkcijų, sukuriant e. notaro sistemą. Šios sistemos esmė ir tikslas – sudaryti galimybę asmenims pateikti notarui reikalingus dokumentus, rezervuoti notarinio veiksmo atlikimo datą ir laiką, gauti reikalingą informaciją bei atlikti kitus veiksmus elektroniniu būdu, taip pat sukurti elektroninę notarinio registro knygą, elektroninį notarinių dokumentų archyvą ir t. t.

Pažymėtina, kad e. notaro sistemos kūrimo procesas susideda iš kelių stadijų. Pirmiausia buvo rengiama e. notaro sistemos sisteminė analizė ir techninė užduotis, kuria remdamiesi rangovai kurs pačią e. notaro sistemą. E. notaro sistemos sisteminė analizė ir techninė užduotis pradėta rengti 2012 m. pradžioje, o baigta – 2012 m. rugsėjo mėn. Straipsnio publikavimo metu jau buvo rengiamasi atlikti rangovų atranką e. notaro informacinės sistemos diegimo darbams pagal minėtąją sisteminę analizę ir techninę užduotį.

Numatoma, kad e. notaro sistema galės būti diegiama atskirais etapais. Tokiu atveju kiekvienam etapui būtų formuluojami detalūs reikalavimai, projektuojami moduliai, įgyvendinamas modulių funkcionalumas, testuojama ir diegiama. Siūloma e. notaro sistemos diegimą įgyvendinti penkiais etapais.

Bendras visų etapų numatomas diegimo terminas turėtų būti nuo trejų iki ketverių metų. E. notaro sistemos diegimo etapai išskaidyti pagal juose numatomų įdiegti notarinių paslaugų brandos lygių perkėlimo į elektroninę erdvę dydį.

Pirmajame e. notaro sistemos diegimo etape numatoma notaro darbo vietoje sudaryti galimybę visas notarines paslaugas automatizuoti baziniu lygiu notarui. Pirmajame etape elektroniniu baziniu lygiu būtų galima atlikti tokias notarines funkcijas: notaro biuro ir darbuotojų duomenų, klientų katalogo, notarinio registro (knygos) tvarkymą; sąskaitų-faktūrų ir kvitų išrašymą; elektroninio dokumentų archyvo tvarkymą; be to, sistema būtų integruota į Gyventojų ir Juridinių asmenų registrus ir t. t.

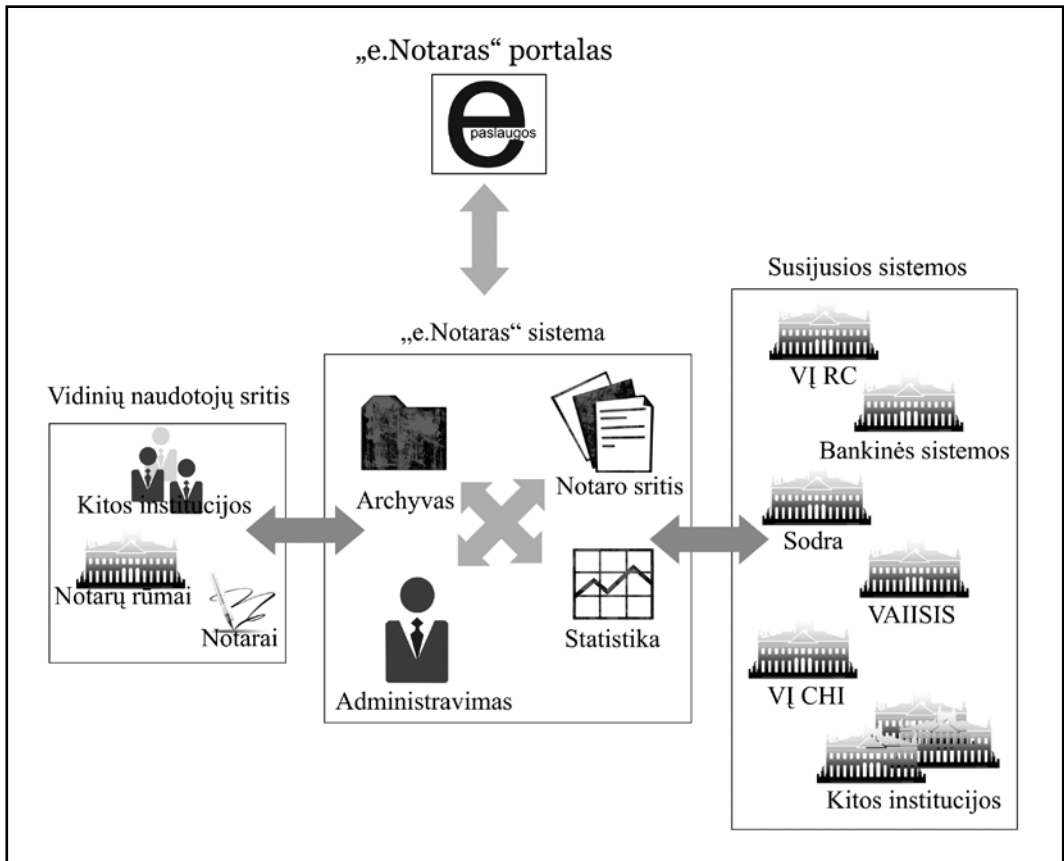
Antrojo etapo tikslas yra sukurti notarų klientų portalą ir teikti visas notarines paslaugas klientams trečiuoju brandos lygiu. Taigi šiame etape jau numatoma sudaryti galimybę notarinius veiksmus atlikti perkėlimo į elektroninę erdvę 3 brandos lygiu, t. y. kai klientas paslaugos užsakymą, dokumentų pateikimą notarui gali atlikti elektroniniu būdu, tačiau rezultata gauna atvykęs į notaro biurą. Antrajame etape sistemoje būtų įdiegtas klientų autorizavimas ir autentifikavimas, notarinių paslaugų katalogo pateikimas, notarinės paslaugos užsakymas ir vizito užregistravimas portale, elektroninis dokumentų pateikimas, klientų skundų (prašymų) pateikimas notarui, dokumento failo pateikimas klientui portale, integracija su VAISIS.

Trečiajame etape keliamas tikslas išplėsti notaro darbo vietos funkcionalumą ir padidinti integraciją į registrus. Šiame etape numatoma įgyvendinti tokius sistemos funkcionalumus: vidinės notarinės paslaugos bylos sukūrimas kitos bylos pagrindu, duomenų ir dokumentų tarp bylų kopijavimas; istorinio notarinių veiksmų kalendoriaus ir notarinio veiksmo chronologijos pateikimas; notarinio veiksmo mokėtinos sumos apskaičiavimas ir sąskaitų valdymas; ataskaitų Notarų rūmams ir Teisingumo ministerijai formavimas; integracija į dalį registrų.

Ketvirtajame etape numatoma notarų klientų portale teikti numatytas notarines paslaugas ir konsultacijas ketvirtuoju brandos lygiu, t. y. tiek paslaugos užsakymas, tiek dokumentų pateikimas notarui, tiek notarinio veiksmo atlikimas bei notarinio dokumento pateikimas klientui būtų atliekamas elektroniniu būdu. Ketvirtajame etape numatoma sudaryti galimybę ketvirtuoju brandos lygiu elektroniniu būdu

atlikti šias funkcijas: notarinių veiksmų registro pateikimas klientų portale; vekselių ir čekių registro pateikimas klientų portale; apmokėjimas už notarinę paslaugą portale; notarinio dokumento pasirašymas kliento elektroniniu parašu portale; notaro patvirtinto (išduoto) elektroninio notarinio dokumento pateikimas klientui per e. notaro sistemą; kliento informavimas apie paslaugos teikimo būklę (kliento dokumento rengimo eigos peržiūrėjimas sistemoje); kliento informacijos apie save gavimas iš registrų per e. notaro sistemą; dokumentų pateikimas tiesiogiai institucijoms per e. notaro sistemą; pranešimų siuntimas naudojantis išoriniu paslaugų teikėju; vaizdo konferencijų tarp dviejų notarų ir kliento organizavimas arba tarp notaro ir kliento organizavimas; integracija į kitą registrų ir sistemų dalį.

Penktajame etape numatoma tobulinti paslaugas ir jas dar labiau integruoti. Šio etapo tikslas – pamažu visas numatytas paslaugas teikti ketvirtuoju brandos

Notariato ateitis – e.notaro sistema

lygiu, didinti integraciją į išorinius registrus ir sistemas, tobulinti notarinių paslaugų teikimo procesus.

Pažymėtina, kad e. notaro sistemoje 4 brandos lygiu numatoma atlikti tokius notarinius veiksmus: nekilnojamojo turto perleidimą, įkeitimo sandorių tvirtinimą, juridinių asmenų steigimą ir steigimo dokumentų pakeitimą, paveldėjimo teisės liudijimų išdavimą, nuosavybės teisės į dalį bendro sutuoktinių turto liudijimų išdavimą, piniginių sumų priėmimą į notaro depozitinę sąskaitą, vekselių ir čekių protestavimą, vykdomųjų įrašų užprotestuotuose ir neprotestuotinuose vekseliuose ir čekiuose atlikimą, sandorių projektų parengimą, teisinių konsultacijų teikimą, pareiškimų persiuntimą, dublikatų išdavimą, liudijimų, pakvitavimų išdavimą, vykdomųjų įrašų dėl priverstinio skolos išieškojimo pagal hipotekos (įkeitimo) kreditoriaus prašymą atlikimą, dokumentų vertimų patvirtinimą, pareiškimų dėl įgaliojimų panaikinimo patvirtinimą, nekilnojamojo daikto priėmimo-perdavimo aktų patvirtinimą ir t.t.

E. notaro sistemoje numatoma numatyti galimybę asmenims (klientams) atlikti notarinį veiksma nuotoliniu būdu (elektroniniu būdu) per e. notaro sistemą. Klientas turėtų galimybę prisijungti prie e. notaro sistemos, notaras galėtų parengti notarinio dokumento projektą ir per e. notaro sistemą pateikti suderinti klientui tą dokumento projektą. Suderintą dokumento projektą per e. notaro sistemą būtų galima pateikti klientui pasirašyti bei išaiškinti notarinio veiksmo pasekmes, klientas turėtų galimybę per e. notaro sistemą pasirašyti notaro pateiktą notarinį dokumentą elektroniniu parašu, būtų galimybė klientui sumokėti pavedimu notarui atlyginimą, notaras turėtų galimybę per e. notaro sistemą patvirtinti klientų elektroniniais parašais pasirašytą dokumentą (taip pat – ir savo elektroniniu parašu). Notaro patvirtintas elektroninis notarinis dokumentas galėtų būti pateikiamas klientui per e. notaro sistemą, taip pat klientas per e. notaro sistemą galėtų gauti sistemos suformuotą sąskaitą. Numatoma atliktą notarinį veiksma registruoti elektroniniame notariniame registre e. notaro sistemoje.

Numatoma, kad klientai elektroniniu būdu per e. notaro sistemą galės pateikti prašymą ir užsakyti nekilnojamojo daikto kadastro ir registro duomenis (taip pat užsakyti bet kokią kitokią pažymą). Kitaip tariant, klientui nereikėtų atvykti į notarų biurą pateikti tokio prašymo. Klientas e. notaro sistemoje taip pat galės pats peržiūrėti notarinio dokumento eigą. E. notaro sistemoje bus įdiegtas kalendorius, kuriame klientas ir notaras galės pasirinkti ir susitarti dėl notarinio veiksmo atlikimo laiko. E. notaro sistemoje bus įdiegtos klientų skundų pateikimo notarui bei

susirašinėjimo su notaru funkcijos, taip pat dokumentų, reikalingų notariniam veiksmui atlikti, pateikimas notarui elektroniniu būdu. E. notaro sistemoje numatoma įdiegti notarinių veiksmų ir vekselių bei čekių registrus. Numatoma, kad per e. notaro sistemą bus pateikiami liudijimai klientui apie hipotekos (įkeitimo) bei nuosavybės (Nekilnojamojo turto registre) įregistravimą elektroniniu būdu. E. notaro sistemoje klientas galės matyti visus su savimi susijusius notarinius dokumentus, kurie buvo patvirtinti pas visus notarų. Taip pat sistemoje bus įdiegta vaizdo konferencijos su klientu funkcija, kurią pasitelkęs notaras galės klientui išaiškinti notarinio veiksmo esmę bei pasekmes.

Apibendrinant pažymėtina, kad visiškam ir galutiniam e. notaro sistemos diegimui įgyvendinti svarbūs yra teisės aktų, reglamentuojančių atskiras notarų funkcijas, pakeitimai, reglamentuojant notarinių funkcijų teikimą elektroniniu būdu, pavyzdžiui, notarinio registro atveju, kuris šiuo metu pildomas popieriniu formatu ir pan. Taip pat svarbu e. notaro sistemą suderinti su kitais išoriniais registrais ir integruoti į juos. Be to, diegiamą e. notaro sistemą reikėtų pristatyti visuomenei, apmokyti notarų ir jų darbuotojus dirbti su ja, parengti naudojimosi ja taisykles ir ją administruoti. ■

Dalius Paurys

Asesorius (kandidatas į notarus)

NOTARINIS REGISTRAS: AR DAR NEATĖJO LAIKAS PERMAINOMS?

Esu dėkingas notarinio registro knygai už tai, jog per šešerius notarinės praktikos metus ji mano rašyseną sugebėjo suformuoti ir nugludinti daug geriau nei mokyklos suole ar universitete praleisti metai. Tačiau informacinių technologijų plėtros, diegiamų ar jau įdiegtų notarinės darbo aplinkos sistemų bei užsienio šalių praktikos kontekste sentimentai dar iš valstybinio notariato paveldėti popierinei notarinio registro knygai ima blėsti. Tiek kiekvieną dieną notarinio registro knygą kruopščiai pildantiems notarams ir notarų biurų darbuotojams, tiek šioje knygoje parašus dedantiems klientams akivaizdu, jog XXI amžiuje ši knyga yra archajiškas atsilikimo įrodymas ir pažangos barjeras. Matyt, neatsitiktinai ir Notarų rūmų prezidentas viename savo interviu teisės portalui INFOLEX nuogaštavo: „Baisiausia likti su žąsies plunksna prie apdulkęjusios notarinės knygos.“¹

Praktiniai elektroninio notarinio registro poreikio aspektai

Pažvelkime, kokios yra kasdienio darbo su notarinio registro knyga sudedamosios dalys: 1) ranka sunumeruojamas kiekvienas šios knygos puslapis; 2) notaras užpildo titulinį puslapį ir uždeda savo

antspaudą; 3) aiškiai ir įskaitomai, kaip to reikalauja teisės aktai, pildomi įrašai apie kiekvieną atliekamą notarinį veiksma; 4) suklydus visi ištaisymai daromi taip, kad viską, kas parašyta klaidingai ir perbraukta, būtų galima perskaityti, o notaras šį taisymą šalia įrašo patvirtina savo parašu ir antspaudu bei atitinkamai aptaria knygos pabaigoje; 5) remiantis knygos įrašais, skaičiuojama ir tvarkoma atliktų notarinių veiksmų statistika ir buhalterinė apskaita ir t. t.

Taigi visų pirma į akis krenta didelės laiko sąnaudos. Be to, vienu metu bendrauti su klientu ir atidžiai pildyti notarinio registro knygą yra beveik neįmanoma, todėl reikalinga pagalba – papildoma darbo jėga. Ranka darant įrašus neišvengiama klaidų: tiek žodžiuose, tiek skaičiuose². Tvarkyti notarinių veiksmų statistiką ir notaro pajamų buhalterinę apskaitą pagal knygoje esančius įrašus yra kur kas sudėtingiau ir ilgiau, nei tai būtų galima atlikti remiantis įrašais elektroniniame registre. Taip pat prireikia ir papildomų išlaidų šioms knygoms įsigyti ir saugoti (archyvuoti). Svarbus turėtų būti ir ekologinis aspektas, nes notarinio registro knygoms sunaudojama

¹ Lietuvos notarų rūmų prezidento Mariaus Stračkaičio interviu teisinės informacijos portalui „Infolex“ // <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=50&Str=46870>.

² Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2000 m. vasario 09 d. įsakymas Nr. 34 „Dėl drausmės bylos iškelimo“. Šiame įsakyme nurodoma, jog atliktus Klaipėdos rajono notarų biuro notarės G. P. veiklos teisėtumo patikrinimą buvo nustatyti šie pažeidimai: notarė tais pačiais registro numeriais registravo skirtingus notarinius veiksmus, notariname registre įrašė ne visus registruojamo notarinio veiksmo duomenis, praleido notarinio registro įrašo numerius (notariname registre nėra notarinių veiksmų registracijos tam tikrais numeriais), prie įrašo nebuvo notarinio veiksmo numerio ir jo atlikimo datos bei notaro atlyginimo, įrašai buvo sunkiai įskaitomi, juose padaryti ištaisymai notarės neaptarti ir kt. // <http://tm.infolex.lt/getfile.aspx?aktid=129>.

popieriaus.

Italų ekonomisto ir sociologo Wilfriedo Pareto suformuluota universali ir visuotinai prapažinta 20/80 taisyklė, arba tiesiog Pareto dėsnis, teigia, kad 20 proc. pastangų duoda 80 proc. rezultatų, o likę 80 proc. pastangų – tik 20 proc. rezultatų³. Taigi apibendrinus galima daryti išvadą, jog tradicinė notarinio registro knyga ir su ja susijusios laiko bei kitos sąnaudos neabejotinai reikalauja 80 proc. pastangų, o atneša tik 20 proc. rezultatų. Tuo tarpu elektroninis notarinis registras pareikalautų tik 20 proc. pastangų, o duotų 80 proc. rezultatų.

Elektroninio notarinio registro diegimo teisinės kliūtys

Notarinių veiksmų registravimą reglamentuoja LR notariato įstatymo 37 ir 44 straipsniai⁴ bei jų pagrindu LR teisingumo ministro priimtas įsakymas „Dėl notarinio registro, tvirtinamųjų įrašų ir notarinių liudijimų formų patvirtinimo, kuriuo taip pat patvirtintos ir jų pildymo taisyklės“⁵. Minėtuose teisės aktuose nurodoma, jog visi notariniai veiksmai registruojami viename notariname registre, o įrašas registre yra įrodymas, kad notarinis veiksmas buvo atliktas, bei pateikiamas notarinio registro įrašo privalomų duomenų sąrašas, tarp kurių įtvirtintas ir reikalavimas, jog notariname registre turi būti asmens, kuriam atliktas notarinis veiksmas ar suteikta teisinė paslauga, bei visų kitų notarinio veiksmo dalyvių parašai. Būtent šis parašo reikalavimas notariname registre yra esminė teisinė kliūtis įdiegti elektroninį notarinį registrą. Todėl vertėtų iškelti klausimą, ar asmens, kuriam atliktas notarinis veiksmas ar suteikta teisinė paslauga, parašas notarinio registro knygoje yra būtinas ar perteklinis saugiklis?

Parašai notariname registre atlieka dvi pagrindines funkcijas. Pirmoji yra notarinio veiksmo atlikimo įrodomoji funkcija, jog asmuo neabejotinai buvo pas notarą arba tam tikrais išimtiniais atvejais notaras pats buvo atvykęs pas klientą ir jam buvo atliktas įrašą notariname registre atitinkantis notarinis veiksmas. Ir antroji yra notariname registre nurodyto notaro atlyginimo bei kitų susijusių išlaidų ir kompensacijų apmokėjimą įrodanti funkcija, kadangi pagal notarams taikomas buhalterinės apskaitos

taisyklės, notariai buhalterinę apskaitą tvarko remdamiesi notariu registru, todėl grynųjų pinigų priėmimo kvito gali neišduoti, jeigu asmuo tokio kvito nepageidauja⁶. Atkreiptinas dėmesys, jog dar 1992 m. gruodžio 1 d. įsigaliojusios LR notariato įstatymo redakcijos 37 straipsnyje atitinkamas parašo notariname registre reikalavimas buvo suformuluotas kaip *dokumento gavėjo* parašas⁷. Lingvistine prasme analizuojant šią nuostatą, parašo notariname registre paskirtis buvo fakto patvirtinimas, jog asmuo gavo savąjį dokumento egzempliorių ir už tai pasirašė. Tačiau šiandien toks aiškinimas jau būtų per siauras, kadangi notariai atlieka nemažą dalį notarinių veiksmų, nesusijusių su fiziniu dokumentų išdavimu, kaip antai pagal teisės aktus privalomų duomenų perdavimas viešiesiems registrams, nuosavybės teisių į nekilnojamosios daiktus registravimas, konsultacijų suteikimas ir kt.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos šiuo klausimu beveik nėra, išskyrus vienintelę 2001 m. sausio 31 d. nutartį dėl sutikimo įkeisti santuokoje įgytą turtą ir turto įkeitimo sutarties pripažinimo negaliojančiais⁸. Šioje byloje ieškovė ginčijo vienašalį sandorį – pareiškimą, kuriame ji pasirašė, kad sutinka įkeisti bendrąją jungtinę sutuoktinių nuosavybę valdomą turtą, kaip neatitinkantį įstatymo reikalaujamos notarinės formos ir patvirtintą nesilaikant LR notariato įstatymo 37 str. nustatytos tvarkos, t. y. ieškovė teigia sutuoktinio prašymu namuose pasirašiusi ant tuščio blanko, o notarę notarų biure patvirtino ieškovės parašo tikrumą, tačiau įrašo notariname registre apie minėtą ieškovės pareiškimą nebuvo. Vis dėlto teismas konstatavo, kad klausimas, ar ieškovė pareiškimą pasirašė namuose, ar notarų biure, būtų reikšmingas, jeigu būtų pareiškimas materialinis reikalavimas dėl parašo pareiškime tikrumo, ar būtų ginčijamas sandoris dėl valios ydingumo, tačiau byloje nustatyti notaro padaryti pažeidimai patvirtinant asmens parašo pareiškime tikrumą negali sudaryti įstatyminio pagrindo pripažinti sandorio negaliojančiais. Tai suponuoja išvadą, kad teismo manymu, asmens parašas notarinio registro knygoje yra grynai

3 Plačiau žr.: Pareto principas // http://lt.wikipedia.org/wiki/Pareto_principas.

4 Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios, 1992 10 10, Nr. 28-810 (aktuali redakcija 2012 06 30).

5 Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. kovo 15 d. įsakymas Nr. 1R-64 „Dėl notarinio registro, tvirtinamųjų įrašų ir notarinių liudijimų formų patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2004 03 23, Nr. 43-1418.

6 Gyventojų, besiverčiančių individualia veikla (išskyrus gyventojus, įsigijusius verslo liudijimus), buhalterinės apskaitos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. vasario 17 d. įsakymu Nr. 1K-040, 3 ir 20 punktai. // Valstybės žinios, 2010 05 27, Nr. 61-3022 (aktuali redakcija 2010 05 24).

7 Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 37 str. 2 d. 6 p. // Valstybės žinios, 1992 10 10, Nr. 28-810. Ši nuostata buvo pakeista 2003 m. sausio 23 d. Notariato įstatymo 2, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 31, 32, 36, 37, 40, 41, 43, 44, 51, 53, 56, 57, 59, 60 straipsnių ir II skyriaus pavadinimo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 6(1), 6(2), 15(1), 22(1), 27(1) straipsniais ir 58, 63, 64 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymu Nr. IX-1311, kuris įsigaliojo 2003 m. vasario 12 d.

8 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-125.

formalus reikalavimas, kuris teisinio santykio kvalifikacijai ir iš to kylančioms pasekmėms negali turėti lemiamos reikšmės.

Remiantis visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ atliktų tyrimų duomenimis, Lietuvos gyventojai septintus metus iš eilės labiausiai iš teisinių profesijų atstovų pasitiki notariais ir šis pasitikėjimas pamažu auga (2009 m. – 53 proc., 2010 m. – 58 proc., 2011 m. – 66 proc.)⁹. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad valstybė turėtų daug labiau pasitikėti notariais, kuriems ji pati suteikė teisę juridškai įtvirtinti neginčijamas fizinių ir juridinių asmenų subjektines teises ir juridinius faktus, bei atsisakyti teisės aktuose įtvirtinto aukščiau minėto perteklinio parašo reikalavimo.

Užsienio šalių praktika

Siekiant išsiaiškinti užsienio šalių praktiką notariinių veiksmų registro tvarkymo klausimu, elektroniniu paštu buvo apklausti Europos Sąjungos notariatų tarybai (CNUE) priklausančių valstybių notarų rūmai, taip pat Rusijos ir Airijos notarų rūmai bei Londono notarų taryba, tačiau tenka apgailėstauti, kad ne visų šalių notarų rūmai atsakė net į pakartotinai atsiųstą užklausą.

Žvelgiant į kaimyninių šalių patirtį, reikėtų išskirti Latviją, kur Latvijos Respublikos notariato įstatymo pakeitimas, numatantis elektroninį notarų knygų tvarkymą, buvo priimtas dar 2002 m. spalio 24 d. ir įsigaliojo 2006 m. liepos 1 d. Pagal Latvijos Respublikos notariato įstatymo 45 straipsnį¹⁰, notariinių veiksmų registras ir asmenų, kuriems buvo atlikti notariniai veiksmai, abėcėlinis registras tvarkomi elektroniniu būdu. Kiekvieno kalendorinio mėnesio pabaigoje notaras turi išspausdinti ir patvirtinti elektroninio notariinių veiksmų registro įrašų kopiją popieriniu formatu bei pažymėti, kad įrašai elektroniniame registre ir jo atspausdintoje versijoje turi vienodą teisinę galią.

Elektroninis notariinių veiksmų registravimas numatytas ir Estijos Respublikos notariato įstatymo¹¹ 44 (1) straipsnyje, kuriame nurodoma, jog elektroninė notarų informacinė sistema, arba kitaip elektroninis notariatas, – tai skaitmeninis notariinių dokumen-

tų archyvas, notarų tvarkomos profesinės veiklos knygos bei kita būtina su notarų vykdoma veikla susijusi informacija. Pažymėtina, kad, be kita ko, Estijos notarams suteikta ir teisė tvirtinti dokumentus pažyma *Apostille*, o tokiu būdu patvirtintų dokumentų archyvas taip pat tvarkomas elektroniniu būdu.

Valstybės pavadinimas	Ar įdiegtas e. notariatas / e. registro knyga?
Airija	Ne. Nėra vieningos e. notariato sistemos
Austrija	Nepateikė duomenų
Belgija	Ne. Atitinkami teisės aktai priimti 2009 m., tačiau dar neįsigaliojo
Bulgarija	Nepateikė duomenų
Čekija	Nepateikė duomenų
Estija	Taip. Atitinkami teisės aktai priimti 2007 m., įsigaliojo 2008 m.
Graikija	Ne. Nėra vieningos e. notariato sistemos
Slovakija	Nepateikė duomenų
Slovėnija	Taip. Atitinkami teisės aktai priimti 2006 m.
Ispanija	Nepateikė duomenų
Italija	Taip. Atitinkami teisės aktai priimti 1997 m.
Latvija	Taip. Atitinkami teisės aktai priimti 2002 m., įsigaliojo 2006 m.
Lenkija	Ne. Nėra vieningos e. notariato sistemos. Notarai savo iniciatyva gali dirbti su notarams skirtu programiniu paketu „Notaris“.
Liuksemburgas	Nepateikė duomenų
Londonas	Ne. Nėra vieningos e. notariato sistemos
Malta	Nepateikė duomenų
Olandija	Nepateikė duomenų
Portugalija	Nepateikė duomenų
Prancūzija	Taip. Atitinkami teisės aktai priimti 2005 m.
Rumunija	Ne. Nėra vieningos e. notariato sistemos
Rusija	Ne. Nėra vieningos e. notariato sistemos
Vengrija	Ne. Nėra vieningos e. notariato sistemos
Vokietija	Nepateikė duomenų

⁹ Notariatas, Nr. 13/2012, p. 96..

¹⁰ Latvijos Respublikos notariato įstatymas (Notariāta likums). 1996 m. liepos 1 d. Suvestinė redakcija 2010 10 28 // http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/Notariate_Law.doc

¹¹ Estijos Respublikos notariato įstatymas (Notariaadiseadus). 2000 m. gruodžio 6 d. Suvestinė redakcija 2009 05 06 // <http://www.legaltext.ee/text/en/X50001K6.htm>.

The Structure of the Deed F7 Vali, Ingmar (Owner)

General Info

Role Name: Owner Physical Person Juridical Person

First Name: Ingmar Last Name: Vali

Identification Code: 37202020334 Country of ID: Estonia

Birth Date: 2 2 1972 Death Date: [] [] [] []

Citizenship: Estonia Residence: []

Who is: ascertained by the passport NO. A2315445

Phone: [] E-mail: ingmar.vali@just.ee

Address: Kase tn 12-37

Administrative Unit: Mustamäe linnaosa, Tallinn, Harju maakond Estonia

Representative: []

Enquiries

Migration Register Enquiry 01.01.2007 (OK) 37202020334

Parameters: []

ID Code: 37202020334 The enquiry was done by Kaspar Karm 07.05.07 12:00

First Name: INGMAR Last Name: VALI

Birth Date: 02.02.1972 Citizenship: EST Sex: M

Estijos e. notariato darbo aplinkos iliustracija¹²

Pagal Lenkijos Respublikos notariato įstatymo 90 straipsnio 2 dalį¹³, notaro vedamų knygų tvarką nustato Lenkijos teisingumo ministras, jeje nurodytos privalomų knygų rūšys ir bendrosios jų tvarkymo taisyklės¹⁴. Reikalavimo tvarkyti popierines notarinių veiksmų registro knygas nėra, todėl Lenkijos notarai savo privačiomis lėšomis gali įsigyti Lenkijos informacinių technologijų kompanijos „SoftCream Software“ sukurtą programinį paketą „Notaris“, kuris visiškai atitinka Lenkijos teisingumo ministro nusta-

tytus formalius reikalavimus¹⁵.

Remiantis Rusijos Federacijos notariato pagrindų įstatymo 51 straipsniu¹⁶, notarinių veiksmų registro formą tvirtina Rusijos Federacijos teisingumo ministras. Ši forma savo turiniu ir forma iš esmės atitinka Lietuvos Respublikos teisingumo ministro patvirtintą notarinio registro formą ir jeje taip pat yra parašo reikalavimas, kuris formuluojamas kaip notariškai patvirtinto dokumento gavimą patvirtinantis parašas¹⁷.

Lotyniškojo notariato lopšyje Italijoje technologi-

12 Priega per Internetą: <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/events/edc/cristal/2008/31JEJC2008Estonie.pdf>.

13 Lenkijos Respublikos notariato įstatymas (Prawo o notariacie), 1991 m. vasario 14 d. (suvestinė redakcija 2009 10 22) // http://www.notariusze.pl/akty_prawne.php

14 Lenkijos Respublikos teisingumo ministro įsakymas (Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie prowadzenia ksiąg notarialnych oraz przekazywania na przechowanie dokumentów sądom rejonowym), 1991 m. balandžio 12 d. (suvestinė redakcija 2008 12 22) // <http://www.notariusze.lodz.pl/przepisy/rwspkn.htm>.

15 <http://www.notariat.pl/program-notariat/20-pytania-i-odpowiedzi-faq/72-czy-notarius-splenia-wymogi-formalno-prawne-prowadzenia-ksiag-notarialnych>.

16 Rusijos Federacijos notariato pagrindų įstatymas (Основы законодательства Российской Федерации о нотариате), 1993 m. vasario 11 d. (suvestinė redakcija 2007 10 18) // <http://notariatrn.ru/index/0-44>.

17 Rusijos Federacijos teisingumo ministro įsakymas (Приказ Министерства юстиции Российской Федерации „Об утверждении форм реестров для регистрации нотариальных действий, нотариальных свидетельств и удостоверительных надписей на сделках и свидетельствуемых документах“), 2002 m. balandžio 10 d. Nr. 99 // <http://minjust.ru/node/1411>.

nės naujovės notarų darbe diegiamos itin aktyviai. Kaip pabrėžiama Italijos nacionalinės notarų tarybos svetainėje, jau nuo 1960 m. imta sparčiai pereiti nuo spausdinimo mašinėlių ir kalkinio kopijavimo popieriaus prie asmeninių kompiuterių ir fotokopijavimo aparatų¹⁸. 1997 m. Italijos nacionalinė notarų taryba ir Italijos nacionalinis notarų fondas pasirašė susitarimą dėl notarų informacinės sistemos kūrimo. Šiuo metu Italijos e. notariato sistemą (it. *Rete Unitaria del Notariato*, RUN, angl. *Unified Notarial Network*) sudaro sertifikuotas elektroninis paštas, elektroninis parašas, notarų dokumentų rengimo programa, jungtys ir keitimasis duomenimis su viešaisiais registrais, prieiga prie teisinių dokumentų archyvo ir Italijos nacionalinio leidinio (it. *Gazzetta Ufficiale*), Italijos nacionalinės notarų tarybos informaciniai pranešimai, multimedijos (garso, vaizdo) bei telekonferencijų paslaugos.

Ateities perspektyvos

Be jokios abejonės Lietuvos notariatai neliks elektroninės erdvės užribyje ir anksčiau ar vėliau elektroninė notarinio registro knyga bus įdiegta ir Lietuvoje. Dar 2009 m. rugpjūtį Lietuvos notarų rūmų atstovai Teisingumo ministerijoje pristatė „e. notaro“ elektroninės paslaugos ir sistemos koncepciją¹⁹. Tuo metu Lietuvos notarų rūmų prezidentas teigė, jog „e. notaro“ informacinės sistemos kūrimas galėtų būti įgyvendintas iki 2010 metų pabaigos ir ji galėtų tapti alternatyva Juridinių asmenų registravimo elektroninės paslaugos (JAREP) kūrimui. Projektą buvo siūloma įgyvendinti trimis etapais – nuo juridinių asmenų registravimo palengvinimo ir „vieno langelio“ principo diegimo iki elektroninės sistemos, kurioje visi duomenys notarui būtų perduodami elektroniniu būdu. Sistema būtų derinama su valstybės įmonės Registrų centro duomenų bazėmis. Vėliau per „e. notaro“ sistemą galėtų būti atliekama daugiau įvairių notarinių veiksmų. Tačiau dėl finansinių ir politinių priežasčių „e. notaro“ koncepcijai tuo metu taip ir nepavyko išvysti dienos šviesos ir materializuotis. Vis dėlto ši Lietuvos notarų rūmų iniciatyva nebuvo atidėta į šalį. 2012 m. birželio mėnesį buvo išrinktas Lietuvos notarų rūmų skelbto konkurso laimėtojas, o „e. notaro“ techninės užduoties formulavimas pasie-

kė baigiamąjį etapą²⁰. Pagal sukurtą viziją „e. notaro“ sistema, be kita ko, turės notarui ir jo darbuotojui skirtą sritį, kurioje bus notarų paslaugų sąrašas, klientų sąrašas, kalendorius, elektroninis notarinis registras, elektroninių dokumentų archyvas, automatizuotas dokumentų rengimo mechanizmas. Notaro ir jo darbuotojo darbo vieta bus integruota su išoriniais registrais – GRT, JAR, NTR, NETSVEP ir kt. Vizija numato ir notaro kliento srities sukūrimą. Prisijungęs prie interneto ir saugiomis priemonėmis patvirtinęs savo tapatybę klientas turės asmeninį savo notarinių veiksmų registrą, galimybę elektroniniu būdu pateikti dokumentus, vaizdo ryšio su notaru kanalą, kitas paslaugas.

Kita vertus, įgyvendinus „e. notaro“ koncepciją ir perėjus prie elektroninio notarinių veiksmų registravimo, reikės žvelgti ir į dar tolimesnę ateitį. Svarstant galimus ateities scenarijus gali kilti klausimas, ar įmanoma tokia situacija, jog sparčiai besiplėtojant elektronei komercijai ir vis dažniau sudarant elektrones sutartis, klientams nebereikės fiziškai atvykti pas notarą net sudarant notarinės formos reikalaujančius sandorius, o viską bus įmanoma pasirašyti bei patvirtinti nuotoliniu būdu – elektroniniu parašu? JAV Virdžinijos valstija 2012 m. liepos 1 d. tapo pirmąja pasaulyje, kurioje oficialiai įsigaliojo teisės aktas²¹, numatantis nuotolinį notarinių dokumentų tvirtinimą naudojantis audiovizualinėmis priemonėmis bei elektroniniu parašu²². Mindaugo Civilkos, advokato ir straipsnių apie elektrones sutartis ir elektronei komerciją autoriaus, nuomone²³, teoriškai elektroninėmis audiovizualinėmis priemonėmis įmanoma pasiekti notaro ir kliento asmeninį kontaktą laiko ir erdvės požiūriu, pasitelkus elektroninį sertifikata saugiai nustatyti tapatybę, patikrinti įgaliojimus, atlikti valios tikrumo ir veiksnumo tyrimą, išaiškinti sudaromo sandorio pasekmes bei elektroniniu parašu pasirašyti ir patvirtinti dokumentą, tačiau visgi reikėtų turėti aiškų atsakymą, ar fizinės priemonės, palyginti su elektroninėmis, turi kokybinį privalumą.

Natūralu, jog kyla ir esminis klausimas – ar yra rizika, jog dėl visuotinio elektronizavimo procesų

20 Lietuvos notarų rūmų vidinės svetainės naujienų skyrelio įrašas: „e. notaro“ techninės užduoties projektas – finišo tiesioje. // http://www.notarurumai.lt/tiknotarams/index.php?option=com_k2&view=item&id=111359%3Aenotariato-technin%C4%97s-u%C5%BEduoties-projektas-fini%C5%A1o-tiesioje&Itemid=6.

21 An Act to amend and reenact §§ 47.1-2, 47.1-7, 47.1-12, 47.1-13, 47.1-14, and 47.1-15 of the Code of Virginia, relating to electronic notaries. April 6, 2011 (2011 m. balandžio 06 d.) // <http://lis.virginia.gov/cgi-bin/legp604.exe?111+ful+CHAP0834>.

22 Plačiau žr.: Įrašas laisvojoje enciklopedijoje „Wikipedija“: „e. notary“ // <http://en.wikipedia.org/wiki/ENotary>

23 Advokato Mindaugo Civilkos nuomonės buvo teirautasi ir atsakymas gautas elektroniškai paštu.

18 Italijos nacionalinės notarų tarybos svetainė. Versija anglų kalba. Skyrelis „Digital Notary“ (skaitmeninis notaras) // <http://www.notariato.it/en/italian-notaries/who-we-are-notary-and-it/notary-and-it.html>.

19 Lietuvos notarų rūmų vidinės svetainės naujienų skyrelio įrašas: „Teisingumo ministerijai pristatyta sistemos „e. notaras“ koncepcija“ // http://www.notarurumai.lt/tiknotarams/index.php?option=com_k2&view=item&id=9518&Itemid=6.

ateityje apskritai gali išnykti notaro profesija? Pasak M. Civilkos, nors daugumą (jeigu ne visas) notaro funkcijas galima funkciškai perkelti į elektroninę erdvę, pats notaro dalyvavimas (realus, bet nebūtinai fizinis) yra neišvengiamas, ypač vertinant valios tikrumo / valios defekto nustatymą, veiksnio / neveiksnio tyrimą bei sudaromo sandorio pasekmių išaiškinimą ir jų supratimą.

Atsižvelgiant į tai, kas aukščiau išdėstyta, bei remiantis NETSVEP, JAREP ir HISREP sistemų kūrimo bei diegimo patirtimi, darytina išvada, jog Lietuvos notariato žengimas į elektroninę erdvę yra ir neišvengiamas, ir būtinas, tačiau, nepaisant finansinių ir politinių aplinkybių, reikėtų dėti visas pastangas, kad „e. notaro“ sistema būtų kuriama vadovaujant Lietuvos notarų rūmams ir būtų skirta notarų patogumui bei jų poreikiams patenkinti, nes priešingu atveju „e. notaro“ sistema gali atsigrežti prieš pačius notarus ir gali kilti reali grėsmė notarų atliekamų veiksnių įvairovei ir notaro profesijos perspektyvai Lietuvoje.

Šaltiniai

- Estijos Respublikos notariato įstatymas (Notariaadis-eadus). 2000 m. gruodžio 06 d. (suvestinė redakcija 2009 05 06) // <http://www.legaltext.ee/text/en/X50001K6.htm>.
- Europos Sąjungos notariatų tarybos (CNUE) svetainė // <http://www.notaries-of-europe.eu>.
- Gyventojų, besiverčiančių individualia veikla (išskyrus gyventojus, įsigijusius verslo liudijimus), buhalterinės apskaitos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. vasario 17 d. įsakymu Nr. 1K-040, 3 ir 20 punktai. // Valstybės žinios, 2010 05 27, Nr. 61-3022 (aktuali redakcija 2010 05 24).
- Italijos Nacionalinės notarų tarybos svetainė // <http://www.notariato.it/en/>
- Latvijos Respublikos notariato įstatymas (Notariāta likums). 1996 m. liepos 01 d. (suvestinė redakcija 2010 10 28) // http://www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/Notariate_Law.doc.
- Lenkijos Respublikos notariato įstatymas (Prawo o notariacie), 1991 m. vasario 14 d. (suvestinė redakcija 2009 10) // http://www.notariusze.pl/akty_prawne.php.
- Lenkijos Respublikos teisingumo ministro įsakymas (Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie prowadzenia ksiąg notarialnych oraz przekazywania na przechowanie dokumentów sądom rejonowym), 1991 m. balandžio 12 d. (suvestinė redakcija 2008 12 22) // <http://www.notariusze.lodz.pl/przepisy/rwspkn.htm>.
- Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-125.
- Lietuvos notarų rūmų prezidento Mariaus Stračkaičio interviu teisinės informacijos portalui „Infolex“ // <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=50&Str=46870>.
- Lietuvos notarų rūmų vidinė svetainė // <http://www.notarurumai.lt/tiknotarams>.
- Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios, 1992 10 10, Nr. 28-810 (aktuali redakcija 2012 06 30).
- Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2000 m. vasario 9 d. įsakymas Nr. 34 „Dėl drausmės bylos iškelimo“ // <http://tm.infolex.lt/getfile.aspx?aktid=129>.
- Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. kovo 15 d. įsakymas Nr. 1R-64 „Dėl notarinio registro, tvirtinamųjų įrašų ir notarinių liudijimų formų patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2004 03 23, Nr. 43-1418.
- Notariatas, Nr. 13/2012, p. 96.
- Rusijos Federacijos notariato pagrindų įstatymas (Основы законодательства Российской Федерации о нотариате), 1993 m. vasario 11 d. (suvestinė redakcija 2007 10 18) // <http://notariatvrn.ru/index/0-44>.
- Rusijos Federacijos teisingumo ministro įsakymas (Приказ Министерства юстиции Российской Федерации „Об утверждении форм реестров для регистрации нотариальных действий, нотариальных свидетельств и удостоверительных надписей на сделках и свидетельствуемых документах“). 2002 m. balandžio 10 d. Nr. 99. // <http://minjust.ru/node/1411>. ■

EUROPOS SAJUNGOS NOTARIATAS

2012 m. kovo 16 d. Briuselyje vyko Europos Sąjungos notariatų tarybos (CNUE) notariatų narių generalinė asamblėja, kurioje Lietuvos notarų rūmams atstovavo Notarų rūmų prezidentas Marius Stračkaitis.

Generalinės asamblėjos svarstyti klausimai ir priimti nutarimai:

1. Profesinės kvalifikacijos.

CNUE prezidentas Tilmanas Goette pateikė informaciją apie 2012 m. vasario 2 d. Europos Komisijoje vykusį seminarą dėl profesinių kvalifikacijų modernizavimo. Seminare, kalbant apie notarus, buvo vadovaujama 2011 m. gegužės 24 d. Europos Teisingumo Teismo (ETT) sprendimais ir priminta, kad nuo šiol notarų profesija turi paklusti vieningos rinkos taisyklėms, t. y. steigimosi laisvei ir laisvam paslaugų teikimui. Dėl direktyvos 2005/36/EB taikymo notarų profesijai yra atviras klausimas. Buvo pabrėžta, kad ETT tokiu būdu davė signalą ES įstatymų leidėjui, kad jis aiškiai formuluotų teisės aktų nuostatas. Dėl steigimosi laisvės seminario pranešėjas paaiškino, kad bendroji sistema turėtų būti taikoma visiems, numatant ES valstybėms narėms teisę nustatyti kompensacinio pobūdžio priemones (notaro kvalifikaciją egzaminą arba stažą). Tai reiškia, kad ES pripažįsta notaro veiklos specifiškumą. O dėl laisvo paslaugų teikimo, ši laisvė iš principo taikoma notaro profesijai su tam tikromis išimtimis – t. y. kai notaras tvirtina autentiškus dokumentus su valstybės antspaudu. Pvz., Prancūzijos notaras galėtų patvirtinti prancū-

zišką autentišką dokumentą (pvz., testamentą) Belgijoje savo ilgamečiam klientui prancūzui, kuris yra laikinai išvykęs į Belgiją ir guli ten ligoninėje. Tačiau šis Prancūzijos notaras negali patvirtinti belgiško dokumento Belgijos teritorijoje. Vadinas, Prancūzijos notaras galėtų išvykti į kitą valstybę ir vežtis su savimi savo valstybės antspaudą.

2012 m. vasario 14 d. CNUE delegacija susitiko su Europos Komisija. Susitikime prezidentas T. Goette pabrėžė, kad notariatas nėra rinkos sudedamoji dalis, ir paaiškino, kodėl Komisijos siūlomas paslaugų teikimo užsienyje būdas nėra suderinamas su notaro profesija. Dėl steigimosi laisvės prezidentas pabrėžė būtinybę numatyti stažą ir egzaminą. Jis sakė ir toliau aiškintis Europos Komisijai apie notaro profesijos specifiškumą ir vienareikšmiškai prašysiantis, kad direktyvoje notarams būtų numatyta netaikymo išimtis. Komisija pageidauja tęsti diskusijas su CNUE dėl profesinių kvalifikacijų direktyvos.

2012 m. sausio 25 d. vyko susitikimas Europos Sąjungos Taryboje, siekiant aptarti Profesinių kvalifikacijų direktyvą. Taryboje pirmininkaujanti Danija ir Europos Komisija neanalizavo notarų klausimo, pagrindinis dėmesys buvo skirtas Profesijos pažymėjimui. Europos Parlamente 2012 m. sausio 9 d. ir vasario 27 d. buvo apsikeista nuomonėmis profesinių kvalifikacijų klausimu.

Nutarta pavesti Profesinių kvalifikacijų darbo grupei parengti argumentus dėl profesinių kvalifikacijų modernizavimo direktyvos netaikymo notarams

ir rekomenduoti notariatams nariams pasinaudoti šiais argumentais palaikant ryšį su nacionalinėmis institucijomis, susijusiomis su profesinių kvalifikacijų direktyvos įgyvendinimu.

CROBECO.

2011 m. liepos 29 d. asociacija ELRA (*European Land Registers Association*) pakvietė CNUE dalyvauti konsultacijose dėl CROBECO projekto, kurio tikslas – efektyvinti nekilnojamojo turto pirkimą-pardavimą. Šį projektą finansuoja Europos Komisijos Teisingumo generalinis direktoratas. Projektą numatoma pabaigti 2012 m. gegužės mėn. Baigiamoji konferencija vyks gegužės 31 d. Briuselyje. ELRA taip pat svarsto apie antrojo projekto CROBECO II galimybę ir ketina balandžio 3 d. teikti paraišką Europos Komisijai. 2011 m. gruodžio 9 d. CNUE generalinėje asamblėjoje ispanai pristatė tarptautinio notarų bendradarbiavimo modelį, kuris galėtų būti CROBECO projekto alternatyva. Kiti notariatai pasisakė už šio projekto tolesnį tobulinimą. Bendram darbui buvo sujungtos CNUE Hipotekos teisės, Europos autentiško dokumento, Naujųjų technologijų ir „Bartolus“ darbo grupės. 2012 m. sausio 12 d. vykusiame Vykdomosios tarybos posėdyje buvo pabrėžta neatidėliotina būtinybė parengti notarų atsaką į CROBECO projektą. Labai svarbu surasti silpnąsias CROBECO vietas, kurias būtų galima pasitelkti argumentuojant neigiamą notariato požiūrį į šį projektą. Nutarta perduoti projekto tobulinimo klausimą CNUE darbo grupėms.

2012 m. gegužės 11 d. Briuselyje (Belgija) vyko Europos Sąjungos notariatų tarybos (CNUE) Vykdomosios tarybos posėdis, kuriame Lietuvos notarų rūmams atstovavo prezidiumo narė, Vilniaus m. notarė Svajonė Šaltauskienė.

Bylos dėl pilietybės reikalavimo notarams eiga.

2011 m. gegužės 24 d. buvo priimti Europos Teisingumo Teismo sprendimai dėl pilietybės reikalavimo notarams panaikinimo ir Profesinių kvalifikacijų direktyvos neperkėlimo į nacionalinę teisę notarų atžvilgiu. Europos Komisija analizuoja Vengrijos, Latvijos ir Čekijos įstatymus ir ketina kreiptis į Europos Teisingumo Teismą dėl pažeidimų bylos iškėlimo šioms valstybėms. Buvo pabrėžta, kad Europos Komisija labai džiaugiasi, jog po ETT 2011 m. gegužės 24 d. sprendimų daugelis valstybių atsisakė nacionaliniuose įstatymuose pilietybės reikalavimo notarams.

Profesinės kvalifikacijos.

Kalbant apie Profesinių kvalifikacijų direktyvos (2005/36/EB) taikymą notarų profesijai, buvo pabrėž-

ta, kad ETT 2011 m. gegužės 24 d. sprendimais buvo duotas signalas ES įstatymų leidėjui, kad jis aiškiai formuluotų teisės aktų nuostatas. Dėl steigimosi laisvės, anot Europos Komisijos, bendroji sistema turėtų būti taikoma visiems, numatant ES valstybėms narėms teisę nustatyti kompensacinio pobūdžio priemonės (notaro kvalifikacinį egzaminą arba stažą). Vadinasi, ES pripažįsta notaro veiklos specifiškumą.

Portalas e. teisingumas.

Įgyvendinant Europos Komisijos 2007–2013 metų programos lėšomis remiamą projektą „Paveldėjimas Europoje“, buvo sukurta informacinė svetainė apie paveldėjimo teisę įvairiose Europos Sąjungos valstybėse narėse (<http://www.successions-europe.eu/lt/home>). Projekto trukmė – nuo 2008 m. gruodžio iki 2010 m. gegužės. Šioje svetainėje pateikta pagrindinė informacija apie visų ES valstybių narių, išskyrus Daniją, paveldėjimo sistemas. Pagal CNUE įsipareigojimus Europos Komisijai, svetainės duomenys turi būti atnaujinami kas šešis mėnesius. Nuo 2010 metų šią svetainę aplankė per 420 000 lankytojų. Iškilio klausimas dėl svetainės ateities. Gautas pasiūlymas integruoti šią svetainę į Europos Komisijos portalą e. teisingumas. Tačiau Europos Komisija nori pati kontroliuoti svetaines. Bendruoju sutarimu nutarta neperduoti „Europos paveldėjimo“ ir „Europos testamentų registru tinklo (ARERT)“ svetainių Europos Komisijai.

Dėl Europos notarų portalo paskelbimo.

CNUE atstovas viešiesiems ryšiams G. Casanova pristatė naują CNUE portalą, į kurį integruotos visos CNUE sukurtos informacinės svetainės ir pateikta kontaktinė informacija. Atskiros skiltys skirtos konferencijoms ir kongresams (galima įpateikti registracijų internete formas, informacinę medžiagą, nuotraukas, filmuotą medžiagą). Vidinėje CNUE svetainėje vietoj senojo lentelės formos kalendoriaus įdėtas „Google“ kalendorius ir pateikta informacija apie CNUE, Europos Tarybos, Komisijos ir Parlamento renginius, susijusius su notariato veiklos klausimais. Nutarta paskelbti naują Europos notarų portalą internete adresu www.cnue.be.

2012 m. birželio 28–30 d. Taline (Estija) vyko Europos Sąjungos notariatų tarybos (CNUE) generalinė asamblėja, kurioje Lietuvos notarų rūmams atstovavo prezidiumo narė, Vilniaus m. notarė Svajonė Šaltauskienė.

Asamblėjoje apsvaistyti nacionalinių teisės aktų pakeitimai, susiję su 2011 m. gegužės 24 d. Europos Teisingumo Teismo nutarimais, taip pat naujos gali-

mos bylos Teisme ir nacionalinių notariatų užsakytos studijos. Visos valstybės atsisakė pilietybės reikalavimo, tačiau yra keletas išimčių. Austrijoje, Vokietijoje, Belgijoje, Prancūzijoje ir Graikijoje buvo atsisakyta tik pilietybės reikalavimo. Liuksemburge buvo pakeista įstatymo nuostata, leidžianti pretenduoti į notarus ES piliečiams, turintiems reikalingų Liuksemburgo administracinės kalbos žinių. Olandijos atveju, ETT nutarimas buvo priimtas 2011 m. gruodžio 1 d. be generalinio advokato išvadų. Dėl Portugalijos byla buvo iškelta, tačiau pilietybės sąlyga šioje šalyje jau seniau buvo panaikinta, todėl byla taip ir buvo užbaigta. Kitos valstybės, prieš kurias byla Teisme buvo iškėlus Europos Komisija, – Čekija, Vengrija, Latvija, Lietuva, Malta, Lenkija, Slovakija, Slovėnija. Lietuva ir Malta jau atsisakė pilietybės reikalavimo, Lenkija yra pateikusi įstatymo pakeitimo projektą, o Vengrija, Čekija ir Latvija dar lieka bylinėtis Teisme. Rumunija taip pat jau yra pateikusi savo pastabas ir tikėtina, kad ji atsisakys pilietybės. Bylos ETT bus nagrinėjamos 2012 m. rugsėjį. Notariatai nariai buvo paprašyti informuoti CNUE apie bet kokius įstatymų, susijusių su notaro pilietybe, pakeitimus ir jų pasekmes nacionaliniu ir europiniu lygmeniu.

Asamblėjoje apvarstyta situacija po to, kai 2012 m. birželio 8 d. Europos Komisija publikavo „paslaugų paketą“, kuriame pateikti veiksmai, siekiant aktyvinti paslaugų sektorių. Taip pat kalbėta apie EUFides ir CROBECO projektus, Europos sutarčių teisę, bendrovių teisę, sutuoktinių turto teisinius režimus, paveldėjimo teisę, Europos portalą e.teisingumas ir svetainę „Paveldėjimas“ bei kitus klausimus.

2012 m. rugsėjo 13–14 d. Briuselyje vyko CNUE Vykdomosios tarybos posėdis, kuriame Lietuvos notarų rūmams atstovavo prezidiumo narė, Vilniaus m. notarė Svajonė Šaltauskienė.

SVARSTYTA. Profesinės kvalifikacijos: Europos Komisijos klausimynas.

Į 2011 m. gruodžio 19 d. paskelbtą direktyvos pasiūlymo dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo projektą (Nr. 2005/36/EB) buvo įtraukta ir notaro profesija. 2012 m. liepos 19 d. CNUE gavo Europos Parlamento Vidaus rinkos komisijos pranešimo projektą dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo direktyvos pasiūlymo. Šiame projekte numatoma atsisakyti kai kurių Komisijos pasiūlymo nuostatų, susijusių su notarų profesijos įtraukimu, motyvuojant tuo, kad *notarų profesijos mobilumas yra silpnas, jai būdingas savitumas steigimosi laisvės atžvilgiu, be to, notaras yra valstybės įgaliotas asmuo daugelyje ES valstybių narių*. Politiniu lygmeniu šis Parlamento pranešimas

įtvirtina politinę valstybių narių valią neįtraukti notarų į direktyvos taikymo sritį. Būtina, kad direktyvoje būtų numatyta aiški išimtis notarams, nes be jos bendrosios profesinių kvalifikacijų direktyvos nuostatos būtų taikomos ir notarams, kaip reglamentuojamai profesijai.

Tęsiant diskusijas dėl direktyvos projekto Europos Taryboje, Europos Komisijoje buvo parengtas ir valstybėms narėms pateiktas klausimynas dėl notarų teritorinės kompetencijos. Valstybių narių atsakymai į šį klausimyną yra labai svarbūs tolesnėms deryboms Taryboje, todėl CNUE prezidentas Tilmanas Goette pasiūlė tokius koordinuotus Europos notariatų veiksmus: pirmiausia, notariatai nariai susisiektų su savo šalies kompetentingomis institucijomis (Teisingumo ministerija, Ūkio ministerija, Švietimo ministerija) ir pasiūlė savo pagalbą rengiant atsakymus į šį klausimyną. Toliau siūloma, kad notariatai nariai siunčia suderinti savo atsakymų projektus CNUE biurui, prieš perduodami juos savo kompetentingai ministerijai. Notariatai nariai taip pat bando gauti nacionalinių ministerijų pateiktus atsakymus į klausimyną ir juos taip pat siunčia CNUE biurui.

2012 m. spalio 4–5 d. Notarų rūmų viceprezidentė, Vilniaus m. notarė Daiva Lukaševičiūtė-Binkulienė dalyvavo CNUE generalinėje asamblėjoje Briuselyje (Belgija).

Belgijos notariatas į CNUE prezidento postą 2013 metams pasiūlė Liuksemburgo notarų rūmų prezidentą Franką Molitorą, į viceprezidento 2013 metams postą pateikė dabartinio Belgijos notariato prezidento Andre Michielsenso kandidatūrą. Balsavime dalyvavo šešiolika notariatų, už abu kandidatus buvo balsuota vienbalsiai.

2013 m. liepos 1 d. Kroatija taps ES nare, tuomet ir bus galima jos notariatą priimti į CNUE narius. Klausimo svarstymas kartu su biudžeto projektu buvo pateiktas asamblėjai susipažinti ir patvirtinti. Priėmus Kroatiją, nario mokesčiai smulkiosioms narėms (tarp jų – ir Lietuvai) būtų sumažintas.

Asamblėjoje svarstyti direktyvos pasiūlymo dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo projekto (Nr. 2005/36/EB), sutuoktinių turto teisinių režimų, Reglamentu „Rome III“ taikymo, reglamento dėl paveldėjimo, notariato padėties Slovėnijoje, sutarčių ir bendrovių teisės klausimai. ■

U.I.N.L.

INTERNATIONAL UNION OF NOTARIES

TARPTAUTINĖ NOTARIATO SAJUNGA TURI TRIS NAUJAS NARES

Tarptautinė notariato sąjunga (UINL) Afrikos, Azijos ir Europos žemynuose turi po naują narę – Madagaskarą, Mongoliją ir Juodkalniją.

Dėl šių trijų valstybių notariatų priėmimo į sąjungą vienbalsiai nuspręsta spalio 18–19 dienomis Alžyro sostinėje vykusiuose UINL narių visuotiniame susirinkime ir organizacijos Generalinės tarybos posėdyje.

Lietuvos notarų rūmams renginiuose atstovavo prezidentas Marius Stračkaitis.

Prisijungus naujoms narėms, Tarptautinė notariato sąjunga vieny 83 valstybes, pripažįstančias lotyniškojo notariato principus. ■

Alžyro panorama

Tarptautinės notariato sąjungos prezidentas
Jean-Paulis Decorspas

Balsuojama dėl naujų UINL narių priėmimo

BALTIJOS ŠALIŲ NOTARIATAS

Taline į kasmetinį Baltijos valstybių notariatų apskritojo stalo posėdį susirinkę Estijos, Latvijos ir Estijos notariai aptarė teisės naujoves savo šalyse ir diskutavo apie šeimos teisės, turinio reguliavimo ir paveldėjimo aspektus.

Rugsėjo 10 d. Estijos sostinėje vykusiame renginyje Lietuvos notarų rūmams atstovavo prezidentas, Klaipėdos notaras Marius Stračkaitis, prezidiumo narės notarės Rasa Inokaitienė, Daiva Verpetinskienė, Jurga Prižgintienė.

Estijos ir Latvijos notarams buvo pristatytos dvi pagrindinės teisės naujovės notariato srityje Lietuvoje: 2012 m. pavasarį priimtos ir įsigaliojusios Notariato įstatymo pataisos, įteisinusios europinius notarų paslaugų įkainių nustatymo principus bei prailginusios notarų profesinės veiklos amžių iki 70 metų; ir nuo 2012 m. liepos 1 d. įsigaliojusi hipotekos reforma.

Trijų valstybių notariai atskirame seminare pristatė kiekvienoje šalių taikomą šeimos, partnerystės, turto ir paveldėjimo reglamentavimą. ■

Talino panorama

Baltijos šalių notariai diskutavo apie šeimos teisę

KAZACHSTANO PRIVAČIAM NOTARIATUI – 15 METŲ

Naujoji Astanos architektūra

Lietuvos notarų rūmų prezidentas Marius Stračkaitis š. m. birželio 25–29 dienomis lankėsi Kazachstano Respublikoje, kur dalyvavo šios šalies notariato jubiliejiniam renginyje.

Vizitas surengtas Kazachstano Respublikos notarų rūmų kvietimu. Be Lietuvos delegacijos, birželio 28 d. Astanoje vykusioje tarptautinėje konferencijoje „Kazachstano privačiam notariatui 15 metų: pasiekimai ir problemos“ dalyvavo Rusijos federalinių notarų rūmų prezidentė Marija Sazonova, Ukrainos notarų rūmų prezidentė Liudmila Pavlova, Azerbaidžano, Rusijos regioninių – Maskvos srities, Tatarstano Respublikos, Samaros srities – notarų rūmų delegatai.

M. Stračkaitis sostinėje Astanoje susitiko su Lietuvos ambasadoriumi Kazachstane dr. Roku Bernotu. Pokalbyje aptarta politinė padėtis Kazachstane, šios šalies prioritetai, bendradarbiavimo su Lietuva aspektai.

Konferencijos išvakarėse M. Stračkaitis susitiko su Kazachstano notarų rūmų pirmininke Asel Žanabilova. Pokalbio metu pasikeista informacija apie abiejų šalių

Kazachstano notariato 15-mečiui skirtos konferencijos dalyviai

notariato naujoves ir aktualijas. M. Stračkaitis informavo apie Notariato įstatymo pataisas, nustačiusias Vakarų Europai būdingus notarų paslaugų kainodaros principus, hipotekos reformą, bendradarbiavimą su Europos Sąjungos notariatų taryba (CNUE) ir Tarptautine notariato sąjunga (UINL), technologines naujoves, e. notariato sistemos kūrimą. A. Žanabilova informavo apie Kazachstano notariatui susirūpinimą keliančią problemą: 2011 metų gruodžio 26 d. priimtos ir įsigaliojo Kazachstano notariato įstatymo pataisas, be kita ko, numatančias naują notarų licencijavimo tvarką. Pagal įstatymą, atestaciją išlaikiusiems pretendentams į notarų šalies Teisingumo ministerija išduoda licenciją be apribojimų verstis privačia notaro praktika visoje šalyje. Nuo 2012 metų pradžios, vadovaudamiesi šia nuostata, veiklą pradėjo 611 notarų, iš kurių tik 80 nusprendė dirbti rajonų centruose ir kaimo vietovėse, o likusieji atidarė savo biurų didmiesčiuose, dauguma jų (apie 500) – sostinėje Astanoje.

Rusijos, Ukrainos ir Lietuvos notarų rūmų vadovai buvo pakviesti į susitikimą su Kazachstano teisingumo ministerijos Registracijos tarnybos ir teisinės pagalbos

komiteto vadovu K. Nogaibekovu ir jo pavaduotoju N. Panu. Susitikime M. Sazonova, L. Pavlova ir M. Stračkaitis informavo apie lotyniškojo notariato šalių partitį nustatant notarų veiklos teritorijų apribojimus bei šio reglamentavimo liberalizavimo keliamus pavojus.

Notarų veiklos teritorijų panaikinimo problema, *numerus clausus* principo liberalizavimo neigiamos pasekmės dominavo ir jubiliejinės Kazachstano privataus notariato konferencijos svečių pranešimuose. Dalyvaujant Kazachstano parlamento nariams, Teisingumo ministerijos, Kazachstano konstitucinės tarybos (Konstitucinio teismo atitikmuo), kitų teisinių organizacijų atstovams, Rusijos, Ukrainos ir Lietuvos notarų rūmų vadovai įspėjo apie būtinybę išsaugoti notarų teritorines kvotas ir užtikrinti griežtą notarų atranką ir konkursų organizavimą.

M. Stračkaitis perskaitė pranešimą apie informacinių technologijų panaudojimą notaro darbe Lietuvoje, tačiau reaguodamas į aktualijas, skyrė nemažai dėmesio notarų veiklos reglamentavimo problemoms. M. Stračkaitis pabrėžė būtinybę išsaugoti *numerus clausus* principą ir pateikė jo atsisakymo Nyderlanduose ir Latvijoje neigiamų pavyzdžių. ■

TARPTAUTINĖ NOTARIATO KONFERENCIJA GRUZIJOJE

2012 m. lapkričio 16–17 d. Tbilisyje (Gruzija) vyko tarptautinė konferencija „Notarai Rytuose ir Vakaruose: aktualios notariato tendencijos Vakarų Europoje ir Vokietijoje“. Konferencijoje dalyvavo atstovai iš Gruzijos, Azerbaidžano, Armėnijos, Vokietijos, Latvijos, Lietuvos, Ukrainos bei Vokietijos „GIZ“ organizacijos. Lietuvos notarų rūmams atstovavo prezidentas Marius Stračkaitis ir viceprezidentė Daiva Lukaševičiūtė-Binkulienė.

Pristatant Gruzijos notariato reformas, pažymėta, kad buvo sukurta elektroninė komunikacija Gruzijos notariate ir bendras notarinis registras. Diegiamas mediacijos institutas Gruzijos notariate, nes notarams buvo priskirta mediatoriaus funkcija. Atsižvelgiant į tai, Gruzijos notarai nori susipažinti su užsienio šalių praktika minėtais klausimais. Pabrėžtas svarbus notarų kaip ekspertų vaidmuo, atkreiptas dėmesys, kad atsiradus naujoms technologijoms, notarai susiduria su dėl to kylančia konkurencija. Gruzijos notariatas nuo

2007 m. tapo lotyniškojo notariato nariais. Gruzijoje nustatytas bendras 300 notarų galimas maksimalus skaičius, šiuo metu dirba 223 notarai. Sukurtas elektroninis paveldėjimo registras. Nuo 2010 m. veikia notarų civilinio draudimo institutas. Sudarytos galimybės asmenims gauti notarų teisinės konsultacijas elektroniniu būdu. Įsteigtas elektroninis notarinių dokumentų, kurių įgaliojimai baigėsi, archyvas.

Notarų rūmų prezidentas Marius Stračkaitis perskaitė pranešimus: „Savivalda ir saviorganizacija: rūmai, sąjungos ir kitos šiuolaikinio notariato organizacinės formos“ bei „Sutaikinimas: mediacijos ir su ja susijusių mechanizmų galimybės ir rizikos“. Notarų rūmų viceprezidentė Daiva Lukaševičiūtė-Binkulienė dalyvavo diskusijose „Notarinių dokumentų vykdymas nacionaliniuose ir tarptautiniuose teisiniuose santykiuose: galimybės ir ribos“ ir „Pasirengimas ir papildomas rengimasis notariate“. ■

Pasitikėjimo notarais pokyčiai 2005-2012 m.

Rinkos ir viešosios nuomonės tyrimus atliko kompanijos:
"Spinter tyrimai" ir "Vilmorus"

■ Visiškai ■ Pasitikiu

